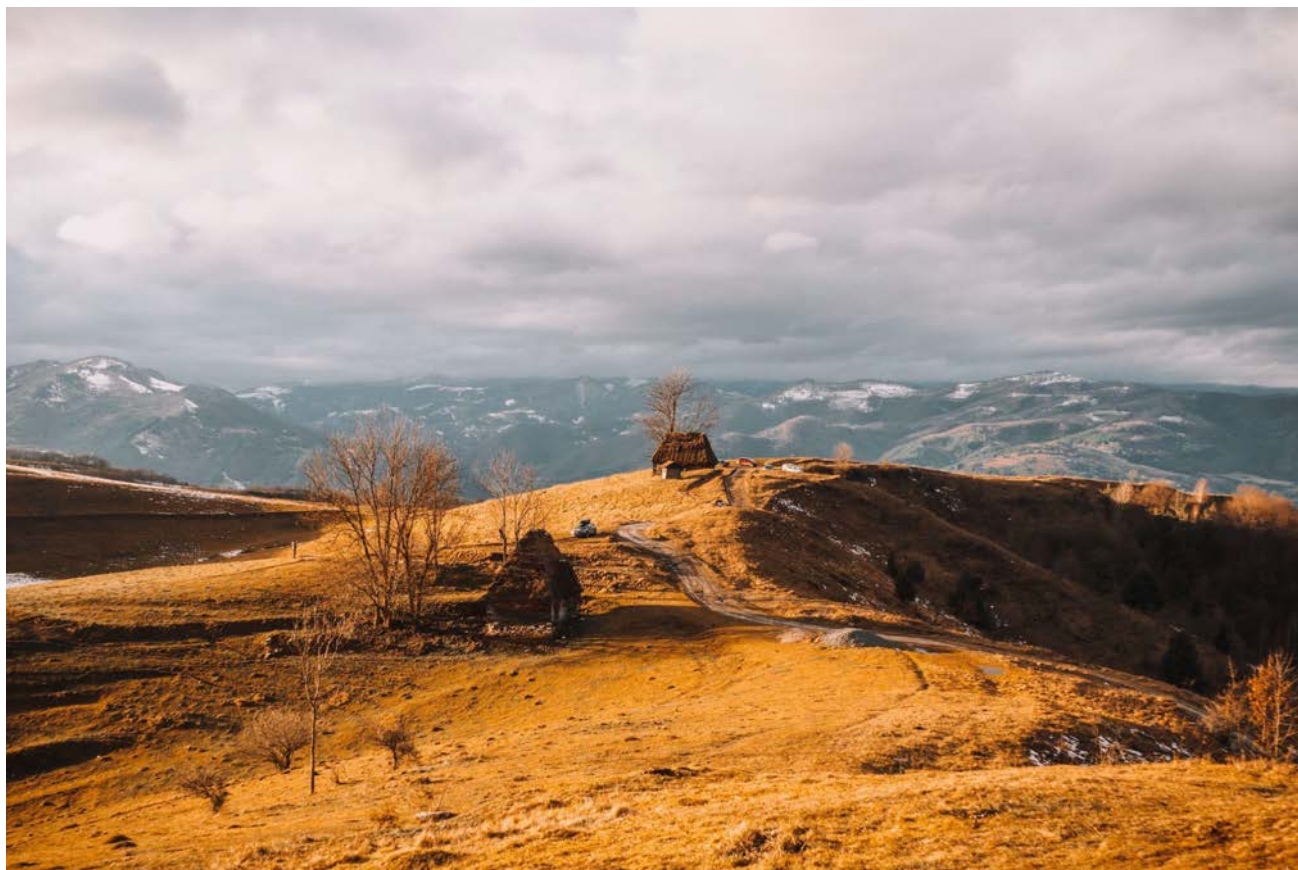

MINISTERUL DEZVOLTĂRII,
LUCRĂRILOR PUBLICE ȘI ADMINISTRAȚIEI

DISPARITĂȚI TERITORIALE ÎN ROMÂNIA

STUDIU DE FUNDAMENTARE

DIRECȚIA POLITICI ȘI STRATEGII
BUCUREȘTI · AUGUST 2021

Ministerul Dezvoltării, Lucrărilor Publice și Administrației
Direcția Generală Dezvoltare Regională și Infrastructură
Direcția Politici și Strategii
Serviciul Analize Teritoriale și Baze de Date
Bd. Libertății nr. 16, latura nord, sectorul 5, 050706 București

Coordonatori

Alexandru SOARE, director general, Direcția Generală Dezvoltare Regională și Infrastructură
Adina FLOREA, director general adjunct, Direcția Generală Dezvoltare Regională și Infrastructură

Autori

Liviu BĂILEȘTEANU, director, Direcția Politici și Strategii
Radu NECȘULIU, șef serviciu, Serviciul Analize Teritoriale și Baze de Date
Amalia VÎRDOL, consilier superior, Serviciul Analize Teritoriale și Baze de Date
Bogdan MICU, consilier principal, Serviciul Analize Teritoriale și Baze de Date

Imagine de copertă de Cristina Pop via Unsplash. Licență liberă pentru uz comercial.

Contact

Email: dgdri@mdlpa.ro

Raport redactat de SATBD și finalizat în august 2021

Acest PDF poate fi descărcat de pe website-ul MDLPA: www.mdlpa.ro

CUPRINS

1 INTRODUCERE	4
2 CONTEXT	5
2.1 Contextul european	5
2.2 Contextul național	8
3 METODOLOGIE	9
4 DATE UTILIZATE	11
4.1 Sfera demografică	11
4.2 Sfera socială	11
4.3 Sfera economică	12
4.4 Sfera infrastructurală	13
5 ZONE URBANE ȘI RURALE	14
6 DISPARITĂȚI TERITORIALE LA NIVEL REGIONAL	16
6.1 Context	16
6.2 Indicatori	16
7 DISPARITĂȚI TERITORIALE LA NIVEL JUDEȚEAN	25
7.1 Durata medie a vieții în mediul urban	25
7.2 Durata medie a vieții în mediul rural	26
7.3 Rata abandonului în învățământul preuniversitar	27
7.4 Paturi în unitățile sanitare per 1.000 locuitori	28
7.5 Produsul intern brut per capita	29
7.6 Investițiile străine directe per capita	30
7.7 Întreprinderile mici și mijlocii per 1.000 locuitori	31
7.8 Rata de ocupare a resurselor de muncă	32
7.9 Populația conectată la sistemul public de alimentare cu apă	33
7.10 Populația conectată la sistemele de canalizare și epurare a apelor uzate	34
7.11 Lungimea drumurilor județene modernizate	35
7.12 Lungimea drumurilor comunale modernizate	36
8 ZONE CU SPECIFICITĂȚI GEOGRAFICE	37
8.1 Teritoriul național	37
8.2 Zone montane	39
8.3 Zona costieră	41
8.4 Zona deltaică	43
8.5 Zona frontalieră	45
8.6 Zone periferice	47
9 ZONE CU SPECIFICITĂȚI SOCIOECONOMICE	49

9.1 Teritoriul național	49
9.2 Zone agricole	51
9.3 Zone extractive	53
9.4 Zone defavorizate	56
9.5 Zone turistice	59
9.6 Zone urbane funcționale	62
10 DISPARITĂȚI TERITORIALE LA NIVEL LOCAL	65
10.1 Rata de creștere a populației	65
10.1.1 Rata de creștere a populației în zonele montane	66
10.1.2 Rata de creștere a populației în zona costieră	67
10.1.3 Rata de creștere a populației în zona deltaică	68
10.1.4 Rata de creștere a populației în zona frontalieră	69
10.1.5 Rata de creștere a populației în zonele periferice	70
10.1.6 Rata de creștere a populației în zonele urbane funcționale	71
10.2 Rata sărăciei relative	72
10.2.1 Rata sărăciei relative în zonele montane	73
10.2.2 Rata sărăciei relative în zona costieră	74
10.2.3 Rata sărăciei relative în zona deltaică	75
10.2.4 Rata sărăciei relative în zona frontalieră	76
10.2.5 Rata sărăciei relative în zonele periferice	77
10.2.6 Rata sărăciei relative în zonele urbane funcționale	78
10.3 Dotarea locuințelor cu apă, canalizare și energie electrică	79
10.3.1 Dotarea locuințelor cu apă, canalizare și energie electrică în zonele montane	80
10.3.2 Dotarea locuințelor cu apă, canalizare și energie electrică în zona costieră	81
10.3.3 Dotarea locuințelor cu apă, canalizare și energie electrică în zona deltaică	82
10.3.4 Dotarea locuințelor cu apă, canalizare și energie electrică în zona frontalieră	83
10.3.5 Dotarea locuințelor cu apă, canalizare și energie electrică în zonele periferice	84
10.3.6 Dotarea locuințelor cu apă, canalizare și energie electrică în zonele urbane funcționale	85
10.4 Autorizații de construire eliberate per 1.000 locuitori	86
10.4.1 Autorizații de construire eliberate per 1.000 locuitori în zonele montane	87
10.4.2 Autorizații de construire eliberate per 1.000 locuitori în zona costieră	88
10.4.3 Autorizații de construire eliberate per 1.000 locuitori în zona deltaică	89
10.4.4 Autorizații de construire eliberate per 1.000 locuitori în zona frontalieră	90
10.4.5 Autorizații de construire eliberate per 1.000 locuitori în zonele periferice	91
10.4.6 Autorizații de construire eliberate per 1.000 locuitori în zonele urbane funcționale	92
11 CONCLUZII	94
12 REFERINȚE	97

1 INTRODUCERE

Transportul, industria, construcțiile de locuințe, mobilitatea, comerțul și agricultura influențează viața fiecărui locuitor al României. Mediile suprateran și subteran, terestru și marin, urban și rural, sunt strâns legate.

Teritoriul național se caracterizează prin dezvoltare asimetrică, cauzată de factori geografici, culturali, sociali și politici. Cea mai mare parte a economiei și populației României sunt concentrate în reședințele de județ și zonele urbane funcționale¹ ale acestora, astfel că întărirea economiei și îmbunătățirea mediului de viață în aceste zone ar genera cele mai însemnate transformări pozitive. Totodată, profiturile economice revin în regiunea unde au fost generate; în același timp, cele mai complexe probleme sunt concentrate în aceleași zone. Aceste două aspecte sugerează că eforturile Guvernului ar trebui concentrate în aceste regiuni.

Cu toate acestea, oportunități și probleme există și în restul României, deși aceste regiuni cu economie mai mică, dar însemnată beneficiază doar parțial de creșterea zonelor urbane mai mari. Mai mult decât atât, Guvernul gestionează și asigură funcționarea echilibrată și dezvoltarea sistemului socioeconomic în întreaga țară, nu doar în părți ale acesteia, iar calitatea vieții nu se limitează la creștere economică.

Prin urmare, în scopul creșterii coeziunii teritoriale naționale, se impune o abordare coerentă, dar diferențiată care să aibă în vedere oportunitățile și problemele fiecărei regiuni și care să urmărească atât întărirea orașelor și regiunilor dezvoltate, cât și stimularea regiunilor rămase în urmă.

În sensul celor menționate mai sus, acest studiu are trei obiective principale:

- în primul rând, de a oferi o imagine actuală asupra gradului de dezvoltare a diferitelor regiuni ale țării, identificate după criteriile geografice și socioeconomice;
- în al doilea rând, de a confirma dacă intervențiile în teritoriu după criteriul specificităților geografice și socioeconomice sunt justificate prin date; și
- în al treilea rând, de a contribui la fundamentarea eventualelor măsuri care urmează să fie propuse de Guvern pentru creșterea coeziunii teritoriale.

Nu toți locuitorii țării împărtășesc aceleași idealuri. Unii oameni se simt acasă într-o metropolă dinamică, în timp ce alții preferă să locuiască într-un cadru mult mai rural. Pe măsură ce mediul de viață oferă diferențieri tot mai mari, capabile să satisfacă o varietate de nevoi, necesitatea gestionării coerente acestor zone va continua să crească, în special în contextul schimbărilor climatice, dezvoltării durabile și eforturilor de eradicare a sărăciei.

Nu avem pretenția de a surprinde toate nuanțele dezvoltării regionale din România sau de a oferi soluții categorice la probleme care se agravează continuu de peste trei decenii, însă dacă acest raport va genera interes în jurul înțelegerii disparităților teritoriale și va impulsiiona politici publice ancorate în dovezi empirice, vom considera că obiectivul a fost îndeplinit.

¹ În acest document, termenii „zonă urbană funcțională” și „zonă metropolitană” sunt folosiți în sens descriptiv, nu normativ, fiind considerați sinonimi.

2 CONTEXT

2.1 Contextul internațional

La nivel european, procesul de coordonare a politicilor Uniunii Europene este realizat prin semestrul european și concretizat în rapoartele de țară publicate de Comisia Europeană în care sunt analizate principalele provocări la nivel național.

Semestrul european este ciclul de coordonare a politicilor economice, fiscale, de muncă și sociale în cadrul UE și face parte din cadrul de guvernare economică al Uniunii Europene. Deși inițial semestrul european a fost în principal un exercițiu economic, acesta a evoluat, integrând alte domenii de politici relevante în proces.

Se concentrează pe perioada de șase luni de la începutul fiecărui an, de unde și numele de „semestru”.

În timpul semestrului european, statele membre își aliniază politicile bugetare și economice cu normele convenite la nivelul UE, iar Comisia Europeană publică rapoartele de țară, în care analizează principalele provocări socioeconomice cu care se confruntă fiecare stat membru².

Rapoartele de țară se axează pe patru dimensiuni: durabilitatea mediului, creșterea productivității, echitatea și stabilitatea macroeconomică. În cazul României, principalele constatări ale rapoartelor de țară din ultimii doi ani relevante pentru scopul acestui raport sunt redată în continuare:

Raportul de țară din 2020 privind România

- accesul la servicii de bază este în continuare problematic, ceea ce adâncește decalajul dintre mediul rural și cel urban, disparitățile regionale și inegalitățile;
- disparitățile dintre mediul rural și cel urban rămân semnificative; rata riscului de sărăcie în zonele rurale este de aproape cinci ori mai mare decât în orașe;
- asigurarea egalității de șanse pentru elevii care provin din gospodării sărace, în special din zonele rurale, și din comunitatea romă rămâne o problemă;
- s-a îmbunătățit gradul de acoperire al rețelei de grădinițe, însă persistă disparitățile dintre mediul rural și cel urban;
- populația în vârstă are o pondere mult mai mare în zonele rurale sau îndepărtate și beneficiază în mai mică măsură de serviciile sociale;
- rata activităților independente este ridicată în zonele rurale, iar în rândul persoanelor care nu sunt angajate există un procent însemnat de lucrători familiali neremunerați (în mici întreprinderi familiale);
- furnizarea de servicii sociale rămâne în mare măsură insuficientă, în special în zonele rurale;
- infrastructura de transport, energie și apă este în continuare precară, ceea ce reprezintă un obstacol în calea integrării teritoriale;
- starea și fiabilitatea infrastructurii de transport este în continuare slabă, situându-se sub nivelul altor state cu caracteristici similare și sub media UE;
- disparitățile regionale mari și disparitățile importante dintre mediul rural și cel urban în ceea ce privește excluziunea socială și ratele sărăciei nu sunt compensate de serviciile sociale existente;
- lipsa conectivității digitale și a infrastructurii adecvate adâncește și mai mult disparitățile dintre regiuni și din interiorul acestora;

² Comisia Europeană 2021

- capacitatea administrativă insuficientă în ceea ce privește furnizarea de servicii publice de calitate (inclusiv servicii digitale) și birocrăția reprezintă un obstacol pentru întreprinderi și cetățeni și, prin urmare, pentru dezvoltarea socială și economică;
- restructurarea sistemelor energetice și de încălzire a locuințelor (prin facilitarea încălzirii centralizate și controlul poluării, trecerea la gaze naturale și integrarea surselor regenerabile de energie), precum și a traficului și a altor măsuri de control și de prevenire a poluării ar putea contribui în mod semnificativ la abordarea problemei calității aerului;
- sunt necesare măsuri suplimentare pentru a aborda performanța energetică scăzută a clădirilor și pentru a stimula renovarea clădirilor vechi³.

Raportul de țară din 2019 privind România

- sărăcia, excluziunea socială și inegalitățile sunt printre cele mai ridicate din UE, existând disparități regionale și locale semnificative în ceea ce privește calitatea și accesul la serviciile sociale și de asistență medicală;
- creșterea se limitează, în principal, la aglomerările puternice și se caracterizează prin intensificarea provocărilor legate de suburbanizare. Orașele mai mici și zonele înconjurătoare se confruntă cu provocări de o altă natură, și anume provocări legate de accesul la piața forței de muncă, la educație, la sistemul de sănătate și la alte servicii sociale;
- disparitățile dintre regiuni, dintre zonele rurale și cele urbane și dintre cetățeni sunt în continuare foarte pronunțate și presupun priorități de investiții adaptate necesităților teritoriale și socioeconomice specifice și potențialului de dezvoltare⁴.

Prin Pactul verde european, UE s-a angajat să atingă neutralitatea climatică până în 2050. Realizarea acestui obiectiv va necesita o transformare a societății și a economiei Europei, care va trebui să fie eficientă din punctul de vedere al costurilor, justă și echilibrată din punct de vedere social⁵.

În acest context, deși nu intră direct în atribuțiile Ministerului Dezvoltării, Lucrărilor Publice și Administrației, am considerat relevant să menționăm succint problematica încălzirii globale și a efectelor acesteia, așa cum este prezentată la nivel global de către Organizația Națiunilor Unite.

Raport special: Încălzirea globală cu 1,5°C

În octombrie 2018, Comisia interguvernamentală privind schimbările climatice (Intergovernmental Panel on Climate Change - IPCC) a publicat, sub egida Organizației Națiunilor Unite, un raport special, elaborat de 91 de autori din 40 de țări, privind impactul încălzirii globale cu 1,5°C peste nivelurile preindustriale și scenariile aferente legate de emisiile globale de gaze cu efect de seră. Acest raport a fost elaborat în contextul definirii unui răspuns unitar și global la amenințarea schimbărilor climatice, dezvoltării durabile și eforturilor de eradicare a sărăciei.

Raportul cuprinde următoarele concepte centrale relevante pentru România⁶:

- riscurile climatice legate de sănătate, mijloace de trai, securitate alimentară, alimentare cu apă, securitate umană și creștere economică sunt preconizate să crească odată cu încălzirea globală de 1,5°C, și să crească din nou în cazul încălzirii cu 2°C;

³ Comisia Europeană 2020

⁴ Comisia Europeană 2019

⁵ Consiliul European 2021

⁶ IPCC 2018

- populațiile cu un risc disproporționat de mare de a fi afectate de consecințele adverse ale încălzirii globale de 1,5°C și peste includ populațiile dezavantajate și vulnerabile și comunitățile locale dependente de mijloacele de trai agricole sau costiere;
- sărăcia și disparitățile vor crește la unele populații odată cu încălzirea globală, iar limitarea acesteia la 1,5°C, comparativ cu 2°C, ar putea reduce numărul de persoane expuse atât riscurilor climatice, cât și susceptibile la sărăcie până în 2050;
- orice creștere a încălzirii globale este preconizată să afecteze sănătatea umană, având în primul rând consecințe negative;
- abordarea provocărilor și extinderea oportunităților între și în interiorul țărilor și comunităților sunt necesare pentru a realiza o dezvoltare durabilă și a limita încălzirea la 1,5°C, fără a înrăutăți situația celor săraci și defavorizați.

Schimbările climatice 2021 (AR6)

În august 2021, aproape de finalizarea acestui studiu, IPCC a publicat al șaselea raport de evaluare (AR6), ale cărui concluzii reiterează îngrijorările exprimate în rapoartele anterioare și pe care le redăm succint în continuare:

- faptul că influența umană a încălzit atmosfera, oceanul și uscatul este „fără echivoc”, având loc schimbări rapide și larg răspândite în atmosferă, ocean, criosferă și biosferă;
- dovezile schimbărilor observate prin manifestări extreme, cum ar fi valurile de căldură, precipitațiile abundente, secetele și ciclonii tropicali și, în special, atribuirea lor influenței umane, s-au consolidat de la al cincilea raport de evaluare (AR5⁷);
- cu încălzirea globală suplimentară, fiecare regiune este estimată să experimenteze din ce în ce mai multe schimbări simultane și multiple ale factorilor determinanți de impact climatic;
- limitarea încălzirii globale provocată de om la un nivel specific necesită limitarea emisiilor cumulate de CO₂ (dioxid de carbon), atingând cel puțin zero emisii nete de CO₂, împreună cu reduceri puternice ale altor emisii de gaze cu efect de seră;
- reducerile puternice, rapide și susținute ale emisiilor de CH₄ (metan) ar limita, de asemenea, efectul de încălzire rezultat din scăderea poluării cu aerosoli și ar îmbunătăți calitatea aerului;
- scenariile cu emisii scăzute sau foarte scăzute de gaze cu efect de seră (GES) conduc în decurs de ani la efecte perceptibile asupra concentrațiilor de gaze cu efect de seră și aerosoli și a calității aerului, în raport cu scenariile de emisii de GES mari și foarte mari⁸.

⁷ Raport de sinteză: Schimbările climatice 2014 (AR5)

⁸ IPCC 2021

2.2 Contextul național

La nivel național, în ultimii ani au fost întreprinse multiple demersuri de analiză și planificare teritorială pornind de la identificarea disparităților teritoriale, precum *Strategia de dezvoltare teritorială a României* (2016), *Strategia de dezvoltare durabilă integrată a Deltei Dunării* (2016), proiectele privind *Planul de amenajare a teritoriului național, Secțiunea a IV-a: Rețeaua de localități* (2015), *Strategia națională a locuirii* (2015), *Strategie comună de dezvoltare durabilă a zonei transfrontaliere România-Bulgaria* (2015) și altele, aflate în prezent în diferite stadii de aprobare sau implementare.

Strategia de dezvoltare teritorială a României (SDTR) stabilește cadrul strategic de dezvoltare a teritoriului României la orizontul de timp 2035, necesar pentru sprijinirea și direcționarea procesului de dezvoltare teritorială la nivel național, cu scopul valorificării oportunităților și a nivelului de dezvoltare al fiecărui teritoriu. Procesul de elaborare a fost inițiat în 2012 prin aprobarea de către Guvern a *Planului de acțiune pentru elaborarea Strategiei de dezvoltare teritorială a României*, document prin care a fost stabilit cadrul instituțional necesar desfășurării acestui demers de planificare strategică teritorială la scară națională.

În perioada 2012-2014 a fost derulat un amplu proces instituțional și de cercetare pentru fundamentarea și elaborarea SDTR, care s-a bazat pe expertiză națională și internațională consistentă contractată în cadrul proiectului *Dezvoltarea de instrumente și modele de planificare strategică teritorială pentru sprijinirea viitoarei perioade de programare post-2013*, finanțat prin POAT 2007-2013, fiind valorificate totodată și rapoartele de consultanță elaborate de către Banca Mondială în cadrul proiectului *Consolidarea capacității de planificare spațială, condiție pentru dezvoltarea urbană*, finanțat tot prin POAT 2007-2013.

Procesul de fundamentare a SDTR a fost abordat pe trei paliere de analiză, fiind evidențiate și disparitățile teritoriale, astfel:

- analiza teritoriului național în context european - a evidențiat provocările teritoriului național prin raportare la dinamica de la nivel european;
- analiza teritorială la scara întregului teritoriu național - elementele de analiză au fost grupate în raport cu trei categorii de sisteme cu relevanță în planificarea teritorială:
 - sistemul teritorial conectiv: totalitatea infrastructurilor conective ale teritoriului național (transport, energie, broadband);
 - sistemul teritorial al așezărilor umane: domeniile teritoriale legate în mod direct de concentrarea activităților umane, în mod specific totalitatea localităților din România și echiparea acestora (analiza rețelei de localități din România);
 - sistemul teritorial al componentelor naturale: domeniile teritoriale legate în mod direct de elemente non-umane, în mod specific: relief și rețea hidrografică, resurse naturale (sol și subsol), biodiversitate (patrimoniul natural, arii protejate).
- analiza teritorială prin concentrarea pe anumite zone de la nivelul teritoriului - zone urbane, zone rurale, zone montane, zone transfrontaliere, zona costieră.

Această abordare a procesului de fundamentare a SDTR a permis identificarea unor măsuri teritoriale care să răspundă atât nevoilor teritoriului național ca întreg, cât și provocărilor de la nivelul unor zone specifice.

Din păcate, lipsa consensului în comisiile parlamentare a făcut ca Strategia de dezvoltare teritorială a României să nu se concretizeze încă ca instrument strategic. În plus, amânarea pe termen îndelungat a aprobării accentuează uzura morală a documentului și ridică problema relevanței abordării și a măsurilor propuse având în vedere că datele utilizate pentru fundamentare au deja peste cinci ani vechime, iar dinamica teritorială au evoluat între timp.

3 METODOLOGIE

Principalele probleme metodologice ridicate de studiul disparităților teritoriale sunt legate de definirea conceptului în sine și a noțiunilor frecvent utilizate în acest context, precum disparitate, teritoriu, dinamică teritorială, dezvoltare regională, nivel de analiză, cadru temporal și indicatori.

Studiul pornește de la o serie de premize rezultate din analize și rapoarte anterioare ale Ministerului Dezvoltării, Lucrărilor Publice și Administrației⁹, între care:

- dihotomia urban-rural nu reflectă adecvat relațiile socioeconomice actuale care stimulează dezvoltarea localităților și a teritoriului și creează o imagine distorsionată asupra necesarului de intervenții;
- clasificarea administrativă a unităților administrative locale în reședințe de județ, municipii, orașe și comune nu reflectă întotdeauna aceeași ierarhie în infrastructură, calitatea vieții și productivitate și nu poate constitui, de una singură, o bază suficientă pentru fundamentarea intervențiilor;
- dihotomia spațială reală în ceea ce privește stimularea dezvoltării socioeconomice se manifestă între zonele urbane funcționale și restul teritoriului.

Astfel, au fost delimitate o serie de zone cu specificități geografice (costieră, deltaică, frontalieră, montane și periferice) și socioeconomice (agricole, defavorizate, extractive, metropolitane și turistice), cele mai multe definite deja în legislația română. Aceste zone au fost analizate după o serie de 14 indicatori comuni, atât pentru consistența internă, cât și pentru comparabilitate interzonală, acoperind sferele demografică, socială, economică și infrastructurală, pentru a evidenția corelări și tendințe. Scopul final al acestui demers este de a verifica dacă omogenitatea zonelor se manifestă pe toate planurile, justificând o abordare integrată pe tip de zonă, sau dacă acestea prezintă particularități locale care necesită o analiză mai granulară (spre exemplu, dacă izolarea geografică și handicapul economic al zonelor montane se reflectă în mod similar și în ansamblu în Munții Carpați și Munții Măcin).

Pentru ca studiul să nu ajungă la dimensiuni excesive, am optat să nu reprezentăm cartografic toți cei 14 indicatori pe fiecare tip de zonă, întrucât ar fi rezultat un număr mult prea mare de pagini și suprapuneri redundante. În schimb, am ales pentru reprezentare câte doi indicatori de stare (rata sărăciei relative și dotarea locuințelor cu apă, canalizare și energie electrică) și doi indicatori de dinamică (rata de creștere a populației și autorizații de construire eliberate per 1.000 locuitori), pe care i-am considerat mai relevanți atât pentru evidențierea problemelor la nivel național, cât și prin prisma atribuțiilor Ministerului Dezvoltării, Lucrărilor Publice și Administrației. Cealalți indicatori sunt prezentați doar în format tabelar.

Fiecare hartă a fost comentată sub forma unor observații sintetice, fiind subliniate principalele elemente de interes și o serie de date statistice pe care le-am considerat relevante, precum comparații ale valorilor medii ale indicatorilor între: urban și rural metropolitan, urban și rural non-metropolitan, metropolitan și non-metropolitan, interzonal și zonal și național.

În același sens, pentru a păstra claritatea textului și a asigura comparabilitatea concluziilor, analiza sintetică a zonelor cu specificități geografice și socioeconomice este focalizată de asemenea pe cei patru indicatori menționați mai sus.

⁹ Între acestea menționăm *Rapoartele privind starea teritoriului* (2017 și 2018), *Adaptarea orașelor la fenomenul de îmbătrânire demografică* (2020), *Fișa de țară: Structuri și relații teritoriale în România* (2020) și *Zone rurale în declin* (2020), toate disponibile la www.mdlpa.ro.

Tabelele și hărțile rezultate trebuie utilizate complementar pentru a avea o imagine completă asupra unui tip de zonă abordată. În plus, pentru că mulți dintre indicatori sunt corelați, distribuția teritorială a unor indicatori care nu au fost reprezentați grafic poate fi estimată pe baza unui alt indicator cu care se corelează.

Pentru a facilita interpretarea tabelelor, cea mai mare valoare dezirabilă din fiecare serie de date a fost subliniată cu verde, iar cea mai mare valoare indezirabilă a fost subliniată cu roșu.

Pentru comparabilitate, fiecare tabel a fost transpus într-o matrice simplificată care redă sintetic valorile maxime (în sensul de „superioare” sau „pozitive”), notate cu +, și minime (în sensul de „inferioare” sau „negative”), notate cu –, ale celor patru indicatori menționați, atât pentru evidențierea problemelor la nivel național, cât și prin prisma atribuțiilor Ministerului Dezvoltării, Lucrărilor Publice și Administrației.

Documentul este structurat după cum urmează:

- *Capitolul 5* prezintă sintetic disparitățile teritoriale la nivel național pornind de la clasificările actuale pe medii de rezidență (urban și rural) și pe criterii administrative (reședințe de județ, municipii, orașe și comune);
- *Capitolul 6* abordează disparitățile teritoriale la nivel regional (NUTS 2) din perspectivă europeană și pune accentul pe poziția regiunilor de dezvoltare ale României în ierarhia regiunilor Uniunii Europene¹⁰;
- *Capitolul 7* analizează disparitățile teritoriale la nivel județean (NUTS 3), pe baza unor indicatori cu relevanță pentru gradul de dezvoltare locală, dar care nu sunt calculați în statistica oficială și pentru unitățile administrative locale;
- *Capitolul 8* analizează disparitățile teritoriale la nivel local (LAU), implicit prin prisma împărțirii pe zone urbane și rurale;
- *Capitolul 9* prezintă în context național zonele cu specificități geografice: zonele montane, zona costieră, zona deltaică, zona frontalieră și zonele periferice;
- *Capitolul 10* prezintă în context național zonele cu specificități socioeconomice: zonele agricole, zonele extractive, zonele defavorizate, zonele turistice și zonele urbane funcționale;
- *Capitolul 11* enumeră succint concluziile studiului.

Menționăm de asemenea că toți termenii specifici utilizați în cadrul acestui document au sens descriptiv, și nu normativ. De exemplu, „comuna metropolitană” nu este o categorie aparte de unitate administrativă locală din punct de vedere juridic, ci doar o comună situată în perimetrul unei zone metropolitane.

¹⁰ Având în vedere că specificitățile locale se reflectă și la nivelurile superioare, am considerat redundantă repetarea analizei teritoriului național pe toate trei nivelurile administrative, astfel că acest capitol este dedicat disparităților interregionale în contextul teritoriului UE.

4 DATE UTILIZATE

4.1 Sfera demografică

Populația după domiciliu

Importanța unei mase critice de consumatori și de resurse de muncă pentru creștere economică, specializare și investiții majore face ca numărul de locuitori să fie un indicator proxy al gradului de dezvoltare socioeconomică a unei localități.

Numărul de locuitori poate fi exprimat ca populație rezidentă, reprezentând persoanele care locuiesc efectiv într-o unitate administrativă, indiferent de cetățenie, sau ca populație după domiciliu, reprezentând cetățenii români înscriși în evidențele autorităților cu domiciliul în orașul respectiv, chiar dacă aceștia nu locuiesc efectiv acolo și sunt plecați, de exemplu, la muncă în străinătate.

Deși populația după domiciliu induce unele anomalii în anumite zone ale țării, acesta este singurul indicator de acest tip disponibil anual la nivel de unitate administrativă locală.

Rata de creștere a populației

Dinamica populației unei așezări este relevantă pentru poziția pe care aceasta o are în sistemul teritorial din care face parte. Localitățile aflate în declin demografic se remarcă printr-o activitate economică precară, ocupare preponderentă în sectorul primar, infrastructură deficitară și accesibilitate redusă.

Există câteva neajunsuri privind indicatorul primar de populație care se utilizează: populația după domiciliu este disponibilă din 1992 până în prezent, dar pentru unitățile administrative locale înființate după 1992 nu se poate calcula dinamica deoarece indicatorul nu este disponibil la nivel de sat.

Ponderea persoanelor cu vârste între 0 și 14 ani

Măsoară vitalitatea demografică și atractivitatea viitoare a unității administrative la nivel economic (dacă va deveni un centru pentru angajări sau consum peste 10-20 ani).

Ponderea persoanelor cu vârste peste 65 ani

Ponderea populației vârstnice este un indicator relevant pentru gradul de îmbătrânire a populației și pentru declinul demografic în general. Localitățile cu o structură a vârstelor echilibrată sunt cele mai dinamice, acestea având o populație stabilă și resurse importante de forță de muncă.

Mortalitatea infantilă

Rata mortalității infantile este unul dintre indicatorii cei mai reprezentativi și cei mai utilizați pentru evaluarea calității serviciilor medicale existente într-un teritoriu, a stării de sănătate populației, precum și a calității vieții.

4.2 Sfera socială

Ponderea persoanelor cu studii superioare

Ponderea persoanelor cu studii superioare este un indicator important pentru calitatea capitalului uman disponibil într-o anumită unitate administrativă. O pondere ridicată a persoanelor cu studii superioare este o

precondiție pentru un nivel ridicat al productivității muncii, pentru dezvoltarea sectorului terțiar și a antreprenoriatului și inovării.

Suprafața locuibilă per capita

Suprafața medie locuibilă pe o persoană reprezintă suma suprafețelor tuturor camerelor de locuit determinate pe baza dimensiunilor interioare ale încăperilor la nivelul pardoselii, raportată la numărul de persoane.

Creșterea produsului național brut per capita determină o creștere a consumului de teren pentru locuințe, afaceri și autorități publice, în paralel cu creșterea consumului de resurse în general. Consumul de teren crește și prin scăderea dimensiunii medii a gospodăriei, ceea ce determină creșterea numărului de unități necesare pentru a adăposti o populație dată, precum și a suprafeței utile a unităților locative și implicit a terenului necesar pentru construirea respectivelor locuințe¹¹.

Creșterea consumului de teren în paralel cu creșterea veniturilor este un fenomen natural, însă creșterea veniturilor și stagnarea consumului de teren trebuie să ridice semne de întrebare¹².

Pondere șomerilor înregistrați

Definit ca raportul dintre numărul șomerilor înregistrați și totalul populației stabile cu vârste cuprinse între 18 și 62 ani, indicatorul are avantajul de a fi calculabil la nivel de localitate (populația stabilă a localității, pe grupe de vârste și se poate estima și între recensăminte, pe baza statisticii demografice) și permite totodată compararea fenomenului șomajului între localități, în funcție de dimensiunea acestora.

Pe de altă parte, principalul dezavantaj îl constituie raportarea la totalitatea populației de această vârstă, fie aceasta activă, inactivă, aptă sau inaptă de muncă, fapt ce poate conduce la o subestimare a fenomenului șomajului.

Rata sărăciei relative

Rata sărăciei relative reprezintă raportul procentual între numărul persoanelor din gospodăriile al căror venit disponibil pe adult-echivalent, inclusiv contravaloarea consumului din resurse proprii, este inferior pragului sărăciei și totalul populației.

La nivel de unitate administrativă locală s-a aplicat metoda relativă (INCE 2018), utilizată în evaluarea sărăciei monetare, care constă în stabilirea pragului sărăciei prin aplicarea unei proporții de 60% la valoarea mediană a distribuției veniturilor disponibile pe adult-echivalent, inclusiv consumul din resurse proprii.

Pragul de sărăcie utilizat drept reper în estimarea ratei sărăciei este de 725 lei per adult echivalent (INS 2016). Persoanele ocupate ale căror venituri disponibile sunt sub acest nivel sunt considerate sărace.

4.3 Sfera economică

Veniturile din impozite și taxe locale per capita

Volumul veniturilor proprii încasate la bugetul local al unei unități administrative locale este un indicator fidel al gradului de dezvoltare economică, evaluând atât existența unei baze solide de impozitare (numărul de agenți economici, numărul de salariați, quantumul salariilor, valoarea proprietăților etc.) și a unui grad ridicat de colectare (lichiditatea persoanelor fizice și juridice), cât și existența unor resurse de dezvoltare pentru viitor.

¹¹ Angel 2012

¹² Bertaud 2018

Produsul intern brut per capita

Măsoară echivalentul monetar al volumului total de bunuri și servicii produse într-o regiune, într-o unitate de timp. Este unul dintre cei mai utilizați parametri pentru compararea nivelului de trai între regiuni sau localități diferite și reprezintă valoarea produsului intern brut ajustată cu rata inflației, împărțită la populația totală a regiunii.

Pentru reprezentarea indicatorului la nivel local a fost preluată metodologia utilizată de Banca Mondială în cadrul livrărilor aferente *Politicii urbane a României*.

Cifra de afaceri per capita

Cifra de afaceri per capita este un indicator de performanță economică, care însumează toate veniturile din încasările firmelor din localitatea respectivă, raportat la numărul de locuitori.

4.4 Sfera infrastructurală**Dotarea locuințelor cu apă, canalizare și energie electrică**

Ponderele locuințelor conectate la rețeaua de alimentare cu apă, canalizare și energie electrică este un indicator al nivelului de dezvoltare al serviciilor publice din respectiva localitate. Pe de altă parte, serviciile de utilități publice intră în gama serviciilor de bază, care ar trebui să fie disponibile pentru toate gospodăriile, indiferent de categoria lor.

Autorizații de construire eliberate per 1.000 locuitori

Indicatorul reprezintă numărul autorizațiilor de construire eliberate pentru clădiri pe tipuri de construcții. Autorizația de construire constituie actul de autoritate al administrației locale pe baza căruia se asigură aplicarea măsurilor prevăzute de lege referitoare la amplasarea, proiectarea, executarea și funcționarea construcțiilor.

Autorizația de construire se eliberează beneficiarului lucrării, în temeiul și cu respectarea documentațiilor de urbanism și amenajare a teritoriului, în vederea începerii lucrărilor de construcții.

5 ZONE URBANE ȘI RURALE

Sub aspect administrativ, teritoriul României este organizat la nivel local în municipii reședință de județ, municipii, altele decât reședință de județ, orașe și comune¹³.

Disparitățile teritoriale după clasificarea administrativă a unităților administrative locale, identificate pe baza indicatorilor din cap. 4, sunt prezentate în tabelul următor.

Indicator	Național	Urban	Reședințe	Municipii	Orașe	Comune
Populația după domiciliu 2020 (total)	22.174.693	12.511.988	8.196.933	1.963.771	2.351.284	9.662.705
Populația după domiciliu 2020 (medie)	6.971	39.223	199.925	31.674	10.886	2.276
Rata de creștere a populației 2011-2020 (%)	-2,86	-2,04	-1,14	-5,60	-1,20	-2,96
Ponderea persoanelor cu vârste între 0 și 14 ani 2019 (%)	14,87	14,39	13,48	13,47	14,82	14,92
Ponderea persoanelor cu vârste peste 65 ani 2019 (%)	18,95	15,45	15,32	15,79	15,38	19,34
Mortalitatea infantilă 2017-2019 (‰)	5,90	4,65	3,27	4,35	5,00	6,03
Ponderea persoanelor cu studii superioare 2011 (%)	4,89	12,18	22,77	14,08	9,62	4,08
Suprafața locuibilă per capita 2019 (mp)	20,66	19,25	18,54	18,32	19,65	20,82
Ponderea șomerilor înregistrați 2018-2020 (%)	2,96	1,48	0,63	1,36	1,67	3,13
Rata sărăciei relative 2018 (%)	33,37	17,77	9,01	11,92	19,63	35,22
Veniturile din impozite și taxe locale per capita 2016-2018 (lei)	332,37	490,12	536,15	422,64	500,74	314,79
Produsul intern brut per capita 2018 (eur)	6.298	16.359	31.662	14.990	13.847	5.177
Cifra de afaceri per capita 2018 (eur)	4.431	12.726	21.042	10.470	11.795	3.507
Dotarea locuințelor cu apă, canalizare și energie electrică 2011 (%)	40,89	79,13	97,14	90,11	72,55	36,63
Autorizații de construire eliberate per 1.000 locuitori 2019 (‰)	2,54	2,11	1,32	1,28	2,50	2,58

Tabel 5.1 Disparități naționale după clasificarea administrativă a unităților administrative locale

Sursa datelor: INS, Statistică socială

În contextul actual, clasificarea administrativă sau pe medii de rezidență a unităților administrative locale are o relevanță limitată în evidențierea disparităților naționale și formularea unor măsuri realiste pentru creșterea coeziunii teritoriale, în principal din cauza eterogenității unităților administrative care compun categoriile predefinite de legislație, după cum vom evidenția în capitolele următoare.

Spre exemplu, rata de creștere a populației din mediul rural în ultimul deceniu, de -2,96% la nivel național, poate să creeze impresia că ruralul se depopulează uniform, însă o analiză mai detaliată relevă o asimetrie teritorială importantă, inclusiv prin faptul că cea mai mare rată de creștere a populației, de 4,90% la nivel național, se regăsește tot într-o categorie „rurală”, doar că una aferentă zonelor metropolitane.

¹³ Legea nr. 2/1968 privind organizarea administrativă a teritoriului României

Această realitate este confirmată și de numărul mare al autorizațiilor de construire eliberate per 1.000 locuitori în aceste zone (5,38‰ față de media rurală de 2,58‰), ceea ce denotă o dinamică imobiliară accentuată cauzată de fenomenul de suburbanizare și presupune o gestionare total diferită față de zonele rurale izolate.

În privința unităților administrative locale urbane, municipiile reședință de județ se remarcă prin cele mai multe valori ale indicatorilor peste media națională și peste media altor categorii (11 din cei 14 indicatori analizați, reprezentând 79%).

Situația precară a celorlalte municipii în comparație cu orașele poate părea surprinzătoare, însă inclusiv evaluarea gradului de îndeplinire a indicatorilor cantitativi și calitativi minimali de definire a localităților urbane conform Legii 351/2001¹⁴ de către municipiile și orașele din România, realizată intern de către Ministerul Dezvoltării, Lucrărilor Publice și Administrației, evidențiază un număr relativ mic de centre urbane (doar 37, reprezentând 11,6% din total) care îndeplinesc toți indicatorii prevăzuți de lege. Majoritatea acestora sunt tot municipii reședință de județ (Capitala și alte 25 de municipii reședință de județ), la care se adaugă doar trei municipii care nu sunt reședință de județ (Hunedoara, Roman și Bârlad) și opt orașe.

¹⁴ Legea nr. 351/2001 privind aprobarea Planului de amenajare a teritoriului național, Secțiunea a IV-a: Rețeaua de localități

6 DISPARITĂȚI TERITORIALE LA NIVEL REGIONAL

6.1 Context

Unul dintre obiectivele de bază ale politicii de dezvoltare regională a României, conform Legii 315/2004¹⁵, este diminuarea dezechilibrelor regionale existente prin stimularea dezvoltării echilibrate, recuperarea accelerată a întârzierilor în domeniul economic și cel social a zonelor mai puțin dezvoltate, ca urmare a unor condiții istorice, geografice, economice, sociale și politice, precum și preîntâmpinarea producerii de noi dezechilibre. În acest scop au fost create cele opt regiuni de dezvoltare, alcătuind cadrul de elaborare, implementare și evaluare a politicilor de dezvoltare regională, precum și de culegere a datelor statistice specifice, conform cerințelor Eurostat.

Dinamica vieții social-economice a demonstrat însă că regiunile de dezvoltare, alcătuite pe baze asociative, au un rol redus în dezvoltarea teritorială propriu-zisă, atâta vreme cât deciziile se iau într-o viziune în care județul este elementul-cheie și singurul ordonator de credit¹⁶.

Clasificarea NUTS 2 este utilizată și pentru a determina eligibilitatea geografică pentru fondurile structurale și de investiții. Eligibilitatea regională pentru Fondul european de dezvoltare regională (FEDR) și Fondul social european (FSE) pentru perioada de programare 2014-2020 a fost calculată pe baza produsului intern brut (PIB) regional per locuitor (exprimat la SPC și ca medie în perioada 2007-2009), astfel că regiunile au fost clasificate în:

- *regiuni mai puțin dezvoltate* - unde PIB per locuitor era mai mic de 75% din media UE;
- *regiuni de tranziție* - unde PIB per locuitor era între 75% și 90% din media UE;
- *regiuni mai dezvoltate* - unde PIB per locuitor era mai mult de 90% din media UE.

Conform acestei clasificări, cu excepția regiunii București-Ilfov (mai dezvoltată), celelalte șapte regiuni intră în categoria celor mai puțin dezvoltate.

În 2018, a fost lansată Inițiativa privind regiunile rămase în urmă¹⁷ pentru a identifica constrângerile care împiedică creșterea în regiunile mai puțin dezvoltate și pentru a oferi asistență specifică și programe care să încurajeze creșterea prin acordarea de sprijin părților interesate (administrații regionale și locale, instituții de învățământ, IMM-uri, antreprenori, investitori etc.) pentru a maximiza impactul investițiilor regionale. În UE au fost identificate două tipuri de regiuni rămase în urmă:

- *regiuni cu creștere lentă* - regiunile mai puțin dezvoltate și de tranziție care nu s-au apropiat de media UE între anii 2000 și 2013, aflate în state membre cu un PIB per locuitor exprimat la SPC mai mic decât media UE în 2013 (aproape toate regiunile mai puțin dezvoltate și cele de tranziție din Grecia, Italia, Spania și Portugalia);
- *regiuni cu venituri mici* - toate regiunile cu un PIB per locuitor exprimat la SPC mai mic de 50% din media UE în 2013 (regiuni mai puțin dezvoltate din Bulgaria, Ungaria, Polonia și România: Nord-Est, Sud-Est, Sud-Muntenia, Sud-Vest Oltenia și Nord-Vest).

6.2 Indicatori

Speranța de viață la 65 de ani este un indicator important pentru aprecierea longevității unei populații marcate de fenomenul de îmbătrânire, reprezentând numărul mediu de ani pe care îi mai are de trăit o persoană de vârsta de 65 de ani dacă ar trăi tot restul vieții în condițiile mortalității pe vârste din perioada de referință a tabeli de mortalitate. În 2018, cu excepția regiunilor Sud-Vest Oltenia (17,0 ani) și Centru (17,2 ani), regiunile din România

¹⁵ Legea nr. 315/2004 privind dezvoltarea regională în România

¹⁶ CONREG 2013

¹⁷ Comisia Europeană 2017

înregistrau printre cele mai mici valori din UE (sub 17,0 ani), alături de regiuni din Bulgaria și Ungaria (media UE-27 este de 20 ani). Este important de corelat și de menționat că între 2008 și 2018 cele mai mari creșteri ale speranței de viață la naștere la nivel regional s-au înregistrat în statele membre baltice și în regiunea Sud-Vest Oltenia.

În 2019, patru din cele opt regiuni de dezvoltare (Sud-Vest Oltenia, Sud-Muntenia, Sud-Est și Nord-Est) prezentau printre cele mai mici valori ale nivelului de studii terțiar al persoanelor cu vârste cuprinse între 30 și 34 de ani din UE, sub 20%, în condițiile în care media la nivelul UE-27 era de 40,7%. Doar regiunea București-Ilfov depășește media europeană, cu 54,3%. De asemenea, rata părăsirii timpurii a educației și formării a fost relativ ridicată (peste 15%) în regiuni din Bulgaria și România (Sud-Est, Centru, Nord-Est, Sud-Muntenia).

Fenomenul șomajului de lungă durată estimat prin ponderea persoanelor în vârstă de 15-74 care au fost șomere timp de 12 luni sau mai mult înregistrează o valoare medie la nivelul UE-27 de 41,8%, iar regiunile cele mai afectate sunt cele din sudul Europei, inclusiv Sud-Vest Oltenia, București-Ilfov, Sud-Muntenia și Centru. Distribuția geografică a șomajului în rândul tinerilor este ușor diferită, înregistrându-se valori de peste 34% în regiuni din Spania, Italia, Grecia și Bulgaria, în timp ce în România doar regiunea Centru depășește 25,4%.

În 2018, existau 10 regiuni situate în estul și sudul UE (în Bulgaria, România, Grecia, Spania și Italia) în care mai mult de 40% din populație era expusă riscului de sărăcie sau excluziune socială. Cel mai mare risc de sărăcie sau excluziune socială a fost înregistrat în două regiuni din sudul Italiei: Campania (53,6%) și Sicilia (51,6%). Toate regiunile de dezvoltare din România depășesc media UE-27 (21,6%), cu excepția Regiunii București-Ilfov (21,4%).

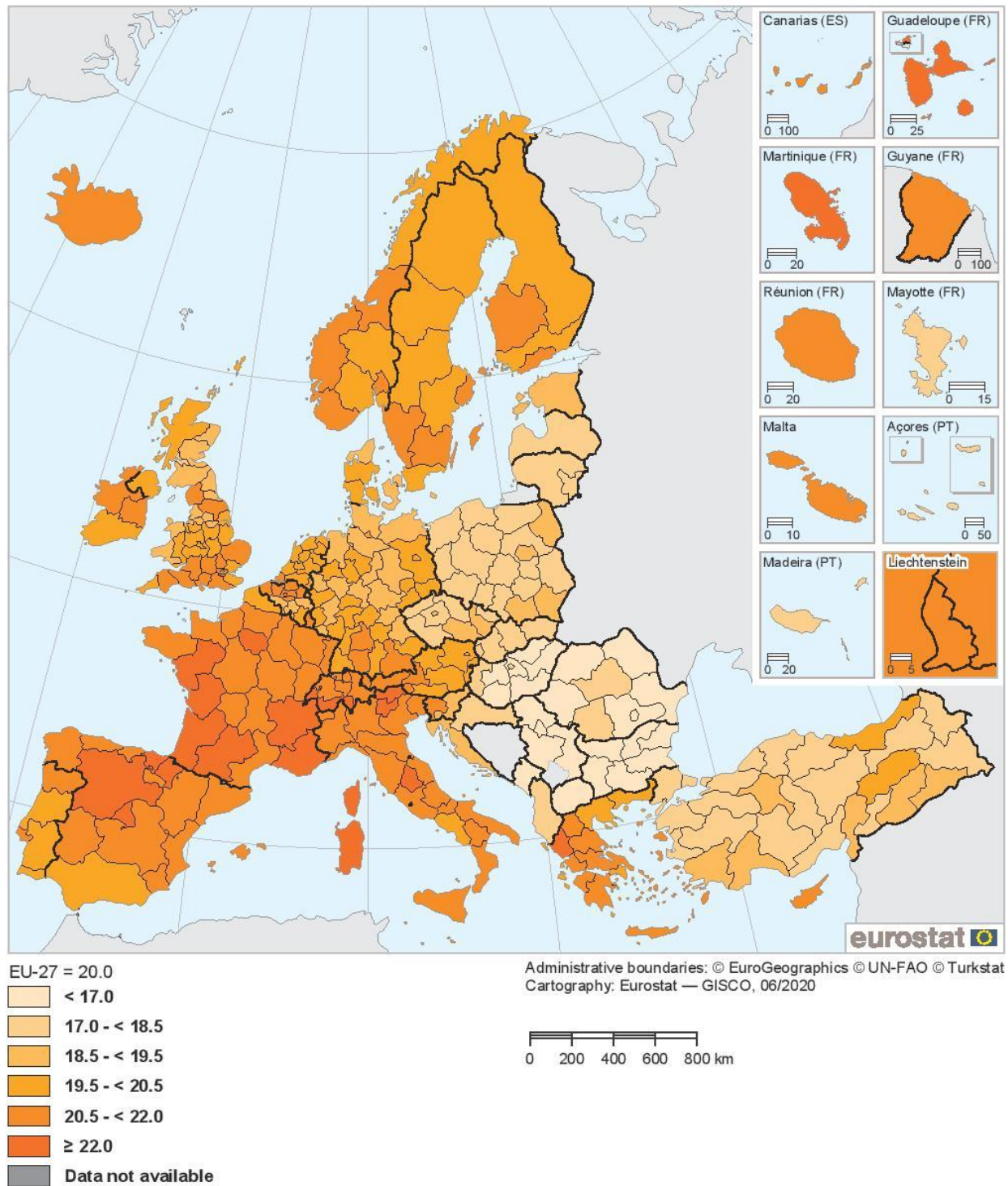
În 2018, cele mai ridicate rate de supraîncărcare a cheltuielilor cu locuința au fost raportate la populația rurală din Bulgaria, România și Croația, ceea ce poate reflecta nivelul de venit relativ scăzut în zonele cu agricultură de semi-subsistență. Totodată, rata deprivării severe a locuințelor pentru persoanele din mediul rural românesc (26,1%) era extrem de ridicată, de peste cinci ori mai mare decât media europeană și de peste cinci ori mai mare decât rata înregistrată pentru locuitorii orașelor (4,9%).

Indicatorul central al producției economice este produsul intern brut, care oferă informații despre valoarea monetară a tuturor bunurilor și serviciilor produse într-o țară sau o regiune. În 2018, cele mai mari 10 economii regionale (din Italia, Germania, Spania și Franța) au produs însumat mai mult de o cincime din PIB-ul Uniunii Europene. PIB-ul per locuitor a variat de la 30% (în Insula Mayotte, Franța) la 263% (Luxemburg) din media UE, evidențind aceleași disparități interregionale pregnante. Regiunile României (exceptând regiunea capitalei) au înregistrat diferențe relativ mici: de la 41,68% pentru Nord-Est la 67,80% pentru Vest, relevând aceleași disparități istorice între regiunile intracarpatică și cele extracarpatică.

Diferențele regionale în productivitatea muncii (PIB per persoană ocupată) sunt considerabil mai mici față de cele privind PIB per locuitor. Cele mai profunde disparități între regiunile cu cel mai mare și cel mai mic PIB per locuitor și PIB per persoană ocupată se observă în România (raport de 3,6), Polonia și Slovacia (3,3), Ungaria (3,2), Irlanda (3,1) și Cehia (3,0), în contrast cu Finlanda și Portugalia (1,5), respectiv Suedia și Austria (1,7). Totodată, raportul pentru PIB per locuitor rămâne la nivel similar atunci când este exprimat per persoană ocupată numai în România (3,5) și Irlanda (3,0). În ceea ce privește productivitatea muncii pe oră lucrată (2017), valorile regiunilor României se încadrează sub 50% din media UE-27, cu excepția regiunii București-Ilfov (58,6%).

În privința ratei de motorizare, cea mai mare creștere medie anuală a numărului de autoturisme la 1.000 de locuitori în perioada 2000-2019 se înregistrează în România (5,7%). În 2019, patru regiuni din cele zece cu cel mai mic număr de autoturisme la 1.000 de locuitori erau în România (Sud-Vest Oltenia, Sud-Muntenia, Sud-Est și Nord-Est), alături de Grecia și Franța. Șase regiuni din cele opt înregistrează printre cele mai scăzute valori ale ratei de motorizare din UE (sub 350‰ față de media europeană de 503‰). Cu toate acestea, regiunile Vest și Sud-Est se numără printre cele 10 regiuni cu cele mai mari valori ale ratei persoanelor ucise în accidente rutiere.

Life expectancy at 65 years, 2018
(years, by NUTS 2 regions)

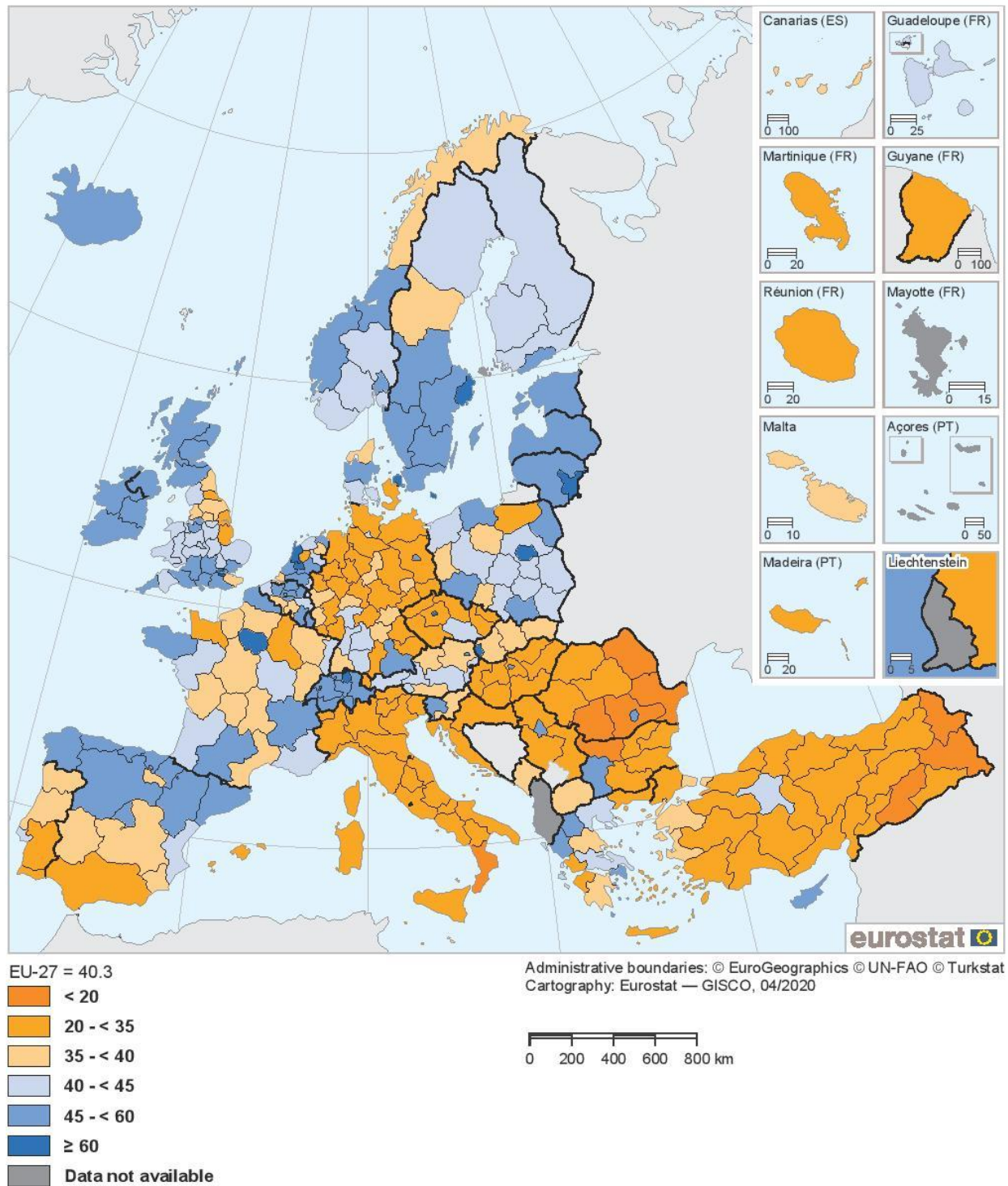
Note: Albania, national data. Ireland: estimates. France: provisional, except for Guadeloupe (FRY1), Martinique (FRY2) and Guyane (FRY3). Guadeloupe, Martinique, Guyane and Mardin, Batman, Şırnak, Siirt (TRC3): 2016.

Source: Eurostat (online data codes: demo_r_mlifexp and demo_mlexpec)

Harta 6.1 Sperața de viață la 65 de ani 2018 (ani) la nivel regional

Sursa: Eurostat

Tertiary educational attainment of people aged 30-34 years, 2019
(%, by NUTS 2 regions)

Note: Ciudad Autónoma de Ceuta (ES63), Ciudad Autónoma de Melilla (ES64), Corse (FRM0), Valle d'Aosta/Vallée d'Aoste (ITC2), Highlands and Islands (UKM6) and Hedmark og Oppland (NO02), low reliability, Corse: 2017.

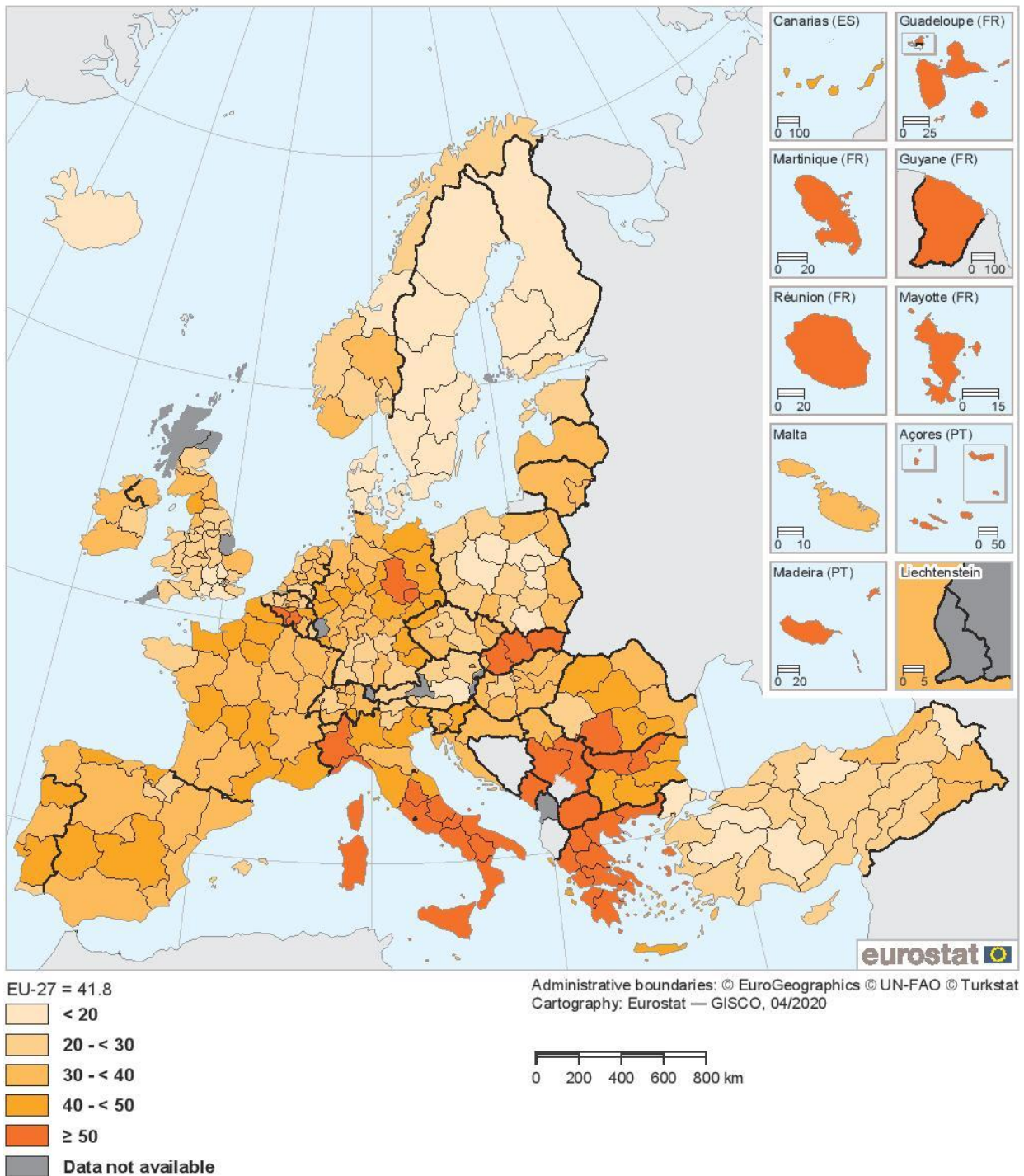
Source: Eurostat (online data code: edat_ifse_12)

Harta 6.2 Nivelul de studii terțiare al persoanelor cu vârste între 30 și 34 de ani 2019 (%) la nivel regional

Sursa: Eurostat

Long-term unemployment share, 2019

(% share of unemployed persons aged 15-74 years, by NUTS 2 regions)

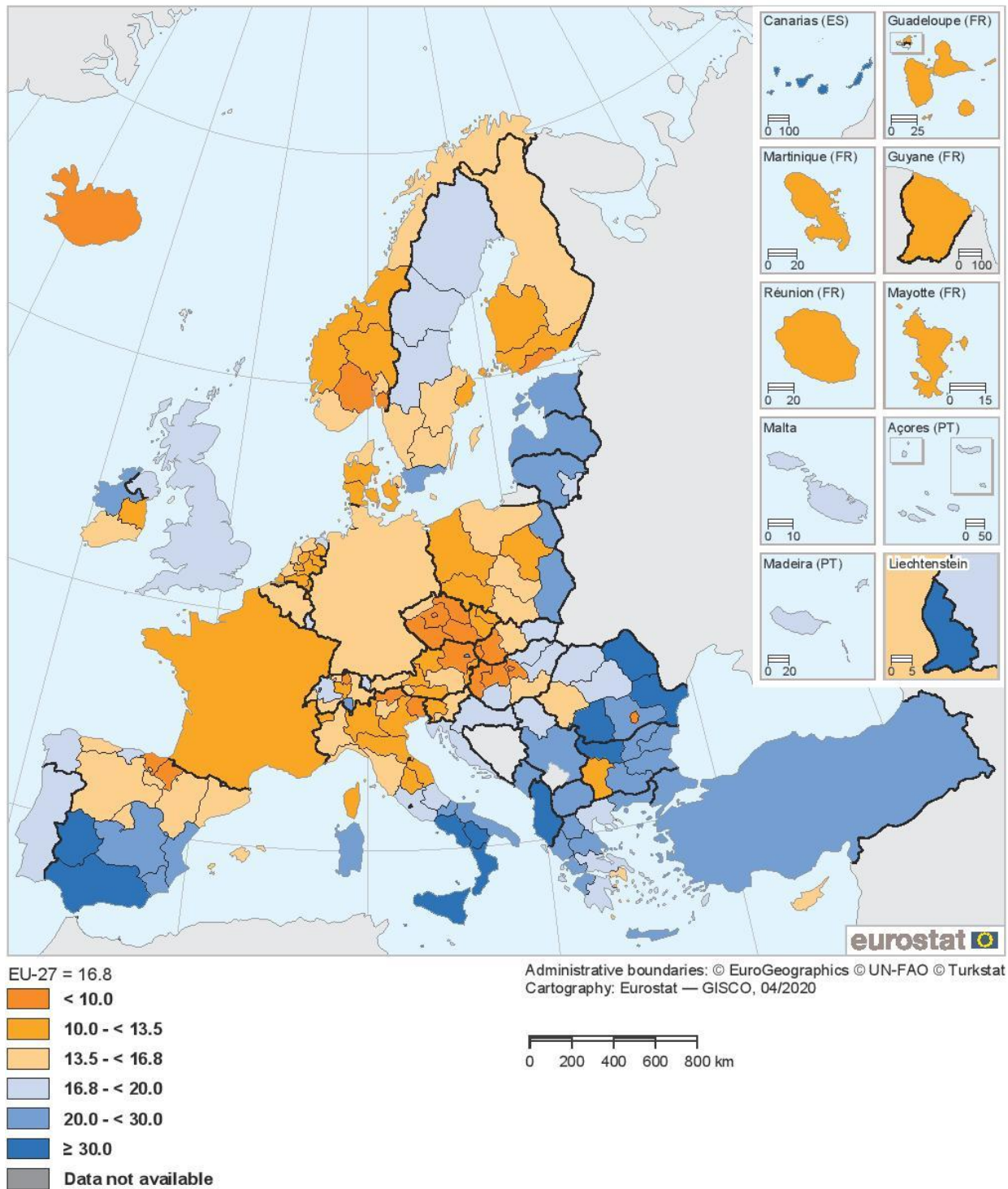
Note: includes data of low reliability for some regions (too many to document). Tübingen (DE14), Niederbayern (DE22), Oberpfalz (DE23), Valle d'Aosta/Vallée d'Aoste (ITC2), Nyugat-Dunántúl (HU22), Kärnten (AT21), Zachodniopomorskie (PL42), Dolnośląskie (PL51), Pomorskie (PL63), Warszawski stołeczny (PL91), Övre Norrland (SE33), Southern Scotland (UKM9), Iceland, Agder og Rogaland (NO04) and Vestlandet (NO05): 2018. Oberfranken (DE24), Corse (FRM0), Podlaskie (PL84), North Yorkshire (UKE2), East Wales (UKL2) and Sør-Østlandet (NO03): 2017. Unterfranken (DE26), Tirol (AT33), Lubuskie (PL43), Dorset and Somerset (UKK2), Hedmark og Oppland (NO02), Trøndelag (NO06) and Nord-Norge (NO07): 2016. Opolskie (PL52), Cumbria (UKD1) and Cheshire (UKD6): 2015.

Source: Eurostat (online data code: lfst_r_lfu2ltu)

Harta 6.3 Ponderea șomajului pe termen lung 2019 (%) la nivel regional

Sursa: Eurostat

At-risk-of-poverty rate, 2018
(%, by NUTS 2 regions)

Note: the at-risk-of-poverty rate is the share of people with an equivalised disposable income below the at-risk-of-poverty threshold, which is set at 60 % of the national median equivalised disposable income (after social transfers). Poland and Serbia: NUTS 1 regions. Belgium, Germany, France, Portugal, the United Kingdom and Turkey: national data. Länsi-Suomi (FI19) and Åland (FI20): the value shown covers both regions. EU-27 and Austria: estimates. The United Kingdom: provisional. Austria, Montenegro and Turkey: 2017. Iceland: 2016.

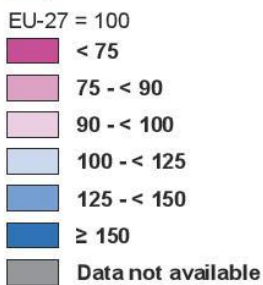
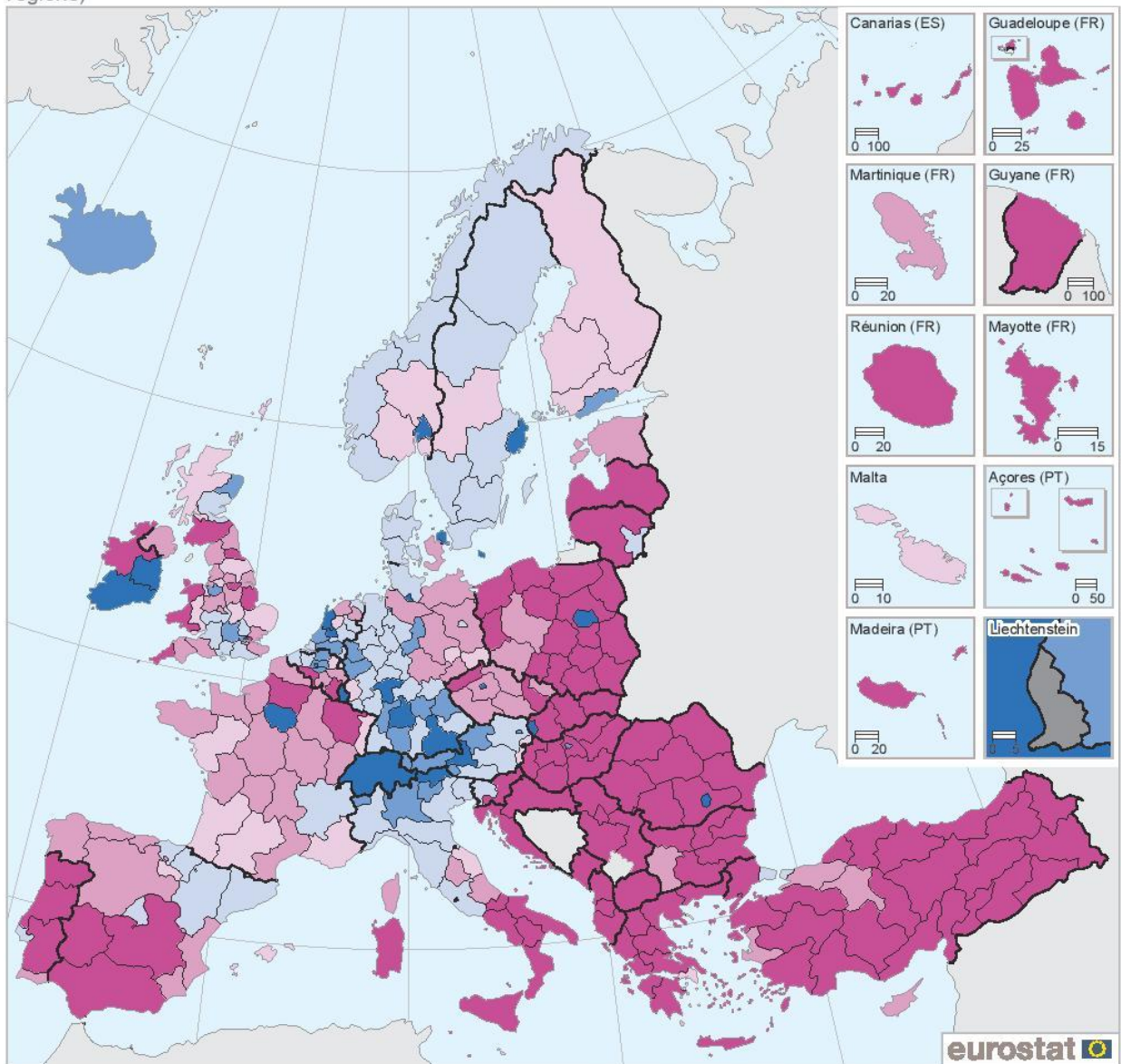
Source: Eurostat (online data codes: ilc_li41 and ilc_li02)

Harta 6.4 Rata riscului de sărăcie 2018 (%) la nivel regional

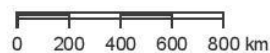
Sursa: Eurostat

Gross domestic product (GDP) per inhabitant, 2018

(index, based on GDP in purchasing power standards (PPS) in relation to the EU-27 average = 100, by NUTS 2 regions)

Administrative boundaries: © EuroGeographics © UN-FAO © Turkstat
Cartography: Eurostat — GISCO, 04/2020

Note: Switzerland, national data. Germany, Ireland, France and Slovakia: estimates. Bulgaria, Greece, Spain, Cyprus, the Netherlands, Poland, Romania and Albania: provisional. Norway, North Macedonia and Albania: 2017.

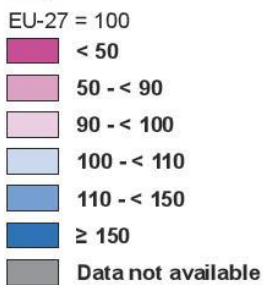
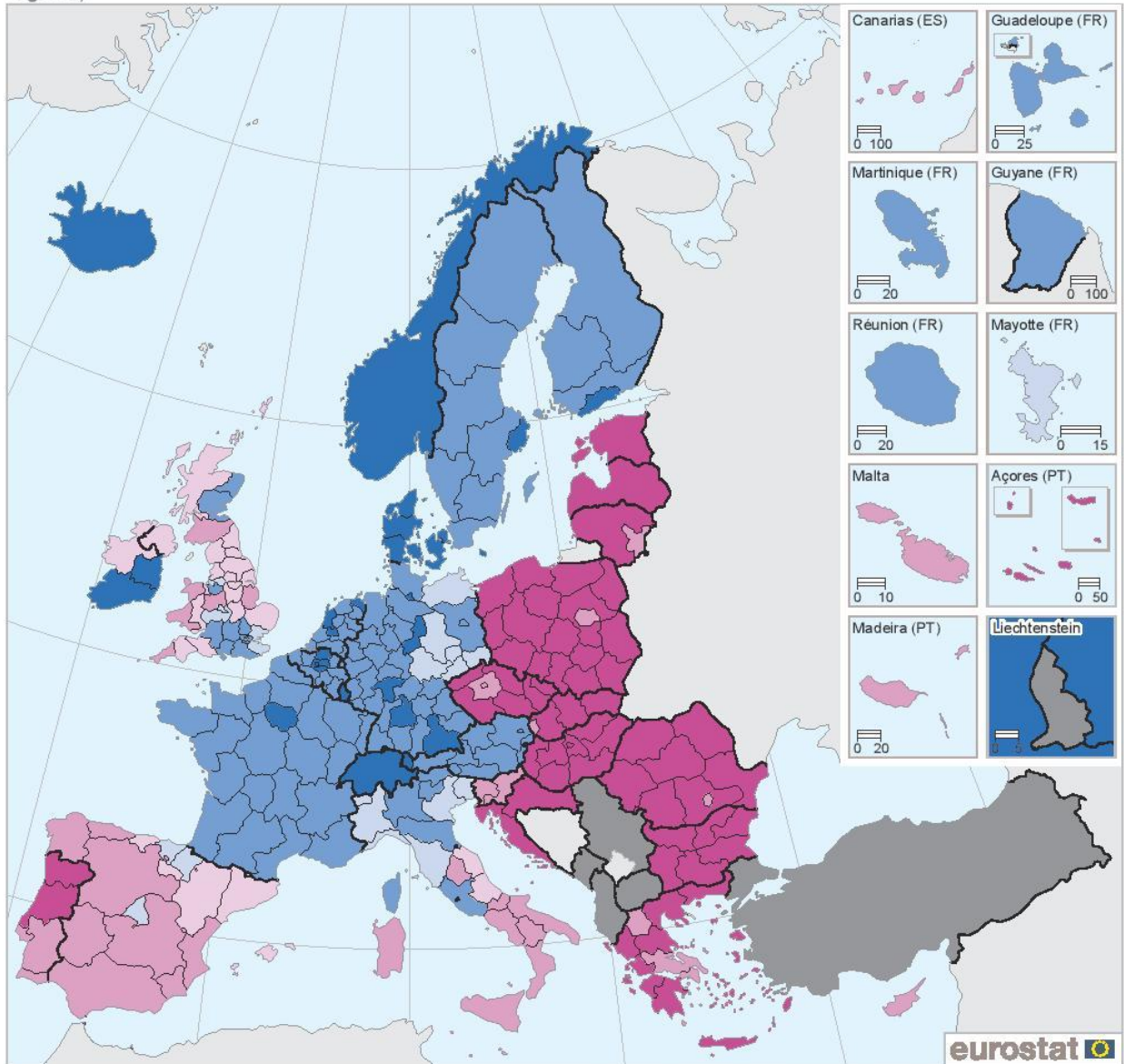
Source: Eurostat (online data codes: nama_10r_2gdp, nama_10_gdp, nama_10r_3popgdp and nama_10_pe)

Harta 6.5 Produsul intern brut (PIB) per locuitor 2018 (index) la nivel regional

Sursa: Eurostat

Labour productivity per hour worked, 2017

(index, based on gross value added per hour worked in EUR in relation to the EU-27 average = 100, by NUTS 2 regions)

Administrative boundaries: © EuroGeographics © UN-FAO © Turkstat
Cartography: Eurostat — GISCO, 04/2020

Note: Norway and Switzerland, national data. Germany: estimates. Bulgaria, Greece, Spain, France, the Netherlands and Iceland: provisional. Sostinės regionas (LT01), Vidurio ir vakarų Lietuvos regionas (LT02), Warszawski stołeczny (PL91) and Mazowiecki regionalny (PL92): definition differs. France and Italy: 2016.

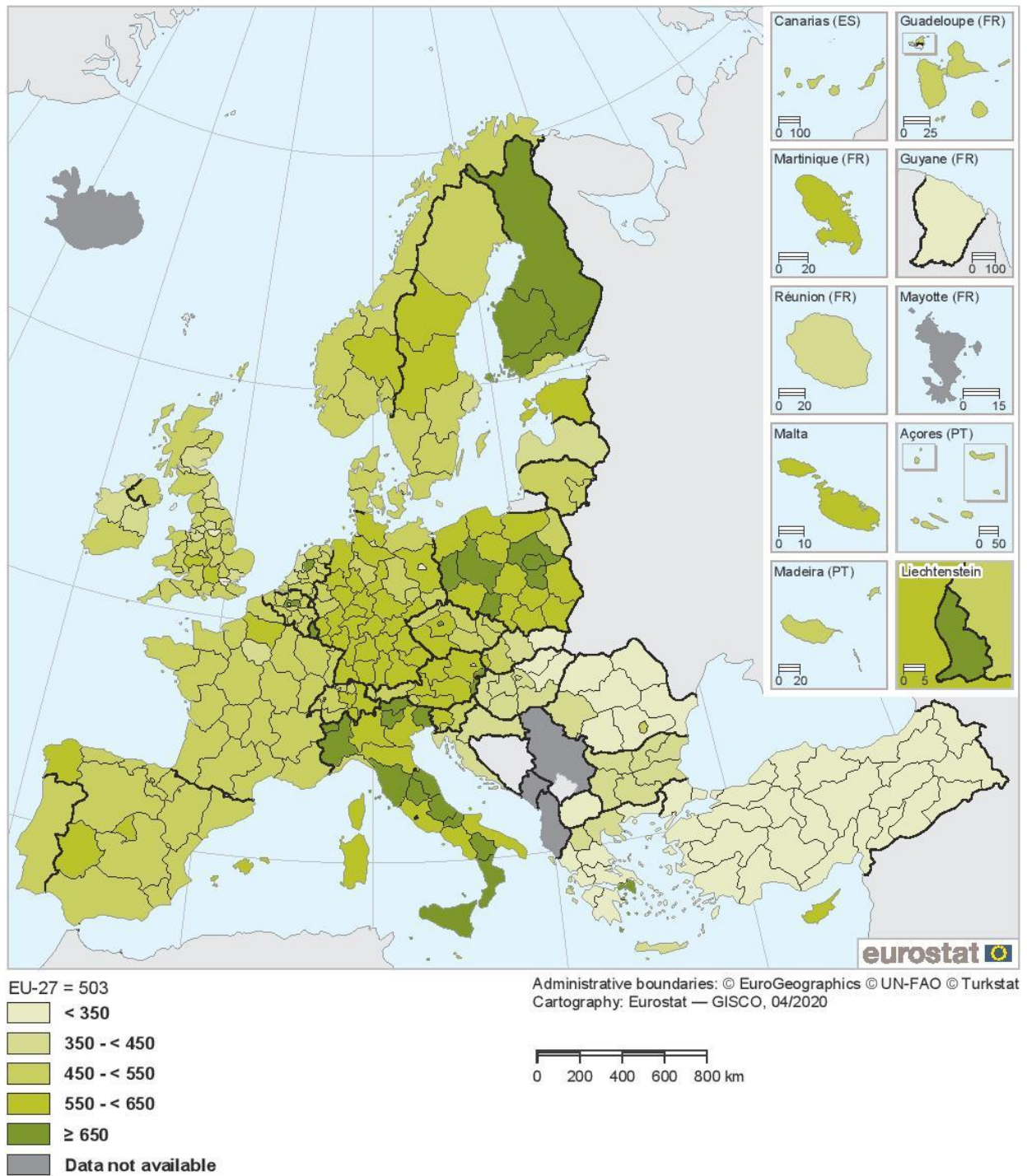
Source: Eurostat (online data codes: nama_10r_3gva, nama_10_a10, nama_10r_2emhrw and nama_10_a10_e)

Harta 6.6 Productivitatea muncii per oră lucrată 2017 (index) la nivel regional

Sursa: Eurostat

Motorisation rate, 2018

(number of passenger cars per 1 000 inhabitants, by NUTS 2 regions)

Note: London (UKI), NUTS 1 region. Portugal: national data. North Macedonia: 2017. EU-27: 2015.

Source: Eurostat (online data codes: tran_r_vehst, road_eqs_carage and demo_pjan)

Harta 6.7 Rata de motorizare 2018 (numărul autoturismelor per 1.000 locuitori) la nivel regional

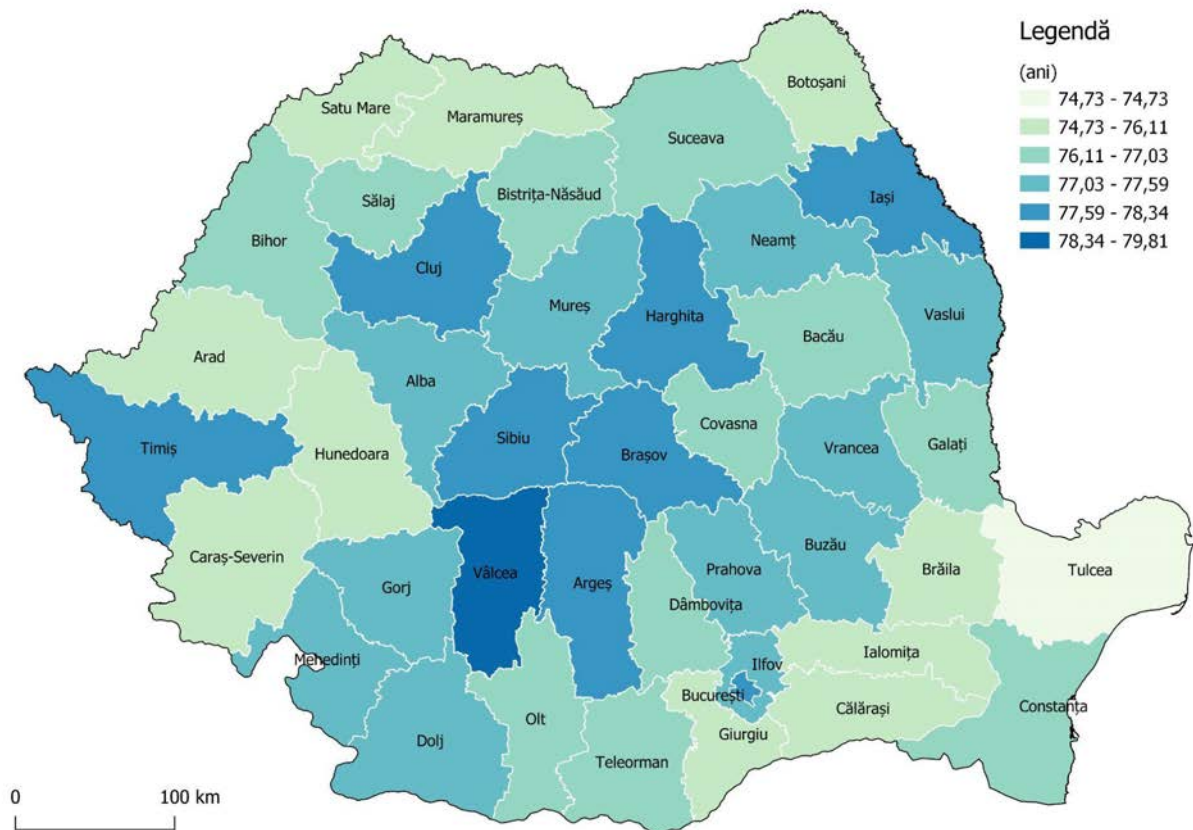
Sursa: Eurostat

7 DISPARITĂȚI TERITORIALE LA NIVEL JUDEȚEAN

7.1 Durata medie a vieții în mediul urban

Durata medie a vieții (sau speranța de viață la naștere) reprezintă numărul mediu de ani pe care îi are de trăit un nou născut, dacă ar trăi tot restul vieții în condițiile mortalității pe vârste din perioada de referință¹⁸.

Este un indicator sintetic al mortalității și al stării de sănătate a populației, care, prin corelația cu PIB per capita, poate sintetiza relația dintre dezvoltarea socioeconomică și sănătatea populației.

Harta 7.1 Durata medie a vieții în mediul urban 2019 (ani) la nivel județean

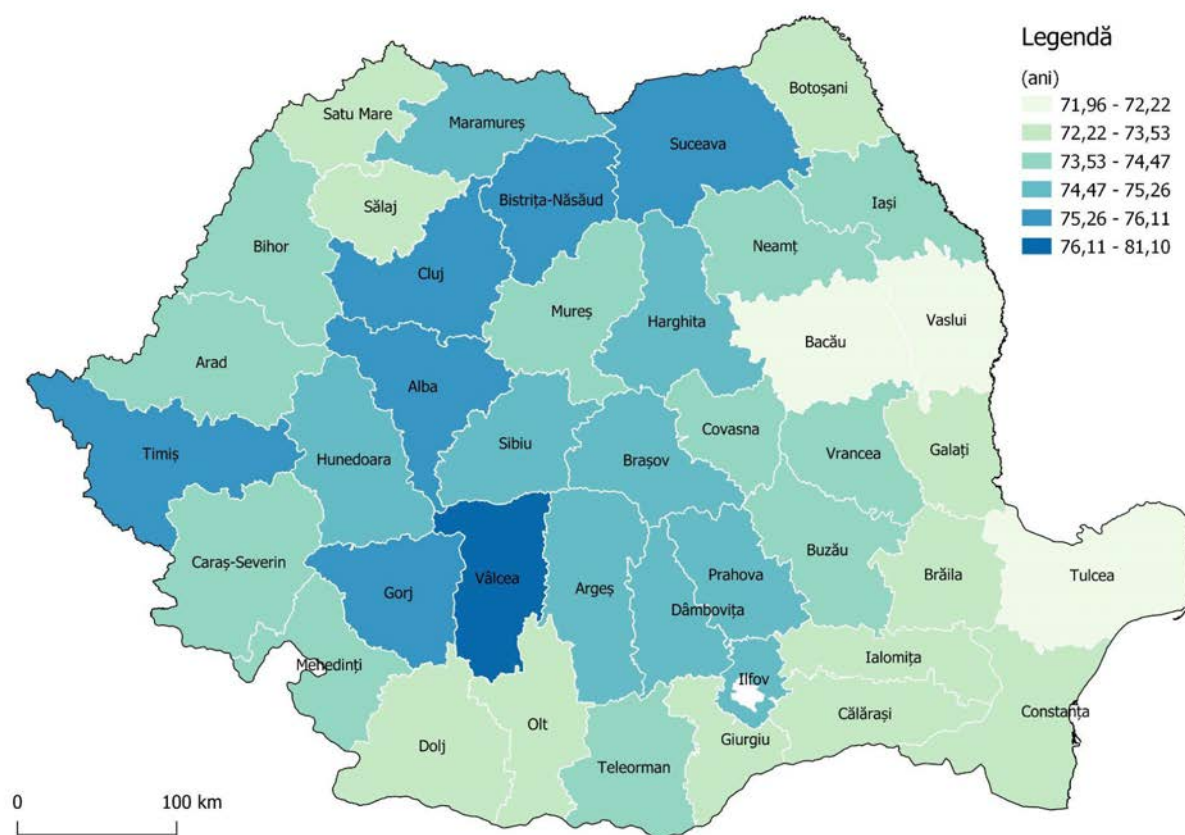
Sursa datelor: Institutul Național de Statistică

Ca urmare a creșterii nivelului de trai la nivel național, a crescut și durata medie a vieții, de la 69,6 ani în 1990, la 75,9 ani în 2019, fapt care a contribuit însă și la creșterea ponderii vârstnicilor în populație pe fondul scăderii natalității.

¹⁸ Institutul Național de Statistică 2020

7.2 Durata medie a vieții în mediul rural

Durata medie a vieții diferă pe medii de rezidență în contextul accesului inegal al populației la servicii de bază, ceea ce contribuie la adâncirea decalajului urban-rural, interjudețean și implicit interregional.

Harta 7.2 Durata medie a vieții în mediul rural 2019 (ani) la nivel județean

Sursa datelor: Institutul Național de Statistică

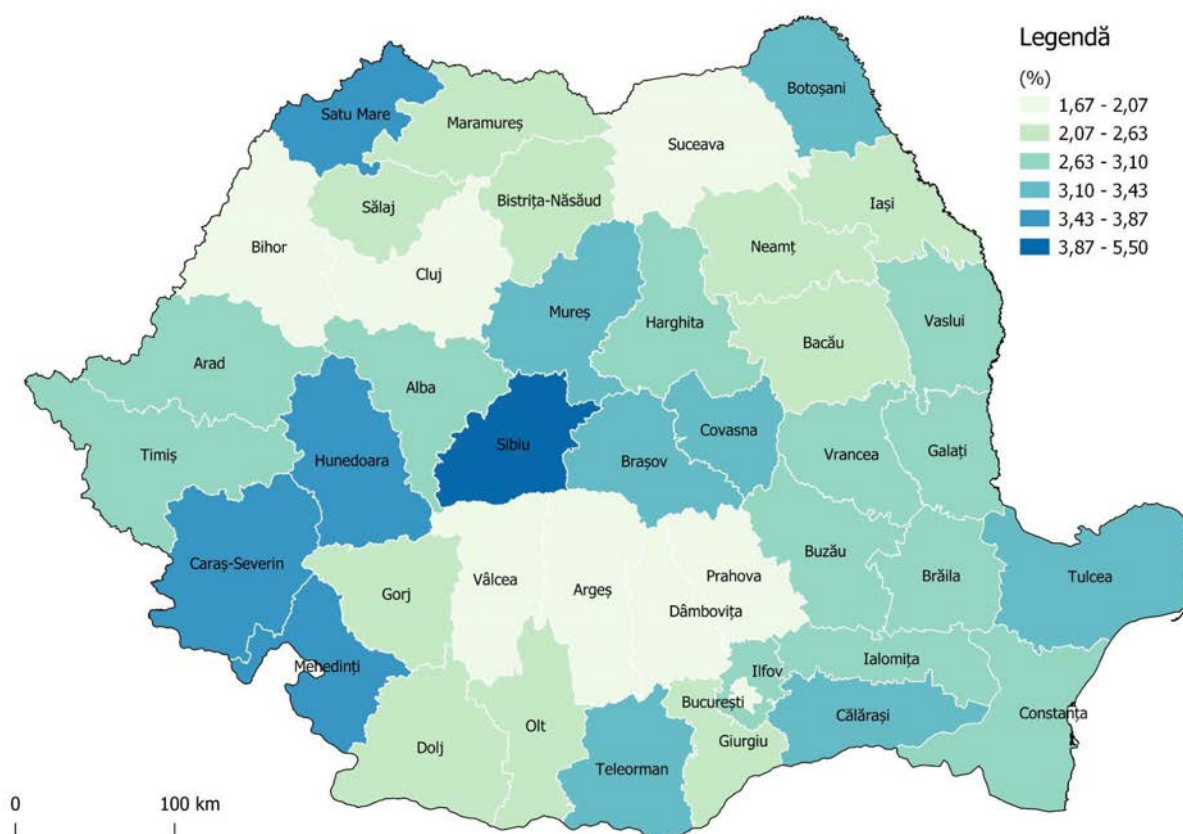
Observații:

- valoarea medie națională a indicatorului este de 75,97 ani (77,3 ani în mediul urban și 74,3 ani în mediul rural);
- valorile maxime în mediul urban se înregistrează în județele Vâlcea (79,8 ani), Cluj, municipiul București și Brașov (78,3 ani), Iași (78,1 ani), Argeș (78,0 ani) și Harghita (77,9 ani);
- valorile minime se înregistrează în județele Tulcea (74,7 ani), Hunedoara (75,4 ani), Satu Mare (75,5 ani), Călărași, Giurgiu și Maramureș (75,7 ani);
- județele cu cele mai mari diferențe între mediul urban și cel rural sunt Vaslui (5,3 ani), Bacău (4,7 ani), Dolj (4,5 ani) și Galați (4,0 ani), județe cu grad de urbanizare mai redus, cu număr mai mic de centre urbane sau în care - cu excepția reședinței - predomină orașele mici;
- județele cu cele mai mici diferențe între mediul urban și cel rural (sub un an) sunt Hunedoara, Maramureș și Suceava.

7.3 Rata abandonului în învățământul preuniversitar

Rata abandonului școlar reprezintă diferența între numărul elevilor înscriși la începutul anului școlar și cel aflat în evidență la sfârșitul aceluiași an școlar, exprimată ca raport procentual față de numărul elevilor înscriși la începutul anului școlar¹⁹.

Reprezintă un indicator de educație și arată indirect problemele cu care se confruntă populația din unele județe în asigurarea participării copiilor și tinerilor la sistemul de educație, dar și incapacitatea acestora de a atrage și menține populația școlară. Totodată abandonul școlar și părăsirea timpurie a școlii pot genera sau accentua sărăcia și excluziunea socială, starea de sănătate precară și, pe termen lung, formarea unor generații slab calificate, incapabile să se integreze pe piața muncii.

Harta 7.3 Rata abandonului în învățământul preuniversitar 2019 (%) la nivel județean

Sursa datelor: Institutul Național de Statistică

Observații:

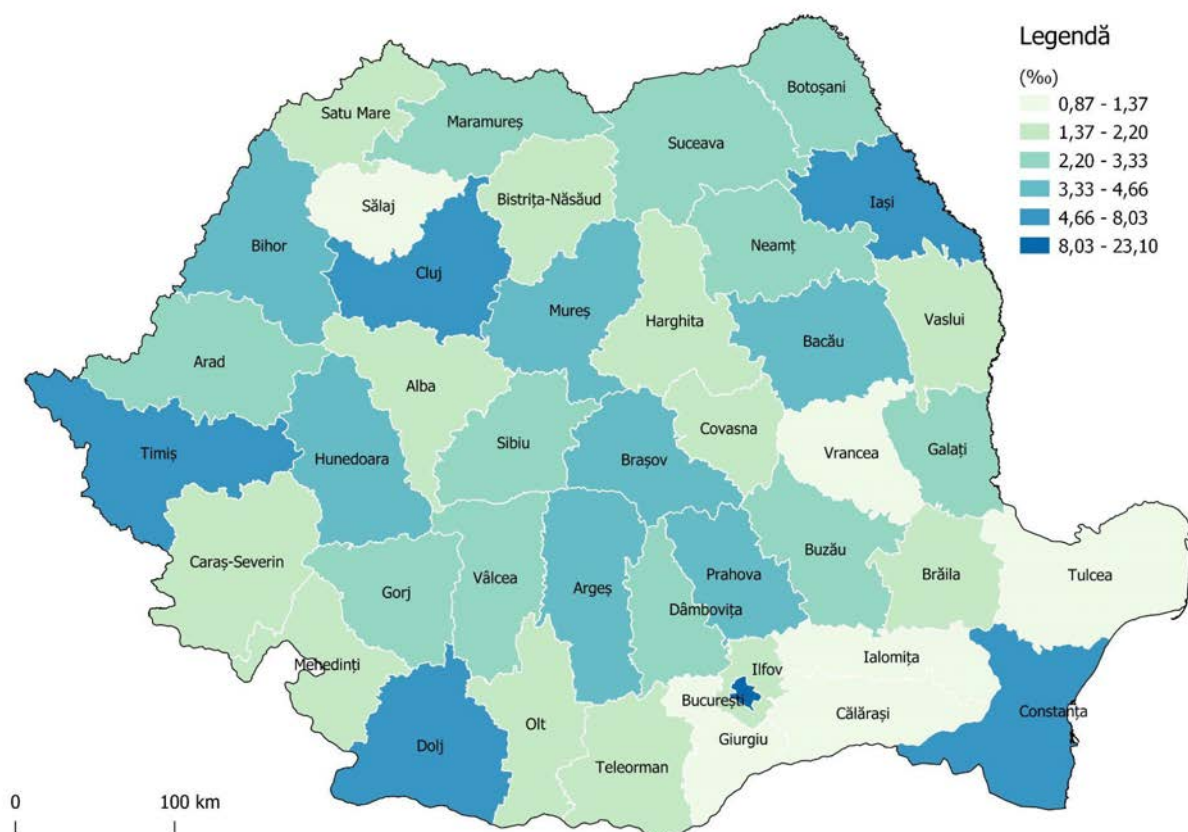
- valoarea medie națională a indicatorului este de 2,8%;
- valorile maxime se înregistrează în județele Sibiu (5,5%), Mehedinți (3,9%), Caraș-Severin (3,8%), Satu Mare (3,8%) și Hunedoara (3,6%);
- valorile minime se înregistrează în municipiul București (1,8%) și în județele Dâmbovița (1,7%), Argeș (1,8%), Bihor (1,9%), Prahova (1,9%), Vâlcea (1,9%), Suceava (2,0%) și Cluj (2,1%);
- per total, zonele cu cele mai mari deficiențe sunt centrul țării și Banatul.

¹⁹ Institutul Național de Statistică 2020

7.4 Paturi în unitățile sanitare per 1.000 locuitori

Paturile din unitățile sanitare reprezintă paturile din unitățile medicale pentru care există decizii de funcționare. Sunt înregistrate paturile de spital, paturile din preventorii și centre de sănătate, paturile din unitățile medico-sociale, paturile din sanatorii TBC, din sanatorii de nevroză sau de neuropsihiatrie, din sanatorii balneare și din creșe²⁰.

Reprezintă un indicator de infrastructură sanitară, care arată și accesul potențial al populației din județul respectiv la serviciile sanitare spitalicești.

Harta 7.4 Paturi în unitățile sanitare per 1.000 locuitori 2019 (‰) la nivel județean

Sursa datelor: Institutul Național de Statistică

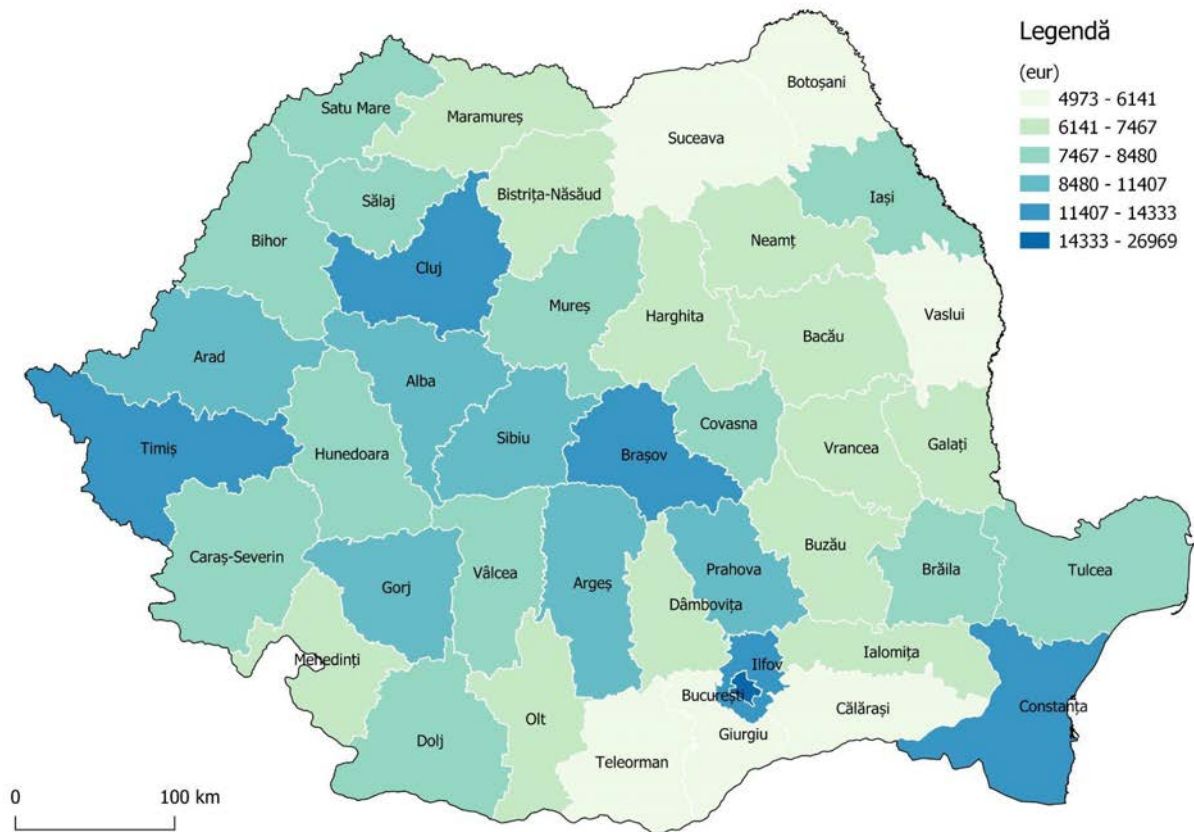
Observații:

- valoarea medie națională a indicatorului este de 3,44‰;
- valorile minime se înregistrează în județele Tulcea (0,87‰), Ialomița (0,89‰), Giurgiu (0,91‰), Călărași (1,30‰), Sălaj (1,35‰) și Vrancea (1,37‰);
- valorile maxime se înregistrează în municipiul București (23,10‰) și în județele Cluj (7,25‰), Timiș (5,76‰), Constanța (5,58‰) și Dolj (5,47‰);
- per total, zona cu cele mai mari deficiențe este sud-estul țării, cu excepția poliilor regionali.

²⁰ Institutul Național de Statistică 2020

7.5 Produsul intern brut per capita

Produsul intern brut la preț de piață reprezintă rezultatul final al activității de producție al unităților producătoare rezidente, în decursul unei perioade, respectiv un an²¹.

Harta 7.5 Produsul intern brut per capita 2019 (eur) la nivel județean

Sursa datelor: Institutul Național de Statistică

Observații:

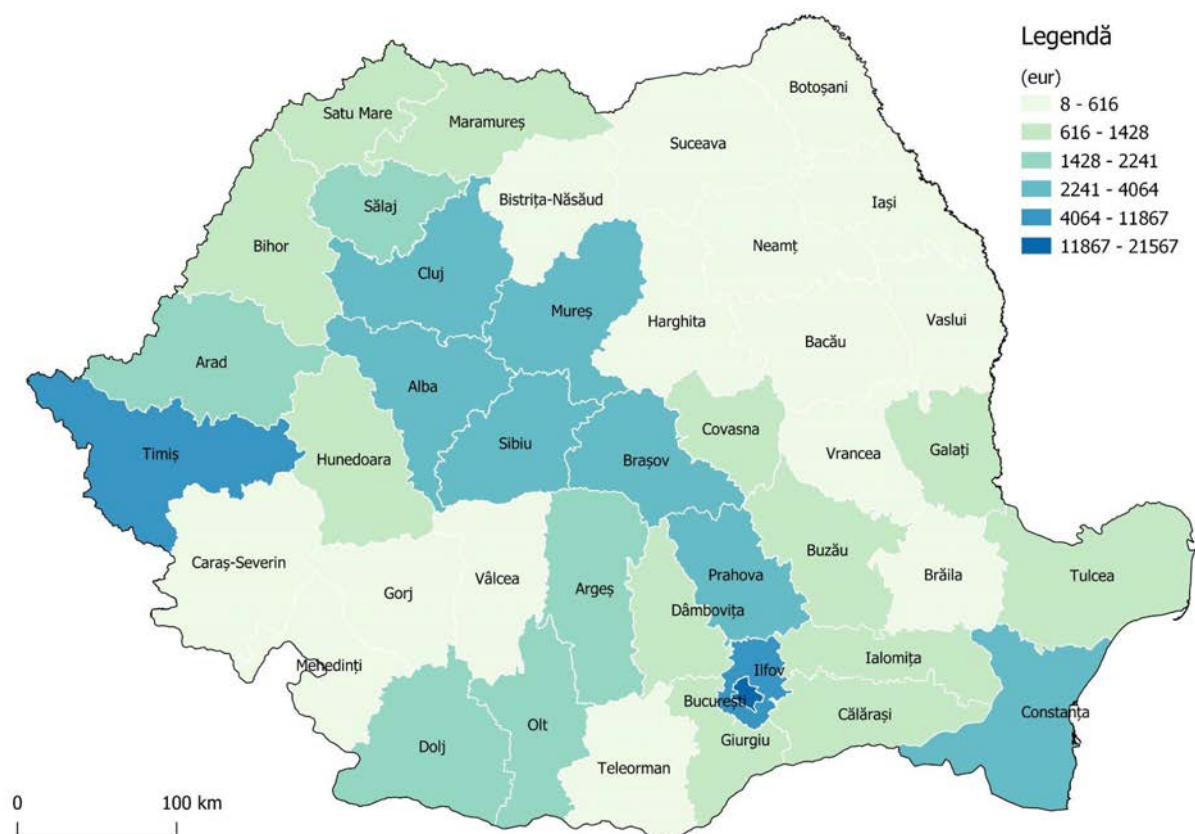
- valoarea medie națională a indicatorului este de 8.838,5 eur/cap;
- valorile minime se înregistrează în județele Vaslui (4.973 eur/cap), Botoșani (5.438 eur/cap), Călărași (5.654 eur/cap), Suceava (6.047 eur/cap) și Teleorman (6.062 eur/cap);
- valorile maxime se înregistrează în municipiul București (26.969 eur/cap) și în județele Cluj (14.333 eur/cap), Timiș (13.419 eur/cap), Brașov (12.569 eur/cap), Constanța (12.566 eur/cap) și Ilfov (12.131 eur/cap);
- față de anul precedent, partea superioară a ierarhiei se menține, cu excepția județului Ilfov, care pierde o poziție, în timp ce județul Brașov câștigă două locuri;
- per ansamblu, zonele cu valori scăzute ale PIB sunt sudul țării și Moldova.

²¹ Institutul Național de Statistică 2020

7.6 Investițiile străine directe per capita

Investițiile străine directe (ISD) cuprind participațiile la capital ce revin investitorilor nerezidenți care dețin cel puțin 10% din capitalul social subscris al unor întreprinderi rezidente, profitul reinvestit de către aceștia, precum și instrumentele de natura datoriei (împrumuturi, credite comerciale și avansuri, alte creanțe/angajamente externe) dintre investitori sau grupul din care aceștia fac parte și întreprinderile în care au investit.

ISD reprezintă una dintre principalele surse de dezvoltare ale unei economii, fiind complementare investițiilor publice și celor realizate de rezidenți din surse private²².

Harta 7.6 Investițiile străine directe per capita 2019 (eur) la nivel județean

Sursa datelor: Banca Națională a României

Observații:

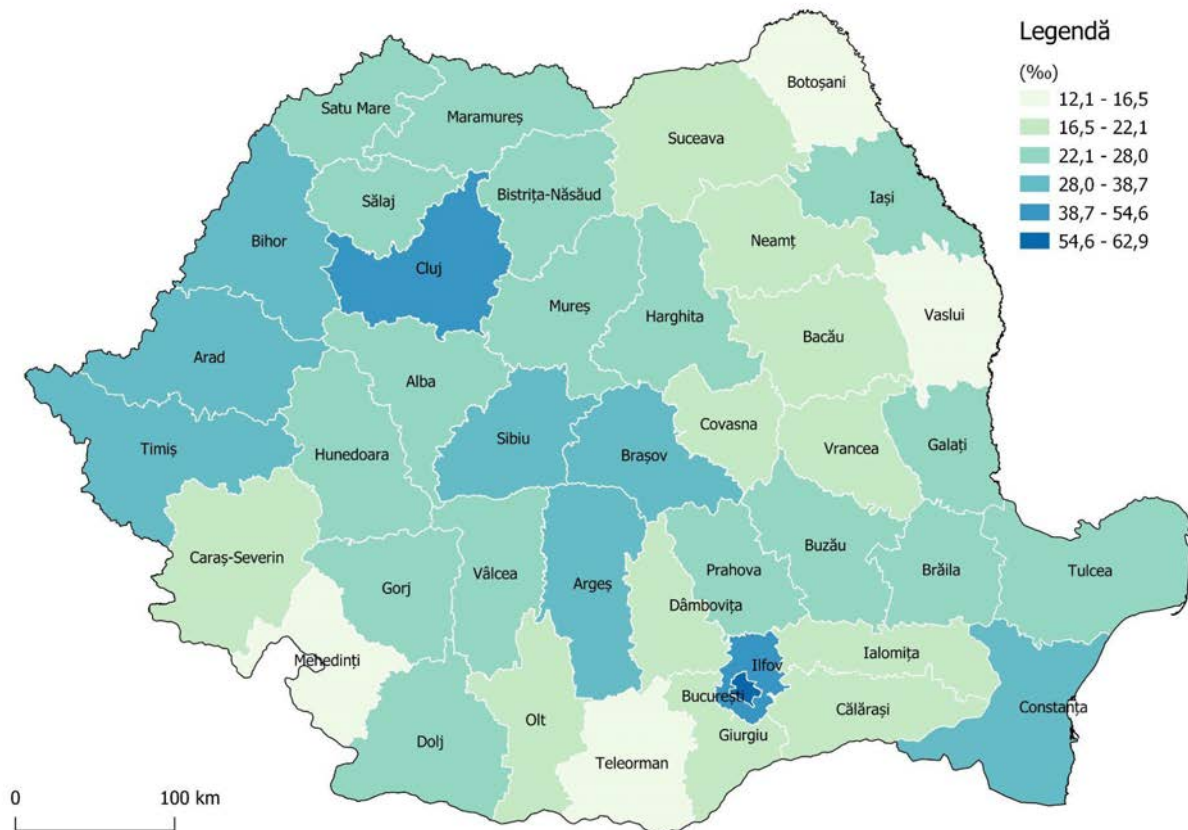
- valoarea medie națională a indicatorului este de 2.140 eur/cap;
- valorile minime se înregistrează în județele Gorj (8 eur/cap), Mehedinți (68 eur/cap), Vaslui (133 eur/cap), Botoșani (154 eur/cap) și Teleorman (250 eur/cap);
- valorile maxime se înregistrează în municipiul București (21.567 eur/cap) și în județele Ilfov (11.867 eur/cap), Timiș (5.817 eur/cap), Brașov (4.064 eur/cap), Sibiu (3.336 eur/cap) și Prahova (3.286 eur/cap);
- față de anul precedent, topul primelor zece județe se menține, cu excepția județului Alba, care înaintea de pe locul zece pe locul opt;
- per ansamblu, zonele cu valori scăzute ale ISD sunt sud-vestul și nord-estul țării.

²² Banca Națională a României 2019

7.7 Întreprinderile mici și mijlocii per 1.000 locuitori

Întreprinderile mici și mijlocii (IMM) sunt definite ca fiind acele întreprinderi care au un număr mediu anual de salariați mai mic de 250 și realizează o cifră de afaceri anuală netă de până la 50 milioane euro, echivalent în lei, sau dețin active totale care nu depășesc echivalentul în lei a 43 milioane euro, conform ultimei situații financiare aprobate²³.

Indicatorul este relevant pentru estimarea competitivității unui teritoriu prin prisma densității agenților economici, care pot să genereze locuri de muncă, să prelucreze resursele locale și să ofere servicii populației din respectivul teritoriu.

Harta 7.7 Întreprinderile mici și mijlocii per 1.000 locuitori 2019 (‰) la nivel județean

Sursa datelor: Institutul Național de Statistică

Observații:

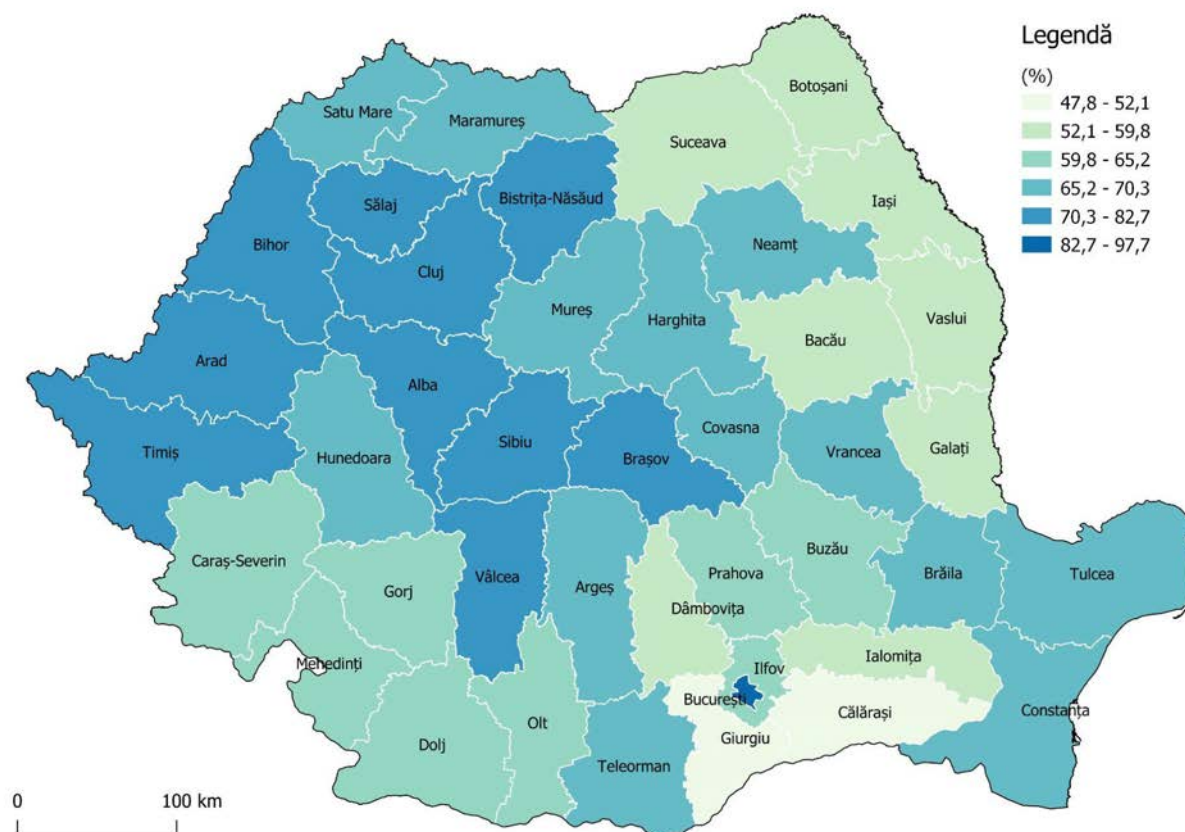
- valoarea medie națională a indicatorului este de 26,5‰;
- valorile minime se înregistrează în județele Botoșani (12,1‰), Mehedinți (14,9‰), Vaslui (15,2‰) și Teleorman (16,5‰);
- valorile maxime se înregistrează în municipiul București (62,9‰) și în județele Ilfov (54,6‰), Cluj (49,3‰), Brașov (38,7‰), Timiș (37,2‰) și Bihor (35,3‰);
- în ultimii zece ani, primele zece județe cu valori mari ale indicatorului s-au menținut constante;
- per ansamblu, zonele cu densitate antreprenorială scăzută sunt sudul, sud-vestul și estul țării.

²³ Legea nr. 346/2004 privind stimularea înființării și dezvoltării întreprinderilor mici și mijlocii

7.8 Rata de ocupare a resurselor de muncă

Nivelul de dezvoltare economică a unui teritoriu poate fi evaluat prin prisma capacității sale de a oferi oportunități de ocupare unui număr cât mai mare de locuitori.

Rata de ocupare a resurselor de muncă reprezintă raportul, exprimat procentual, dintre populația ocupată civilă și resursele de muncă (acestea includ populația în vârstă de muncă, aptă de a lucra, precum și persoanele sub și peste vârsta de muncă aflate în activitate)²⁴.

Harta 7.8 Rata de ocupare a resurselor de muncă 2019 (%) la nivel județean

Sursa datelor: Institutul Național de Statistică

Observații:

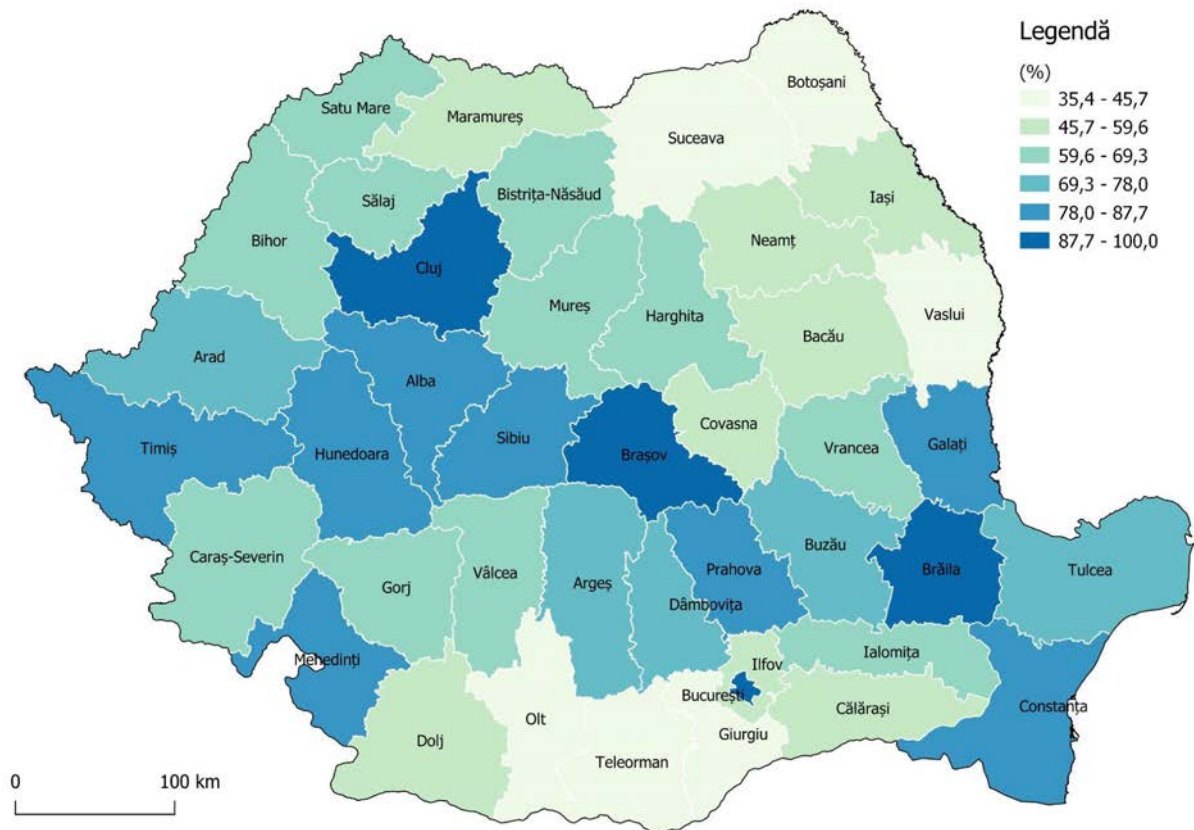
- valoarea medie națională a indicatorului este de 69,6%;
- valorile minime se înregistrează în județele Giurgiu (47,8%), Călărași (52,1%), Iași (56,3%), Vaslui (56,5%), Bacău (57%) și Galați (57,2%);
- valorile maxime se înregistrează în municipiul București (97,9%) și în județele Alba (82,7%), Arad (79,4%), Cluj (79,3%), Sălaj (78,4%), Sibiu (76,5%) și Vâlcea (76,1%);
- disparități teritoriale accentuate se pot observa între municipiul București și județul Ilfov, între județele Ilfov și Giurgiu și între județele Suceava și Bistrița-Năsăud;
- per ansamblu, zonele cu deficit de ocupare a forței de muncă sunt localizate în sudul țării, inclusiv în jurul capitalei, și în regiunea Moldovei.

²⁴ Institutul Național de Statistică 2020

7.9 Populația conectată la sistemul public de alimentare cu apă

Indicatorul este calculat ca pondere a populației conectate la sistemul public de alimentare cu apă din populația totală rezidentă. Sistemul public de alimentare cu apă se referă la rețeaua publică de distribuție centralizată, operată de unități specializate în captarea, tratarea și distribuția apei²⁵.

În 2019, dintre cele 3.181 municipii, orașe și comune, 2.270 (71%) dețineau rețele de distribuție a apei.

Harta 7.9 Populația conectată la sistemul public de alimentare cu apă 2019 (%) la nivel județean

Sursa datelor: Institutul Național de Statistică

Observații:

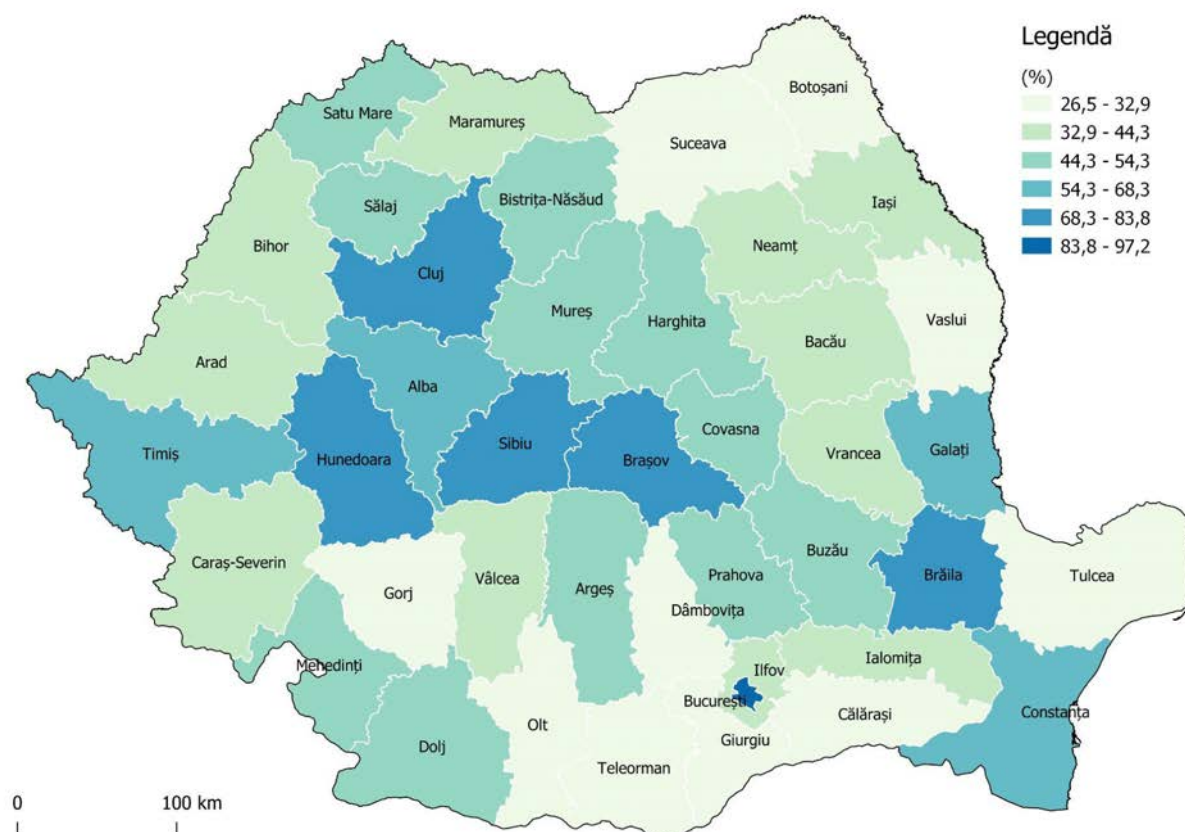
- valoarea medie națională a indicatorului este de 70,9%;
- valorile minime se înregistrează în județele Teleorman (35,4%), Suceava (37,9%), Botoșani (38,1%), Vaslui (39,9%), Giurgiu (41,9%) și Olt (45,7%);
- valorile maxime se înregistrează în municipiul București (97,2%) și în județele Brăila (100%), Brașov (98,7%), Cluj (92,9%), Timiș (87,7%), Hunedoara (86,9%) și Constanța (86,2%);
- diferențele cele mai pronunțate se observă între capitală și județul Ilfov, și între județele Dâmbovița și Giurgiu, Argeș și Teleorman, și Galați și Vaslui;
- per ansamblu, zonele cu acces deficitar al populației la rețele de distribuția a apei sunt specifice județelor din sudul țării și Moldova, caracterizate și prin grad mai mic de urbanizare.

²⁵ Institutul Național de Statistică 2020

7.10 Populația conectată la sistemele de canalizare și epurare a apelor uzate

Indicatorul prezintă ponderea populației conectate la sistemele de canalizare și stațiile de epurare (tipurile de epurare sunt: primară, secundară, terțiară) din populația totală rezidentă și monitorizează gradul de colectare și tratare a apelor uzate prin prisma numărului de locuitori²⁶.

În 2019, dintre cele 3.181 municipii, orașe și comune, 1.354 (43%) dețineau sisteme de canalizare publică. În același an, populația urbană conectată la canalizare înregistra 90,9% din populația rezidentă urbană totală, cel mai mare deficit înregistrându-se în mediul rural unde doar 11,3% din locuitori au beneficiat de servicii de canalizare.

Harta 7.10 Populația conectată la sistemele de canalizare și epurare a apelor uzate 2019 (%) la nivel județean

Sursa datelor: Institutul Național de Statistică

Observații:

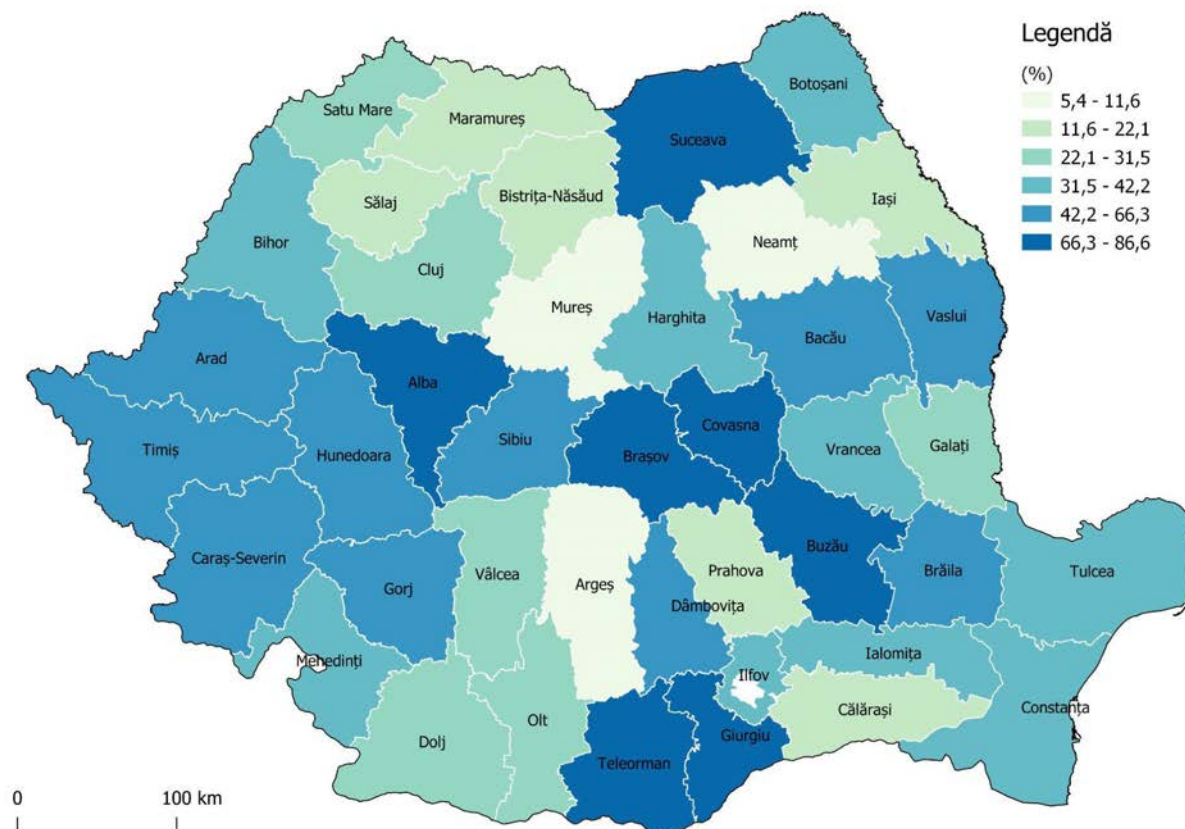
- valoarea medie națională a indicatorului este de 54,2%;
- valorile minime se înregistrează în județele Teleorman (26,5%), Giurgiu (27,0%), Dâmbovița (27,6%), Tulcea (27,9%), Călărași (28,2%) și Gorj (28,6%);
- valorile maxime se înregistrează în municipiul București (97,2%) și în județele Brașov (83,8%), Hunedoara (81,2%), Sibiu (78,8%), Brăila (73,2%) și Cluj (72,8%);
- per ansamblu, zonele cu acces deficitar al populației la rețele de canalizare se localizează în sudul țării și în Moldova (zone care au și un grad mai redus de urbanizare), fiind mai extinse decât cele cu acces deficitar la rețele de apă.

²⁶ Institutul Național de Statistică 2020

7.11 Lungimea drumurilor județene modernizate

Drumurile modernizate sunt cele care au partea carosabilă acoperită cu una din următoarele categorii de îmbrăcămînți: beton-ciment, asfaltice de tip greu și mijlociu și pavaje din piatră cioplită²⁷.

Drumurile județene asigură atât legăturile între municipiile reședințe de județ și reședințele de comune, municipii, orașe, stațiuni balneoclimaterice și turistice, porturi, aeroporturi, obiective istorice importante și de apărare, cât și între orașe și municipii²⁸.

Harta 7.11 Lungimea drumurilor județene modernizate 2019 (%) la nivel județean

Sursa datelor: Institutul Național de Statistică

Observații:

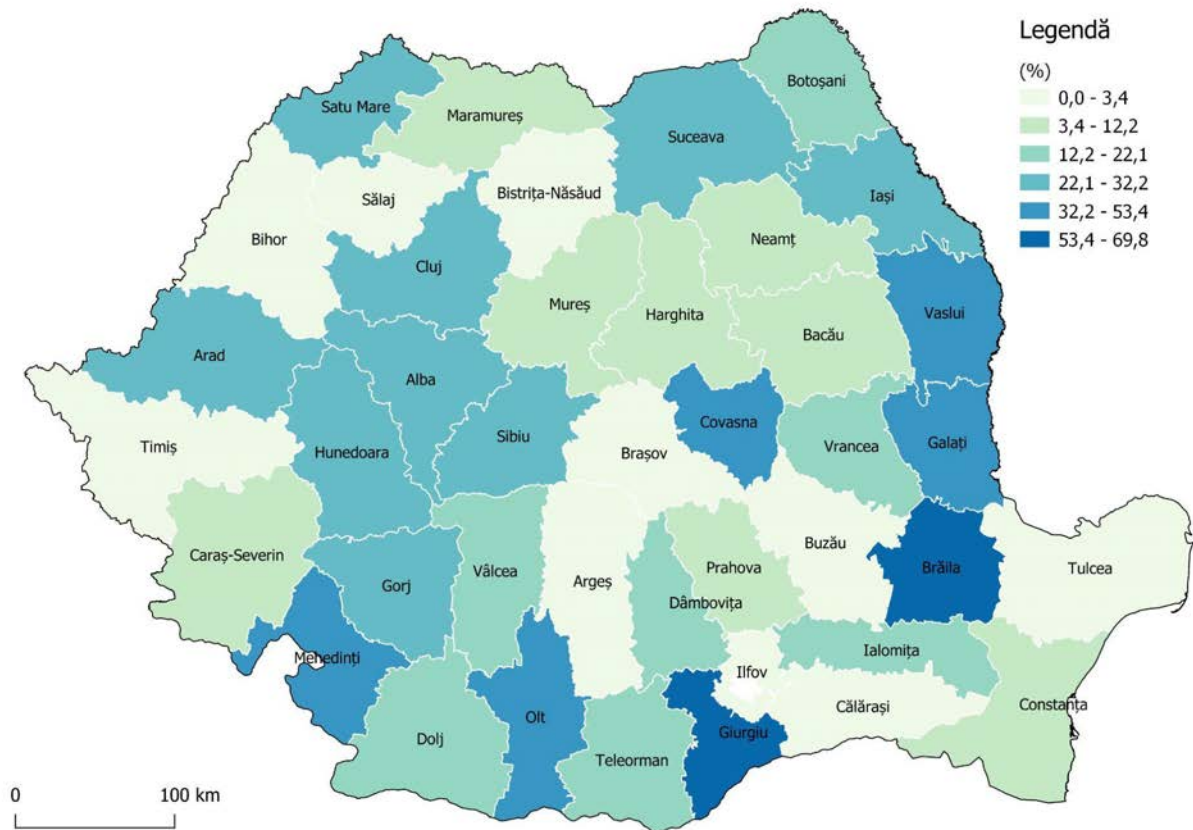
- valoarea medie națională a indicatorului este de 43,0%;
- valorile minime se înregistrează în județele Argeș (5,4%), Neamț (10,2%), Mureș (11,6%), Sălaj (14,8%) și Bistrița-Năsăud (16,2%);
- valorile maxime se înregistrează în județele Teleorman (86,6%), Covasna (82,6%), Giurgiu (81,2%), Brașov (80,9%) și Suceava (78,5%);
- per ansamblu, zonele cu acces deficitar al populației la rețele de canalizare se localizează în nord-estul țării și în Muntenia, cu excepția județelor Teleorman și Giurgiu.

²⁷ Institutul Național de Statistică 2020

²⁸ Institutul Național de Statistică 2020

7.12 Lungimea drumurilor comunale modernizate

Drumurile comunale asigură legăturile între reședința de comună și satele componente, orașele și satele care îi aparțin, precum și cu alte sate²⁹. Prin urmare, accesibilitatea scăzută a populației din anumite zone rurale din cauza degradării drumurilor este un factor de impact negativ atât sub aspect economic, cât și prin prisma asigurării serviciilor sociale.

Harta 7.12 Lungimea drumurilor comunale modernizate 2019 (%) la nivel județean

Sursa datelor: Institutul Național de Statistică

Observații:

- valoarea medie națională a indicatorului este de 20,4%;
- valorile minime se înregistrează în județele Tulcea (0,0%), Ilfov (0,0%), Bistrița-Năsăud (0,2%), Argeș (1,2%), Timiș (1,3%) și Bihor (1,5%);
- valorile maxime se înregistrează în județele Giurgiu (69,8%), Brăila (69,1%), Mehedinți (53,4%), Olt (50,1%) și Vaslui (42,9%);
- per ansamblu, distribuția geografică a drumurilor comunale modernizate este una mozaicată, fără concentrări teritoriale vizibile.

²⁹ Institutul Național de Statistică 2020

8 ZONE CU SPECIFICITĂȚI GEOGRAFICE

8.1 Teritoriul național

Acest capitol analizează disparitățile teritoriale generate de specificități geografice determinate de poziția geografică periferică și elementele fizicogeografice ca factori restrictivi ce îngreunează accesibilitatea.

Disparitățile teritoriale între zonele cu specificități geografice, identificate pe baza indicatorilor din cap. 4, sunt prezentate în tabelul următor.

Indicator	Național	Costier	Deltaic	Frontalier	Montan	Periferic
Populația după domiciliu 2020 (total)	22.174.693	667.938	10.631	7.025.975	2.978.171	1.872.741
Populația după domiciliu 2020 (medie)	6.971	15.533	1.329	7.304	5.153	3.615
Rata de creștere a populației 2011-2020 (%)	-2,86	1,30	-9,76	-1,52	-4,02	-6,23
Ponderea persoanelor cu vârste între 0 și 14 ani 2019 (%)	14,87	16,08	11,50	15,24	14,36	14,01
Ponderea persoanelor cu vârste peste 65 ani 2019 (%)	18,95	13,94	16,84	18,11	18,94	20,22
Mortalitatea infantilă 2017-2019 (‰)	5,90	5,91	11,21	6,45	5,38	6,83
Ponderea persoanelor cu studii superioare 2011 (%)	4,89	6,04	4,49	4,28	5,67	4,59
Suprafața locuibilă per capita 2019 (mp)	20,66	20,42	25,16	19,82	21,99	21,54
Ponderea șomerilor înregistrați 2018-2020 (%)	2,96	1,45	0,00	2,75	2,77	4,38
Rata sărăciei relative 2018 (%)	33,37	24,36	36,78	35,86	30,45	36,64
Veniturile din impozite și taxe locale per capita 2016-2018 (lei)	332,37	578,04	808,17	328,83	392,38	320,21
Produsul intern brut per capita 2018 (eur)	6.298	10.071	3.451	5.729	6.113	3.067
Cifra de afaceri per capita 2018 (eur)	4.431	6.632	2.028	3.671	4.065	2.057
Dotarea locuințelor cu apă, canalizare și energie electrică 2011 (%)	40,89	65,52	41,84	37,75	56,96	41,47
Autorizații de construire eliberate per 1.000 locuitori 2019 (‰)	2,54	4,14	2,41	2,18	1,98	1,28

Tabel 8.1 Disparități naționale după specificitățile geografice ale unităților administrative locale

Sursa datelor: INS, Statistică socială

Observații:

- disparitățile cele mai accentuate la nivel național sunt între zona costieră, pe de o parte, cu cele mai ridicate valori din seria de date la 9 din 14 indicatori (64%), și zona deltaică, pe de altă parte, cu cele mai scăzute valori din seria de date la 7 din 14 indicatori (50%);
- fără a propune o interpretare utilitaristă, remarcăm totuși că zona deltaică este un caz aparte și cuprinde doar 10.631 locuitori reprezentând 0,05% din populația țării;
- în plus, Delta Dunării a beneficiat de un statut special încă din 1993, când a fost înființată Rezervația Biosferei Delta Dunării, în subordinea indirectă a Guvernului. Totodată, prin Carta Verde³⁰, Delta Dunării a

³⁰ Guvernul României, Comisia Europeană 1997

fost încadrată în categoria ariilor cu probleme complexe, beneficiind de o serie de reglementări destinate găsirii de soluții pentru problemele identificate. După intrarea României în UE, în contextul Politicii agricole comune, Delta Dunării a fost desemnată ca zonă semnificativ defavorizată (2007-2013) și ulterior ca zonă care se confruntă cu constrângeri naturale specifice (2014-2020) pentru a beneficia de schema facultativă suplimentară pentru aceste categorii de zone. Chiar dacă teritoriul delimitat în acest scop este mai mare decât zona analizată în prezentul raport, aceste precizări sunt importante pentru a surprinde efectul acestor măsuri. Menționăm în plus inițiativa ITI Delta Dunării, care cuprinde investiții din Fondul de coeziune, FEDR³¹, FSE³², FEADR³³ și FEPAM³⁴ și care va continua probabil și în perioada următoare de programare;

- după cea deltaică, următoarea zonă din ierarhia celor cu cele mai scăzute valori din seria de date, dar cu populație mult mai numeroasă, este cea periferică, care cuprinde 1.872.741 locuitori (8,44% din populație);
- cu excepția mortalității infantile, care este atât sub valoarea medie națională, cât și sub valorile medii pentru celelalte tipuri de zone, zonele montane înregistrează valori mai slabe decât media națională la 6 din cei 14 indicatori analizați: populația după domiciliu, rata de creștere a populației, ponderea persoanelor cu vârste între 0 și 14 ani, produsul intern brut per capita, cifra de afaceri per capita și numărul autorizațiilor de construire eliberate per 1.000 locuitori. Reamintim că aceste valori se mențin pentru zonele montane deși acestea au beneficiat de o serie de reglementări speciale, precum cele sintetizate în Legea muntelui³⁵;
- zona frontalieră însumează peste o treime din populația țării, cel mai mult în comparație cu alte categorii de zone abordate, și prezintă câțiva indicatori cu valori deficitare față de media națională și față de media altor zone: ponderea persoanelor cu studii superioare, suprafața locuibilă per capita și dotarea locuințelor cu apă, canalizare și energie electrică. În ciuda disparităților socioeconomice, regiunile de frontieră se confruntă cu o serie de provocări comune: calitatea slabă a infrastructurii de acces, sectorul agricol dominant (peste 56% din populație ocupată în agricultură conform Recensământului populației și locuințelor 2011), nivelul investițiilor străine sub potențialul teritorial, produsul intern brut per capita sub media națională și valorificarea insuficientă a potențialului turistic natural și antropic.

³¹ Fondul european de dezvoltare regională

³² Fondul social european

³³ Fondul european agricol pentru dezvoltare rurală

³⁴ Fondul european pentru pescuit și afaceri maritime

³⁵ Legea muntelui nr. 197/2018

8.2 Zone montane

Zona montană³⁶ (Munții Carpați) reprezintă aria geografică contiguă formată din municipii, orașe sau comune, în orice componență, situate la o altitudine medie de minim 600 m sau având o pantă medie de minim 20%, inclusiv enclave și exclusiv exclave.

Zona montană (Munții Măcin) reprezintă aria geografică contiguă din județul Tulcea, formată din municipii, orașe sau comune situate la o altitudine medie de minim 100 m și având o pantă medie de minim 5%.

Disparitățile teritoriale în cadrul zonelor montane, identificate pe baza indicatorilor din cap. 4, sunt prezentate în tabelul următor.

Indicator	Urban național	Rural național	Urban montan	Rural montan	Urban montan metro	Rural montan metro
Populația după domiciliu 2020 (total)	12.511.988	9.662.705	1.439.334	1.538.837	768.904	307.292
Populația după domiciliu 2020 (medie)	39.223	3.376	20.562	3.029	36.614	3.573
Rata de creștere a populației 2011-2020 (%)	-2,04	-2,96	-4,01	-4,02	0,15	2,94
Ponderea persoanelor cu vârste între 0 și 14 ani 2019 (%)	14,39	14,93	13,76	14,45	14,52	16,41
Ponderea persoanelor cu vârste peste 65 ani 2019 (%)	15,45	19,34	16,02	19,34	15,06	17,01
Mortalitatea infantilă 2017-2019 (‰)	4,65	6,03	4,48	5,50	2,85	4,80
Ponderea persoanelor cu studii superioare 2011 (%)	12,18	4,08	11,29	4,90	12,85	6,53
Suprafața locuibilă per capita 2019 (mp)	19,25	20,82	20,63	22,18	19,70	22,64
Ponderea șomerilor înregistrați 2018-2020 (%)	1,48	3,13	1,66	2,93	0,93	2,31
Rata sărăciei relative 2018 (%)	17,77	35,22	14,84	32,60	12,94	26,75
Veniturile din impozite și taxe locale per capita 2016-2018 (lei)	490,12	314,79	527,79	373,72	601,89	383,02
Produsul intern brut per capita 2018 (eur)	16.359	5.177	13.494	5.033	25.291	11.109
Cifra de afaceri per capita 2018 (eur)	12.726	3.507	9.971	3.252	19.053	7.351
Dotarea locuințelor cu apă, canalizare și energie electrică 2011 (%)	79,13	36,63	84,80	53,13	88,45	65,81
Autorizații de construire eliberate per 1.000 locuitori 2019 (‰)	2,11	2,58	1,82	2,00	2,31	3,75

Tabel 8.2 Disparități teritoriale în cadrul zonei montane

Sursa datelor: INS, Statistică socială

Observații:

- disparitățile cele mai accentuate sunt între mediul rural non-metropolitan, pe de o parte, cu cele mai scăzute valori din seria de date la 11 din 14 indicatori (79%), și mediul urban metropolitan, pe de altă parte, cu cele mai ridicate valori din seria de date la 10 din 14 indicatori (71%);

³⁶ Criteriile de încadrare a unităților administrative locale în zona montană sunt variante modificate ale celor stabilite prin *Ordinul nr. 97/1332/2019 privind aprobarea criteriilor de încadrare și a listei localităților din zona montană.*

- tendințele celor doi indicatori de dinamică (rata de creștere a populației și numărul autorizațiilor de construire eliberate per 1.000 locuitori) sunt similare: valorile cele mai ridicate se înregistrează în mediul rural metropolitan, iar valorile cele mai scăzute - în mediul urban și cel rural non-metropolitan;
- tendințele celor doi indicatori de stare (rata sărăciei relative și dotarea locuințelor cu apă, canalizare și energie electrică) sunt identice: valorile cele mai scăzute se înregistrează în mediul rural, iar cele mai ridicate - în mediul urban metropolitan.

Indicator	Urban montan	Rural montan	Urban montan metro	Rural montan metro
Rata de creștere a populației 2011-2020 (%)		-		+
Autorizații de construire eliberate per 1.000 locuitori 2019 (‰)	-			+
Rata sărăciei relative 2018 (%)		-	+	
Dotarea locuințelor cu apă, canalizare și energie electrică 2011 (%)		-	+	

Tabel 8.3 Disparități teritoriale în cadrul zonelor montane - matrice simplificată

Sursa datelor: INS, Statistică socială

8.3 Zona costieră

Zona costieră reprezintă aria geografică identificată ca atare în studiul de fundamentare *Zone cu specific geografic*³⁷, elaborat pentru Strategia de dezvoltare teritorială a României.

Disparitățile teritoriale în cadrul zonei costiere, identificate pe baza indicatorilor din cap. 4, sunt prezentate în tabelul următor.

Indicator	Urban național	Rural național	Urban costier	Rural costier	Urban costier metro	Rural costier metro
Populația după domiciliu 2020 (total)	12.511.988	9.662.705	494.852	173.086	357.688	103.224
Populația după domiciliu 2020 (medie)	39.223	3.376	49.485	5.245	71.538	7.373
Rata de creștere a populației 2011-2020 (%)	-2,04	-2,96	-2,32	2,39	0,25	8,72
Ponderea persoanelor cu vârste între 0 și 14 ani 2019 (%)	14,39	14,93	14,32	16,62	14,59	17,43
Ponderea persoanelor cu vârste peste 65 ani 2019 (%)	15,45	19,34	14,78	13,68	15,52	12,56
Mortalitatea infantilă 2017-2019 (‰)	4,65	6,03	7,87	5,32	6,16	6,52
Ponderea persoanelor cu studii superioare 2011 (%)	12,18	4,08	12,04	4,23	13,86	5,89
Suprafața locuibilă per capita 2019 (mp)	19,25	20,82	21,41	20,12	23,62	21,74
Ponderea șomerilor înregistrați 2018-2020 (%)	1,48	3,13	1,22	1,52	1,08	1,67
Rata sărăciei relative 2018 (%)	17,77	35,22	13,96	27,51	12,16	23,09
Veniturile din impozite și taxe locale per capita 2016-2018 (lei)	490,12	314,79	746,72	526,92	900,10	537,00
Produsul intern brut per capita 2018 (eur)	16.359	5.177	21.148	6.715	15.406	9.663
Cifra de afaceri per capita 2018 (eur)	12.726	3.507	14.402	4.277	10.638	6.278
Dotarea locuințelor cu apă, canalizare și energie electrică 2011 (%)	79,13	36,63	90,15	58,06	93,48	72,29
Autorizații de construire eliberate per 1.000 locuitori 2019 (%)	2,11	2,58	2,83	4,53	3,95	6,26

Tabel 8.4 Disparități teritoriale în cadrul zonei costiere

Sursa datelor: INS, Statistică socială

Observații:

- disparitățile cele mai accentuate în cadrul zonei costiere sunt între mediul rural non-metropolitan, pe de o parte, cu cele mai mici valori din seria de date la 8 din 14 indicatori (57%), și mediul urban metropolitan, pe de altă parte, cu cele mai mari valori din seria de date la 7 din 14 indicatori (50%);
- tendințele celor doi indicatori de dinamică (rata de creștere a populației și numărul autorizațiilor de construire eliberate per 1.000 locuitori) sunt identice: valorile cele mai scăzute se înregistrează în mediul urban non-metropolitan, iar cele mai ridicate - în mediul rural metropolitan;
- tendințele celor doi indicatori de stare (rata sărăciei relative și dotarea locuințelor cu apă, canalizare și energie electrică) sunt de asemenea identice: valorile cele mai scăzute se înregistrează în mediul rural non-metropolitan, iar cele mai ridicate - în mediul urban metropolitan;

³⁷ Quattro Design 2014

- spre deosebire de alte zone cu specificități geografice, suprafața locuibilă per capita este mai mică în rural decât în urban, ceea ce sugerează o supraaglomerare a periurbanului ca urmare a suburbanizării accelerate.

Indicator	Urban costier	Rural costier	Urban costier metro	Rural costier metro
Rata de creștere a populației 2011-2020 (%)	-			+
Autorizații de construire eliberate per 1.000 locuitori 2019 (‰)	-			+
Rata sărăciei relative 2018 (%)		-	+	
Dotarea locuințelor cu apă, canalizare și energie electrică 2011 (%)		-	+	

Tabel 8.5 Disparități teritoriale în cadrul zonei costiere - matrice simplificată

Sursa datelor: INS, Statistică socială

8.4 Zona deltaică

Zonă deltaică reprezintă aria geografică identificată ca atare în *Geografia României, v: Câmpia Română, Dunărea, Podișul Dobrogei, Litoralul românesc al Mării Negre și Platforma Continentală*³⁸.

Disparitățile teritoriale în cadrul zonei deltaice, identificate pe baza indicatorilor din cap. 4, sunt prezentate în tabelul următor.

Indicator	Urban național	Rural național	Urban deltaic	Rural deltaic	Urban deltaic metro	Rural deltaic metro
Populația după domiciliu 2020 (total)	12.511.988	9.662.705	3.830	6.801	:	:
Populația după domiciliu 2020 (medie)	39.223	3.376	3.830	972	:	:
Rata de creștere a populației 2011-2020 (%)	-2,04	-2,96	-13,62	-9,21	:	:
Ponderea persoanelor cu vârste între 0 și 14 ani 2019 (%)	14,39	14,93	9,67	11,76	:	:
Ponderea persoanelor cu vârste peste 65 ani 2019 (%)	15,45	19,34	17,10	16,80	:	:
Mortalitatea infantilă 2017-2019 (‰)	4,65	6,03	14,71	10,71	:	:
Ponderea persoanelor cu studii superioare 2011 (%)	12,18	4,08	9,20	3,81	:	:
Suprafața locuibilă per capita 2019 (mp)	19,25	20,82	21,34	25,71	:	:
Ponderea șomerilor înregistrați 2018-2020 (%)	1,48	3,13	0,00	0,00	:	:
Rata sărăciei relative 2018 (%)	17,77	35,22	16,80	39,63	:	:
Veniturile din impozite și taxe locale per capita 2016-2018 (lei)	490,12	314,79	546,20	845,59	:	:
Produsul intern brut per capita 2018 (eur)	16.359	5.177	5.310	3.185	:	:
Cifra de afaceri per capita 2018 (eur)	12.726	3.507	3.199	1.861	:	:
Dotarea locuințelor cu apă, canalizare și energie electrică 2011 (%)	79,13	36,63	80,76	36,28	:	:
Autorizații de construire eliberate per 1.000 locuitori 2019 (%)	2,11	2,58	0,00	2,75	:	:

Tabel 8.6 Disparități teritoriale în cadrul zonei deltaice

Sursa datelor: INS, Statistică socială

Observații:

- în zona deltaică nu au fost identificate zone metropolitane, prin urmare analiza se referă doar la mediile de rezidență, cu mențiunea că singurul oraș din zonă este Sulina;
- tendințele celor doi indicatori de dinamică (rata de creștere a populației și numărul autorizațiilor de construire eliberate per 1.000 locuitori) sunt identice: valorile cele mai scăzute se înregistrează în mediul urban, iar cele mai ridicate - în mediul rural;
- tendințele celor doi indicatori de stare (rata sărăciei relative și dotarea locuințelor cu apă, canalizare și energie electrică) sunt de asemenea identice: valorile cele mai scăzute se înregistrează în mediul rural, iar cele mai ridicate - în mediul urban.

³⁸ Posea, G. și colab. 2005

DISPARITĂȚI TERITORIALE ÎN ROMÂNIA · MDLPA-DPS

Indicator	Urban deltaic	Rural deltaic	Urban deltaic metro	Rural deltaic metro
Rata de creștere a populației 2011-2020 (%)	-	+	:	:
Autorizații de construire eliberate per 1.000 locuitori 2019 (‰)	-	+	:	:
Rata sărăciei relative 2018 (%)	+	-	:	:
Dotarea locuințelor cu apă, canalizare și energie electrică 2011 (%)	+	-	:	:

Tabel 8.7 Disparități teritoriale în cadrul zonei deltaice - matrice simplificată*Sursa datelor: INS, Statistică socială*

8.5 Zona frontalieră

Zonă frontalieră reprezintă aria geografică identificată conform OUG 105/2001³⁹, formată din totalitatea municipiilor, orașelor și comunelor situate la o distanță de maximum 30 km față de frontiera de stat.

Disparitățile teritoriale în cadrul zonei frontaliere, identificate pe baza indicatorilor din cap. 4, sunt prezentate în tabelul următor.

Indicator	Urban național	Rural național	Urban frontalier	Rural frontalier	Urban frontalier metro	Rural frontalier metro
Populația după domiciliu 2020 (total)	12.511.988	9.662.705	3.944.037	3.081.938	3.015.666	1.001.410
Populația după domiciliu 2020 (medie)	39.223	3.376	40.660	3.563	88.696	4.885
Rata de creștere a populației 2011-2020 (%)	-2,04	-2,96	-0,99	-1,58	3,87	8,56
Ponderea persoanelor cu vârste între 0 și 14 ani 2019 (%)	14,39	14,93	14,86	15,28	14,58	16,05
Ponderea persoanelor cu vârste peste 65 ani 2019 (%)	15,45	19,34	14,89	18,47	14,83	15,48
Mortalitatea infantilă 2017-2019 (‰)	4,65	6,03	4,83	6,63	3,50	5,79
Ponderea persoanelor cu studii superioare 2011 (%)	12,18	4,08	10,83	3,54	14,57	5,26
Suprafața locuibilă per capita 2019 (mp)	19,25	20,82	18,50	19,97	18,92	20,19
Ponderea șomerilor înregistrați 2018-2020 (%)	1,48	3,13	1,33	2,91	0,67	1,03
Rata sărăciei relative 2018 (%)	17,77	35,22	17,39	37,93	13,74	29,59
Veniturile din impozite și taxe locale per capita 2016-2018 (lei)	490,12	314,79	447,58	315,51	559,27	367,21
Produsul intern brut per capita 2018 (eur)	16.359	5.177	10.534	4.645	21.203	9.467
Cifra de afaceri per capita 2018 (eur)	12.726	3.507	15.402	2.901	14.749	6.599
Dotarea locuințelor cu apă, canalizare și energie electrică 2011 (%)	79,13	36,63	75,36	33,52	85,54	50,95
Autorizații de construire eliberate per 1.000 locuitori 2019 (%)	2,11	2,58	2,24	2,55	2,95	5,72

Tabel 8.8 Disparități teritoriale în cadrul zonei frontaliere

Sursa datelor: INS, Statistică socială

Observații:

- tendințele celor doi indicatori de dinamică (rata de creștere a populației și numărul autorizațiilor de construire eliberate per 1.000 locuitori) sunt similare: valorile cele mai ridicate se înregistrează în mediul rural metropolitan, iar valorile cele mai scăzute - în mediul urban și cel rural non-metropolitan;
- tendințele celor doi indicatori de stare (rata sărăciei relative și dotarea locuințelor cu apă, canalizare și energie electrică) sunt identice: valorile cele mai scăzute se înregistrează în mediul rural non-metropolitan, iar cele mai ridicate - în mediul urban metropolitan.

³⁹ Ordonanța de urgență nr. 105/2001 privind frontiera de stat a României

DISPARITĂȚI TERITORIALE ÎN ROMÂNIA · MDLPA-DPS

Indicator	Urban frontier	Rural frontier	Urban frontier metro	Rural frontier metro
Rata de creștere a populației 2011-2020 (%)		-		+
Autorizații de construire eliberate per 1.000 locuitori 2019 (‰)	-			+
Rata sărăciei relative 2018 (%)		-	+	
Dotarea locuințelor cu apă, canalizare și energie electrică 2011 (%)		-	+	

Tabel 8.9 Disparități teritoriale în cadrul zonei deltaice - matrice simplificată*Sursa datelor: INS, Statistică socială*

8.6 Zone periferice

Zonele periferice reprezintă arii geografice formate din grupări contigue de minimum cinci municipii, orașe sau comune, în orice componență, situate la o distanță rutieră de peste 60 minute față de reședința de județ⁴⁰.

Disparitățile teritoriale în cadrul zonelor periferice, identificate pe baza indicatorilor din cap. 5, sunt prezentate în tabelul următor.

Indicator	Urban național	Rural național	Urban periferic	Rural periferic	Urban periferic metro	Rural periferic metro
Populația după domiciliu 2020 (total)	12.511.988	9.662.705	593.678	1.279.063	:	:
Populația după domiciliu 2020 (medie)	39.223	3.376	13.193	2.704	:	:
Rata de creștere a populației 2011-2020 (%)	-2,04	-2,96	-6,09	-6,25	:	:
Ponderea persoanelor cu vârste între 0 și 14 ani 2019 (%)	14,39	14,93	13,48	14,06	:	:
Ponderea persoanelor cu vârste peste 65 ani 2019 (%)	15,45	19,34	16,23	20,60	:	:
Mortalitatea infantilă 2017-2019 (‰)	4,65	6,03	5,43	6,97	:	:
Ponderea persoanelor cu studii superioare 2011 (%)	12,18	4,08	10,01	4,07	:	:
Suprafața locuibilă per capita 2019 (mp)	19,25	20,82	19,16	21,76	:	:
Ponderea șomerilor înregistrați 2018-2020 (%)	1,48	3,13	2,33	4,58	:	:
Rata sărăciei relative 2018 (%)	17,77	35,22	20,23	38,20	:	:
Veniturile din impozite și taxe locale per capita 2016-2018 (lei)	490,12	314,79	367,32	315,73	:	:
Produsul intern brut per capita 2018 (eur)	16.359	5.177	7.477	2.648	:	:
Cifra de afaceri per capita 2018 (eur)	12.726	3.507	5.182	1.759	:	:
Dotarea locuințelor cu apă, canalizare și energie electrică 2011 (%)	79,13	36,63	75,19	38,27	:	:
Autorizații de construire eliberate per 1.000 locuitori 2019 (%)	2,11	2,58	1,45	1,27	:	:

Tabel 8.10 Disparități teritoriale în cadrul zonelor periferice

Sursa datelor: INS, Statistică socială

Observații:

- în zonele periferice nu au fost identificate zone metropolitane, prin urmare analiza se referă doar la mediile de rezidență;
- zonele periferice prezintă o situație aparte, în sensul în care atât cei doi indicatori de dinamică (rata de creștere a populației și numărul autorizațiilor de construire eliberate per 1.000 locuitori), cât și cei doi indicatori de stare (rata sărăciei relative și dotarea locuințelor cu apă, canalizare și energie electrică) manifestă tendințe identice: valorile cele mai scăzute se înregistrează în mediul rural, iar cele mai ridicate - în mediul urban.

⁴⁰ Distanțele au fost calculate automat în aplicația QGIS folosind openrouteservice prin plugin-ul ORS Tools.

DISPARITĂȚI TERITORIALE ÎN ROMÂNIA · MDLPA-DPS

Indicator	Urban periferic	Rural periferic	Urban periferic metro	Rural periferic metro
Rata de creștere a populației 2011-2020 (%)	+	-	:	:
Autorizații de construire eliberate per 1.000 locuitori 2019 (‰)	+	-	:	:
Rata sărăciei relative 2018 (%)	+	-	:	:
Dotarea locuințelor cu apă, canalizare și energie electrică 2011 (%)	+	-	:	:

Tablel 8.11 Disparități teritoriale în cadrul zonei deltaice - matrice simplificată*Sursa datelor: INS, Statistică socială*

9 ZONE CU SPECIFICITĂȚI SOCIOECONOMICE

9.1 Teritoriul național

Acest capitol analizează disparitățile teritoriale generate de specificități socioeconomice.

Disparitățile teritoriale între zonele cu specificități socioeconomice, identificate pe baza indicatorilor din cap. 4, sunt prezentate în tabelul următor.

Indicator	Național	Agricol	Defavorizat	Metro	Extractiv	Turistic
Populația după domiciliu 2020 (total)	22.174.693	3.273.618	1.202.138	12.238.359	585.801	2.307.159
Populația după domiciliu 2020 (medie)	6.971	2.837	8.178	15.203	34.459	16.954
Rata de creștere a populației 2011-2020 (%)	-2,86	-6,64	-5,79	4,62	-7,55	-2,34
Ponderea persoanelor cu vârste între 0 și 14 ani 2019 (%)	14,87	14,71	13,56	15,38	13,02	14,01
Ponderea persoanelor cu vârste peste 65 ani 2019 (%)	18,95	21,42	17,77	16,81	13,45	17,44
Mortalitatea infantilă 2017-2019 (‰)	5,90	6,54	4,23	4,85	4,57	5,15
Ponderea persoanelor cu studii superioare 2011 (%)	4,89	2,66	6,72	7,14	12,13	9,90
Suprafața locuibilă per capita 2019 (mp)	20,66	20,66	20,09	21,45	18,33	24,10
Ponderea șomerilor înregistrați 2018-2020 (%)	2,96	4,25	2,41	1,51	1,51	1,88
Rata sărăciei relative 2018 (%)	33,37	41,62	25,87	26,76	17,30	21,27
Veniturile din impozite și taxe locale per capita 2016-2018 (lei)	332,37	248,50	344,34	395,73	414,88	578,67
Produsul intern brut per capita 2018 (eur)	6.298	2.718	7.054	12.220	17.572	12.248
Cifra de afaceri per capita 2018 (eur)	4.431	1.566	4.448	9.551	13.513	8.131
Dotarea locuințelor cu apă, canalizare și energie electrică 2011 (%)	40,89	20,60	62,57	54,36	91,36	74,02
Autorizații de construire eliberate per 1.000 locuitori 2019 (‰)	2,54	1,58	1,44	5,07	0,95	3,03

Tabel 9.1 Disparități naționale după specificitățile socioeconomice ale unităților administrative locale

Sursa datelor: INS, Statistică socială

Observații:

- disparitățile cele mai accentuate la nivel național sunt între zonele agricole reprezentând 14,76% din populație (3.273.618 locuitori), pe de o parte, cu cele mai scăzute valori din seria de date la 10 din 14 indicatori (71%), și zonele extractive reprezentând 3% din populație (585.801 locuitori), pe de altă parte, cu cele mai ridicate valori din seria de date la 8 din 14 indicatori (57%);
- zonele agricole se confruntă cu oportunități de angajare reduse, în special în sectorul neagrícola. Decalajul față de zonele urbane și de cele rurale neagricole este evidențiat și de nivelul scăzut de venituri generat de practicarea agriculturii de subsistență, dinamica antreprenorială redusă și lipsa calificării forței de muncă;
- ca particularitate, zonele extractive înregistrează valori ridicate ale indicatorilor de stare, dar valori scăzute ale celor de dinamică, sugerând o depopulare accentuată în ciuda infrastructurii relativ bune, cel mai probabil din motive economice, și deci și un potențial de redresare;

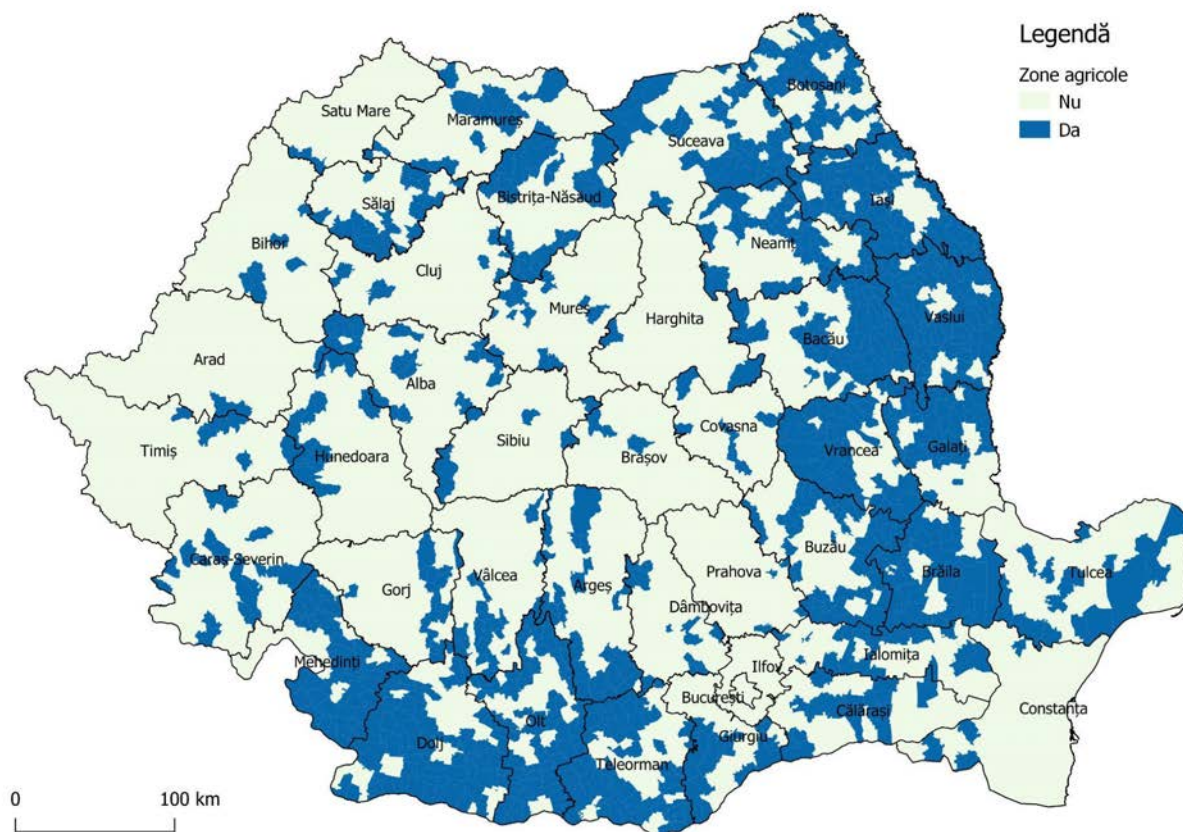
- la polul opus, zonele metropolitane, reprezentând 55,19% din populație (12.238.359 locuitori), înregistrează valori foarte ridicate ale indicatorilor de dinamică, sugerând o dinamică demografică și imobiliară foarte accentuate și un necesar de infrastructură pe termen scurt și mediu;
- chiar și zonele metropolitane relevă o diversitate socioeconomică semnificativă, având în vedere că unii indicatori nu înregistrează cele mai bune valori în comparație cu alte zone considerate ca având mai multe probleme de dezvoltare (de exemplu, rata sărăciei relative, dotarea locuințelor cu apă, canalizare și energie electrică, produsul intern brut per capita sau veniturile din impozite și taxe locale per capita);
- deși zonele defavorizate (vezi cap. 9.4) analizate sunt practic zone extractive în care intensitatea activităților de exploatare s-a redus semnificativ sau chiar de tot, unii indicatori prezintă valori apropiate de cele înregistrate în zonele extractive, în timp ce alți indicatori prezintă valori peste cele medii ale zonelor agricole.

9.2 Zone agricole

Zonele agricole reprezintă arii geografice formate din municipii, orașe sau comune în care peste 65% din populația ocupată lucrează în agricultură, silvicultură și pescuit⁴¹.

Față de Recensământul populației și locuințelor 2002, populația ocupată în sectorul agricol la nivel național a crescut cu 9%, o evoluție spectaculoasă înregistrându-se în mediul urban (cu cca 92.000 persoane reprezentând o creștere de 60%). În mediul rural, populația ocupată în agricultură a crescut cu 6% (cu cca 115.000 persoane).

Distribuția teritorială față de 2002 nu s-a modificat semnificativ, menținându-se aceleași concentrări masive în județele Vaslui, Botoșani, Iași din regiunea Moldovei și în județele Mehedinți, Dolj și Olt din regiunea Olteniei.

Harta 9.1 Identificarea zonelor agricole la nivel național

Sursa datelor: INS, Statistică socială

Au fost identificate în total 1.154 unități administrative locale care se încadrează în criteriile stabilite, dintre care 1.153 comune și un oraș (Cajvana, SV). Zonele agricole sunt concentrate în principal în județe din sud (Dolj, Giurgiu, Mehedinți, Olt, Teleorman) și est (Bacău, Brăila, Galați, Iași, Vaslui și Vrancea), și apar doar sporadic în restul țării.

În general, acestea se suprapun zonelor cu o rată ridicată a sărăciei relative și cu o slabă dotare a locuințelor cu apă, canalizare și energie electrică, și risc ridicat de excluziune. În ceea ce privește dinamica populației, se disting două nuanțe: regiunea Moldovei prezintă valori mai mari ale ratei de creștere a populației, în timp ce regiunea Munteniei se caracterizează prin valori mici ale acesteia.

⁴¹ Recensământul populației și locuințelor 2011

DISPARITĂȚI TERITORIALE ÎN ROMÂNIA · MDLPA-DPS

Disparitățile teritoriale în cadrul zonelor agricole, identificate pe baza indicatorilor din cap. 4, sunt prezentate în tabelul următor.

Indicator	Urban național	Rural național	Urban agricol	Rural agricol	Urban agricol metro	Rural agricol metro
Populația după domiciliu 2020 (total)	12.511.988	9.662.705	9.949	3.263.669	:	132.040
Populația după domiciliu 2020 (medie)	39.223	3.376	9.949	2.831	:	3.144
Rata de creștere a populației 2011-2020 (%)	-2,04	-2,96	11,19	-6,66	:	-2,16
Ponderea persoanelor cu vârste între 0 și 14 ani 2019 (%)	14,39	14,93	25,38	14,70	:	14,01
Ponderea persoanelor cu vârste peste 65 ani 2019 (%)	15,45	19,34	9,10	21,43	:	20,78
Mortalitatea infantilă 2017-2019 (‰)	4,65	6,03	5,01	6,55	:	4,79
Ponderea persoanelor cu studii superioare 2011 (%)	12,18	4,08	2,80	2,66	:	2,72
Suprafața locuibilă per capita 2019 (mp)	19,25	20,82	14,34	20,67	:	20,52
Ponderea șomerilor înregistrați 2018-2020 (%)	1,48	3,13	0,70	4,25	:	2,28
Rata sărăciei relative 2018 (%)	17,77	35,22	16,90	41,64	:	35,56
Veniturile din impozite și taxe locale per capita 2016-2018 (lei)	490,12	314,79	223,98	248,52	:	232,26
Produsul intern brut per capita 2018 (eur)	16.359	5.177	4.543	2.717	:	4.276
Cifra de afaceri per capita 2018 (eur)	12.726	3.507	3.027	1.565	:	2.526
Dotarea locuințelor cu apă, canalizare și energie electrică 2011 (%)	79,13	36,63	48,12	20,58	:	20,43
Autorizații de construire eliberate per 1.000 locuitori 2019 (‰)	2,11	2,58	4,29	1,58	:	2,60

Tabelul 9.2 Disparități teritoriale în cadrul zonelor agricole

Sursa datelor: INS, Statistică socială

Zonele agricole se remarcă la nivel național prin valori sub medie la toți indicatorii, iar în rândul zonelor cu caracteristici socioeconomice prin faptul că prezintă cele mai scăzute valori la 9 dintre cei 14 indicatori (64%).

Întrucât mediul urban este reprezentat doar de orașul Cajvana, SV, o comparație între zonele agricole urbane și rurale nu se justifică. În schimb, 42 comune sunt incluse în zone urbane funcționale.

Indicator	Urban agricol	Rural agricol	Urban agricol metro	Rural agricol metro
Rata de creștere a populației 2011-2020 (%)	:	-	:	+
Autorizații de construire eliberate per 1.000 locuitori 2019 (‰)	:	-	:	+
Rata sărăciei relative 2018 (%)	:	-	:	+
Dotarea locuințelor cu apă, canalizare și energie electrică 2011 (%)	:	+	:	-

Tabel 9.3 Disparități teritoriale în cadrul zonelor agricole - matrice simplificată

Sursa datelor: INS, Statistică socială

9.3 Zone extractive

Zonele extractive reprezintă arii geografice formate din municipii, orașe sau comune în care peste 50% din populația ocupată în sectorul primar lucrează în industria extractivă⁴².

Sectorul extractiv din România este dominat în prezent de exploatarea petrolului și gazelor naturale, acestea fiind prelucrate de-a lungul anilor atât pentru consumul intern, cât și pentru export. Mineritul este reprezentat în special de extracția cărbunelui, un produs care a furnizat în mare măsură cocsul necesar industriei siderurgice, precum și combustibilul pentru producția de energie termică.

Harta 9.2 Identificarea zonelor extractive la nivel național

Sursa datelor: INS, Statistică socială

Au fost identificate în total 17 unități administrative locale care se încadrează în criteriile stabilite, dintre care nouă municipii, șapte orașe și o comună (Mătășari, GJ). Zonele extractive sunt concentrate în județul Hunedoara (hulă), și apar doar local în restul țării, în principal în județele Gorj (lignit) și Prahova (petrol).

Acestea s-au redus semnificativ față de anul 2002, când se evidențiau mai multe zone de concentrare a ocupării în industria extractivă și care nu se mai regăsesc la ultimul Recensământul populației și locuințelor, precum nordul județului Teleorman, Munții Banatului, Munții Apuseni și regiunea minieră Baia Mare.

Între ultimele două recensăminte, populația ocupată în industria extractivă s-a redus cu 62% (cca 95.000 persoane), fără a se înregistra diferențe deosebite între mediul urban și cel rural. Cea mai mare descreștere, de peste 88%, s-a înregistrat în cazul populației ocupate în extracția minereurilor metalifere.

⁴² Recensământul populației și locuințelor 2011

Au fost identificate două județe în care industria extractivă a cărbunelui este domeniu de specializare având o pondere mai mare față de alte industrii din cifra de afaceri (Gorj cu 16,5% și Hunedoara cu 6,4%) și alte două județe în care extracția petrolului brut și a gazelor naturale este domeniu de specializare alături de industriile prelucrătoare aferente (Sibiu cu 21,4% și București cu 5,1%), în funcție de sediul companiei celei mai mari⁴³.

Disparitățile teritoriale în cadrul zonelor extractive, identificate pe baza indicatorilor din cap. 4, sunt prezentate în tabelul următor.

Indicator	Urban național	Rural național	Urban extractiv	Rural extractiv	Urban extractiv metro	Rural extractiv metro
Populația după domiciliu 2020 (total)	12.511.988	9.662.705	580.857	4.944	225.049	:
Populația după domiciliu 2020 (medie)	39.223	3.376	36.304	4.944	225.049	:
Rata de creștere a populației 2011-2020 (%)	-2,04	-2,96	-7,36	-10,60	-5,96	:
Ponderea persoanelor cu vârste între 0 și 14 ani 2019 (%)	14,39	14,93	12,89	14,98	13,25	:
Ponderea persoanelor cu vârste peste 65 ani 2019 (%)	15,45	19,34	13,71	9,20	18,50	:
Mortalitatea infantilă 2017-2019 (‰)	4,65	6,03	4,59	4,31	3,23	:
Ponderea persoanelor cu studii superioare 2011 (%)	12,18	4,08	12,39	7,90	25,60	:
Suprafața locuibilă per capita 2019 (mp)	19,25	20,82	17,91	25,05	19,59	:
Ponderea șomerilor înregistrați 2018-2020 (%)	1,48	3,13	1,46	2,20	0,77	:
Rata sărăciei relative 2018 (%)	17,77	35,22	17,44	15,10	8,50	:
Veniturile din impozite și taxe locale per capita 2016-2018 (lei)	490,12	314,79	423,98	269,17	582,95	:
Produsul intern brut per capita 2018 (eur)	16.359	5.177	18.319	5.623	46.022	:
Cifra de afaceri per capita 2018 (eur)	12.726	3.507	14.237	1.937	40.432	:
Dotarea locuințelor cu apă, canalizare și energie electrică 2011 (%)	79,13	36,63	92,29	76,58	97,31	:
Autorizații de construire eliberate per 1.000 locuitori 2019 (‰)	2,11	2,58	0,97	0,59	0,46	:

Tabelul 9.4 Disparități teritoriale în cadrul zonelor extractive

Sursa datelor: INS, Statistică socială

Din 1997, când a început procesul de restructurare a mineritului și până în prezent industria minieră s-a transformat dintr-o ramură strategică într-una în care una dintre activitățile principale, în afara celei de exploatare și prelucrare primară a minereurilor și a cărbunelui, este cea de închidere a minelor.

La începutul anilor '90, zona Valea Jiului (incluzând municipiile Petroșani, Lupeni și Vulcan și orașele Aninoasa, Petrila și Uricani) avea o populație de aproximativ 140.000 locuitori și peste 45.000 angajați în 15 unități miniere care furnizau în jur de 22 milioane tone de cărbune anual⁴⁴. În 2019, populația număra 134.000 persoane, dar în prezent doar patru mine mai sunt operaționale, urmând să fie închise în următorii ani.

⁴³ Mereuță, Pandelică 2013

⁴⁴ PwC 2021

Industria extractivă, alături de producția de energie electrică, termică, gaz și apă se numără printre ramurile cu trend descendent și sold negativ al locurilor de muncă după anul 2005. Majoritatea locurilor de muncă au fost desființate în contextul unor restructurări interne ale companiilor, urmate de cele rezultate din falimentul sau închiderea unor companii.

Închiderea minelor a condus atât la diminuarea veniturilor populației din zonele respective, cu consecințe restrictive asupra economiei locale, cât și la diminuarea veniturilor bugetelor locale. În zonele afectate de reducerea drastică a activității miniere există o deteriorare a serviciilor din domeniul educației, sănătății și pentru asigurarea utilităților⁴⁵.

Zonele extractive însumează 2,64% din populația țării (585.801 locuitori) și se remarcă în rândul zonelor cu caracteristici socioeconomice prin faptul că prezintă cele mai scăzute valori ale indicatorilor de dinamică (specific mediului rural), dar printre cele mai ridicate valori ale indicatorilor de stare (specific mediului urban).

Astfel, pe de o parte, rata de creștere a populației este de -7,55% (față de -2,86% medie națională), ponderea persoanelor cu vârste între 0 și 14 ani este de 13,02% (față de 18,95%), iar numărul autorizațiilor de construire eliberate per 1.000 locuitori este de 0,95‰ (față de 2,54‰), ceea ce sugerează o tendință de depopulare și îmbătrânire demografică.

Pe de altă parte, dotarea locuințelor cu apă, canalizare și energie electrică ajunge este de 91,36% (față de 40,89% medie națională), ponderea persoanelor cu studii superioare este de 12,13% (față de 4,89%), iar produsul intern brut per capita este de 17.572 eur (față de 6.298 eur), ceea ce sugerează o productivitate ridicată și un potențial real de redresare a problemelor demografice.

Indicator	Urban extractiv	Rural extractiv	Urban extractiv metro	Rural extractiv metro
Rata de creștere a populației 2011-2020 (%)		-	+	:
Autorizații de construire eliberate per 1.000 locuitori 2019 (‰)	+		-	:
Rata sărăciei relative 2018 (%)	-		+	:
Dotarea locuințelor cu apă, canalizare și energie electrică 2011 (%)		-	+	:

Tabel 9.5 Disparități teritoriale în cadrul zonelor extractive - matrice simplificată

Sursa datelor: INS, Statistică socială

⁴⁵ Ministerul Economiei, Antreprenoriatului și Turismului 2017

9.4 Zone defavorizate

Zonele defavorizate reprezintă arii geografice identificate inițial conform OUG 24/1998⁴⁶ și ulterior conform OUG 75/2000⁴⁷.

Harta 9.3 Identificarea zonelor defavorizate la nivel național

Sursa datelor: INS, Statistică socială

Conform OUG 24/1998, zonele defavorizate reprezintă arii geografice, strict delimitate teritorial, care îndeplinesc cel puțin una dintre următoarele condiții:

- au structuri productive monoindustriale care, în activitatea zonei, mobilizează mai mult de 50% din populația salariată;
- sunt zone miniere unde personalul a fost disponibilizat, prin concedieri colective, în urma aplicării programelor de restructurare;
- în urma lichidării, restructurării sau privatizării unui/unor agenți economici apar concedieri colective care afectează mai mult de 25% din numărul angajaților care au domiciliul stabil în zona respectivă;
- rata șomajului depășește cu 25% rata șomajului la nivel național;
- sunt lipsite de mijloace de comunicații și infrastructura este slab dezvoltată.

Conform OUG 75/2000, zonele defavorizate reprezintă arii geografice strict delimitate teritorial, care îndeplinesc cel puțin una dintre următoarele condiții:

⁴⁶ Ordonanța de urgență nr. 24/1998 privind regimul zonelor defavorizate

⁴⁷ Ordonanța de urgență nr. 75/2000 pentru modificarea Ordonanței de urgență a Guvernului nr. 24/1998 privind regimul zonelor defavorizate

DISPARITĂȚI TERITORIALE ÎN ROMÂNIA · MDLPA-DPS

a) ponderea șomerilor în totalul resurselor de muncă ale zonei să fie de cel puțin trei ori mai mare decât ponderea șomerilor în totalul resurselor de muncă la nivel național, în ultimele 3 luni care preced luna întocmirii documentației de declarare a zonei defavorizate;

b) sunt zone izolate lipsite de mijloace de comunicație, iar infrastructura este slab dezvoltată.

După 1998 au fost declarate 38 de zone defavorizate cu o durată de existență între 3 și 10 ani, grupate astfel:

- zone defavorizate a căror durată de existență s-a încheiat la sfârșitul anului 2008: zona minieră Brad, zona minieră Valea Jiului (județul Hunedoara); zona minieră Bălan (județul Harghita);
- zone defavorizate a căror durată de existență s-a încheiat la sfârșitul anului 2009;
- zone defavorizate a căror durată de existență s-a încheiat la sfârșitul anului 2010: Zimnicea (județul Teleorman), Copșa Mică (județul Sibiu) și Cugir (județul Alba).

Deși în prezent regimul juridic special al acestor zone nu mai este activ, acestea au fost incluse în analiză pentru comparabilitate și pentru a evidenția efectul măsurilor.

Disparitățile teritoriale în cadrul zonelor defavorizate, identificate pe baza indicatorilor din cap. 5, sunt prezentate în tabelul următor.

Indicator	Urban național	Rural național	Urban defavorizat	Rural defavorizat	Urban defavorizat metro	Rural defavorizat metro
Populația după domiciliu 2020 (total)	12.511.988	9.662.705	883.163	318.975	206.004	33.107
Populația după domiciliu 2020 (medie)	39.223	3.376	18.791	3.190	29.429	3.679
Rata de creștere a populației 2011-2020 (%)	-2,04	-2,96	-4,91	-6,20	-2,86	-7,36
Ponderea persoanelor cu vârste între 0 și 14 ani 2019 (%)	14,39	14,93	14,09	13,32	14,62	13,02
Ponderea persoanelor cu vârste peste 65 ani 2019 (%)	15,45	19,34	14,55	19,28	13,61	19,30
Mortalitatea infantilă 2017-2019 (‰)	4,65	6,03	5,06	3,84	1,43	2,18
Ponderea persoanelor cu studii superioare 2011 (%)	12,18	4,08	10,13	5,12	11,00	4,94
Suprafața locuibilă per capita 2019 (mp)	19,25	20,82	18,00	21,07	18,15	20,64
Ponderea șomerilor înregistrați 2018-2020 (%)	1,48	3,13	1,87	2,66	1,01	1,57
Rata sărăciei relative 2018 (%)	17,77	35,22	16,40	30,32	14,33	25,50
Veniturile din impozite și taxe locale per capita 2016-2018 (lei)	490,12	314,79	366,26	334,03	441,39	243,58
Produsul intern brut per capita 2018 (eur)	16.359	5.177	9.219	6.037	12.631	4.040
Cifra de afaceri per capita 2018 (eur)	12.726	3.507	5.851	3.788	7.318	2.371
Dotarea locuințelor cu apă, canalizare și energie electrică 2011 (%)	79,13	36,63	83,75	52,61	84,86	51,68
Autorizații de construire eliberate per 1.000 locuitori 2019 (‰)	2,11	2,58	1,59	1,37	4,04	1,52

Tabelul 9.6 Disparități teritoriale în cadrul zonelor defavorizate

Sursa datelor: INS, Statistică socială

Zonele defavorizate cuprind 147 unități administrative locale și însumează 5,42% din populația țării (1.202.138 locuitori), și nu se remarcă în rândul zonelor cu caracteristici socioeconomice prin valori extreme,

singurul indicator deosebit fiind mortalitatea infantilă, cu cea mai mică valoare medie calculată (4,23‰, sub media națională de 5,90‰).

Dintre cele 147 unități administrative locale, 47 sunt municipii și orașe (cele mai multe cu profil predominant extractiv înainte de 1990 și în perioada de tranziție), iar nouă sunt zone miniere conform identificării de mai sus.

Zonele urbane funcționale suprapuse celor defavorizate (în număr de 16) înregistrează valori moderate ale celor mai mulți dintre indicatorii analizați. Comunele defavorizate din zonele urbane funcționale prezintă cele mai multe valori problematice ale indicatorilor analizați (opt).

Indicator	Urban defavorizat	Rural defavorizat	Urban defavorizat metro	Rural defavorizat metro
Rata de creștere a populației 2011-2020 (%)			+	-
Autorizații de construire eliberate per 1.000 locuitori 2019 (‰)		-	+	
Rata sărăciei relative 2018 (%)			+	-
Dotarea locuințelor cu apă, canalizare și energie electrică 2011 (%)		-	+	

Tabel 9.7 Disparități teritoriale în cadrul zonelor defavorizate - matrice simplificată

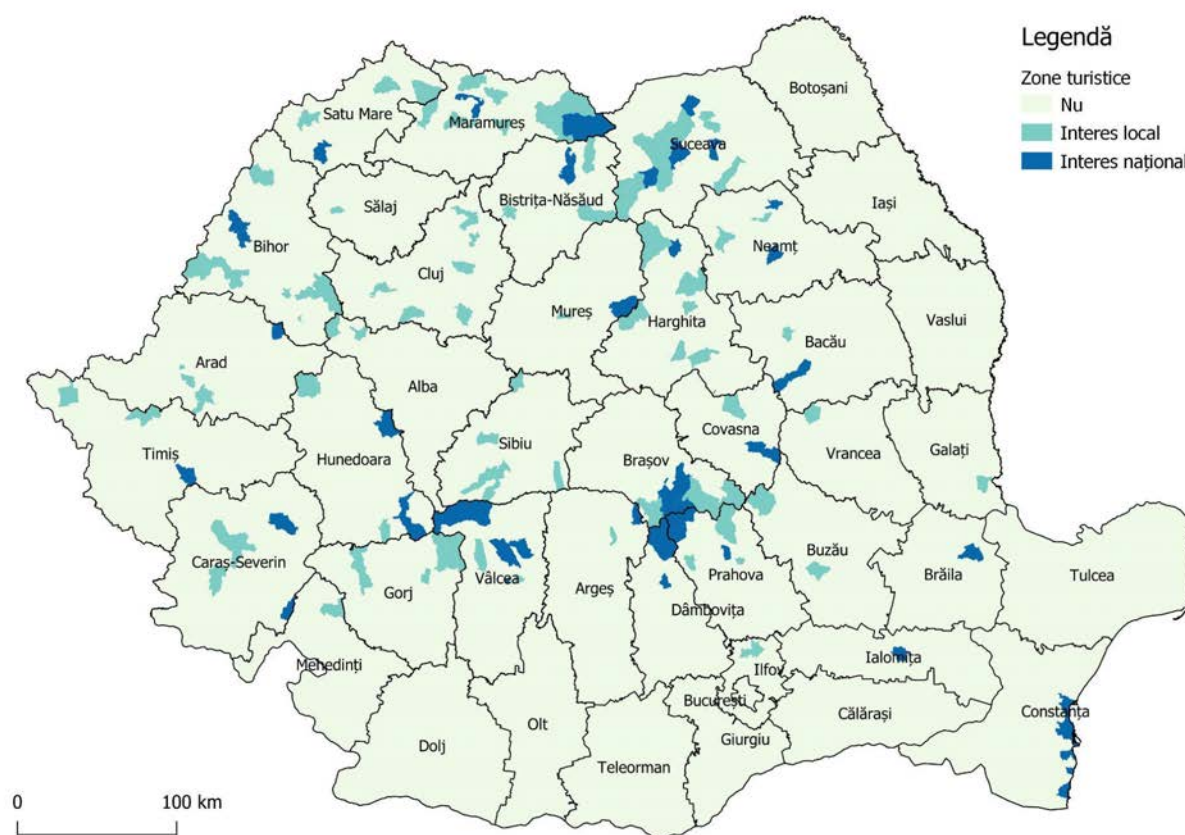
Sursa datelor: INS, Statistică socială

9.5 Zone turistice

Zonele turistice reprezintă arii geografice identificate conform HG 852/2008⁴⁸, formate din stațiuni și zone turistice de interes național și local.

Stațiunea turistică de interes național sau local este definită ca localitatea ori partea unei localități care dispune de resurse naturale și antropice și care îndeplinește cumulativ o serie de criterii privind cadrul natural, factorii naturali de cură și calitatea mediului, accesul și drumurile spre/în stațiune, structurile de primire turistice și de agrement, utilitățile urban-edilitare.

Stațiunile turistice au fost preluate ca atare, în timp ce zonele turistice au fost asociate unităților administrative locale aferente pentru a putea asigura comparabilitatea datelor (de exemplu, zona Băile Banffy a fost inclusă ca municipiul Toplița). O unitate administrativă locală poate include mai multe stațiuni turistice.

Harta 9.4 Identificarea zonelor turistice la nivel național

Sursa datelor: INS, Statistică socială

Au fost identificate în total 136 unități administrative locale care se încadrează în criteriile stabilite, dintre care 22 municipii, 49 orașe și 65 comune. În prezent cele 136 unități administrative locale includ 53 stațiuni de interes național și 96 de interes local.

În mod previzibil, zonele turistice sunt concentrate în arcul carpatic și interiorul acestuia (80 unități administrative locale cu stațiuni), pe de o parte, și în zona litorală a județului Constanța (șase unități administrative locale cu stațiuni), pe de altă parte.

⁴⁸ Hotărârea nr. 852/2008 pentru aprobarea normelor și criteriilor de atestare a stațiunilor turistice

Stațiunile turistice de interes național și local sunt incluse administrativ în 71 municipii și 65 comune; 42 dintre stațiuni sunt localizate în zone urbane funcționale, 35 sunt încadrate în zone periferice (așa cum sunt definite de prezentul studiu), iar 45 stațiuni turistice sunt amplasate în zona de frontieră.

Legislația românească reglementează de asemenea categoria stațiunilor balneare și balneoclimatice, statut ce se acordă unor localități și areale care dispun de factori naturali de cură, conform HG 1016/2011⁴⁹. În prezent, sunt 28 stațiuni balneoclimatice și patru stațiuni balneare, iar din totalul acestora 30 dețin și statut de stațiune turistică, excepție făcând municipiul Iași și comuna Ileana din județul Sălaj.

Menționăm că Legea 190/2009⁵⁰ reglementează de asemenea zonele cu resurse turistice, definite ca unități administrativ-teritoriale de bază, pe teritoriul cărora există o concentrare mare a resurselor naturale și antropice mari și foarte mari, ce pot genera dezvoltarea uneia sau mai multor tipuri de activități turistice. Această definiție se suprapune prevederilor HG 852/2008 și creează în cel mai bun caz redundanță, iar în cel mai rău caz confuzie.

Disparitățile teritoriale în cadrul zonelor turistice, identificate pe baza indicatorilor din cap. 5, sunt prezentate în tabelul următor.

Indicator	Urban național	Rural național	Urban turistic	Rural turistic	Urban turistic metro	Rural turistic metro
Populația după domiciliu 2020 (total)	12.511.988	9.662.705	2.043.577	263.582	1.254.349	93.401
Populația după domiciliu 2020 (medie)	39.223	3.376	28.783	4.055	52.265	5.189
Rata de creștere a populației 2011-2020 (%)	-2,04	-2,96	-3,21	-1,39	-0,23	3,87
Ponderea persoanelor cu vârste între 0 și 14 ani 2019 (%)	14,39	14,93	13,81	14,23	14,04	13,94
Ponderea persoanelor cu vârste peste 65 ani 2019 (%)	15,45	19,34	16,43	18,54	16,74	18,32
Mortalitatea infantilă 2017-2019 (‰)	4,65	6,03	4,36	6,01	3,88	3,66
Ponderea persoanelor cu studii superioare 2011 (%)	12,18	4,08	12,93	6,59	13,95	9,27
Suprafața locuibilă per capita 2019 (mp)	19,25	20,82	21,51	26,93	21,10	35,69
Ponderea șomerilor înregistrați 2018-2020 (%)	1,48	3,13	1,42	2,38	0,81	1,24
Rata sărăciei relative 2018 (%)	17,77	35,22	12,82	30,50	13,17	25,31
Veniturile din impozite și taxe locale per capita 2016-2018 (lei)	490,12	314,79	617,62	536,12	693,63	670,02
Produsul intern brut per capita 2018 (eur)	16.359	5.177	14.371	9.928	13.971	22.699
Cifra de afaceri per capita 2018 (eur)	12.726	3.507	10.027	6.059	9.545	13.560
Dotarea locuințelor cu apă, canalizare și energie electrică 2011 (%)	79,13	36,63	86,13	60,79	86,43	68,36
Autorizații de construire eliberate per 1.000 locuitori 2019 (%)	2,11	2,58	2,35	3,77	3,05	6,97

Tabelul 9.8 Disparități teritoriale în cadrul zonelor turistice

Sursa datelor: INS, Statistică socială

⁴⁹ Hotărârea nr. 1016/2011 privind acordarea statutului de stațiune balneară și balneoclimatică pentru unele localități și areale care dispun de factori naturali de cură

⁵⁰ Legea nr. 190/2009 pentru aprobarea Ordonanței de urgență a Guvernului nr. 142/2008 privind aprobarea Planului de amenajare a teritoriului național, Secțiunea a VIII-a: Zone cu resurse turistice

Zonele turistice însumează 10,40% din populația țării (2.307.159 locuitori) și se remarcă printr-o tipologie diferită, caracterizată prin faptul că prezintă cele mai scăzute valori ale indicatorilor de dinamică (specific mediului rural), dar printre cele mai ridicate valori ale indicatorilor de stare (specific mediului urban).

Având în vedere că valorile indicatorilor sunt înregistrate la nivel de unitate administrativă locală, iar o parte semnificativă din stațiuni sunt părți ale unor localități componente, datele trebuie interpretate cu precauție în aceste cazuri. Media populației municipiilor și orașelor stațiuni se înscrie în pragurile urbanului mijlociu românesc. Media populației comunelor stațiuni se situează peste media națională demografică rurală, sugerând concentrări de populație mai mari în cazul comunelor cu funcții turistice recunoscute prin legislație.

Unitățile administrative locale care dețin stațiuni turistice prezintă valori mai mari ale suprafeței medii locuibile per capita pe fondul unui declin demografic moderat (mai atenuat decât media națională). Ponderea persoanelor vârstnice se situează tot sub valoarea medie la nivel național, în timp ce ponderea copiilor se menține tot sub media națională. Prin prisma indicatorului de mortalitate infantilă, accesul la serviciile de sănătate în cadrul acestor zone nu pare a fi complet deficitar, inclusiv în contextul unei rate a sărăciei relative mai redusă decât la nivel național.

Zonele turistice se caracterizează prin două tendințe: o dinamică demografică și imobiliară accentuată preponderent în mediul rural și în special în ruralul metropolitan (periurban), ceea ce implică o suburbanizare intensă, pe de o parte, și o utilizare turistică sau sezonieră, pe de altă parte, sugerată de suprafața locuibilă per capita (care înregistrează cea mai mare valoare medie dintre zonele cu specificități socioeconomice).

Totodată, se remarcă un grad de colectare a impozitelor și taxelor locale per capita superior mediei naționale, având în vedere și specificul activităților economice predominante.

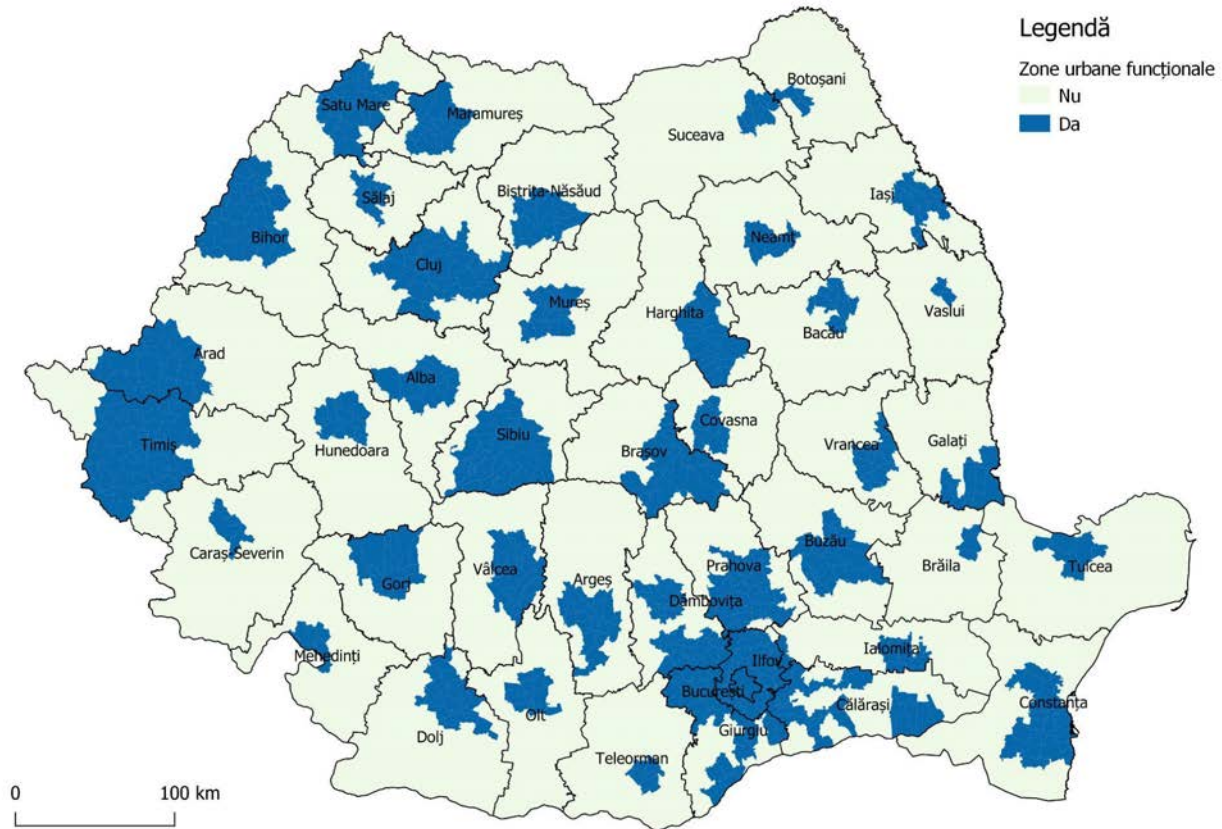
Indicator	Urban turistic	Rural turistic	Urban turistic metro	Rural turistic metro
Rata de creștere a populației 2011-2020 (%)	-			+
Autorizații de construire eliberate per 1.000 locuitori 2019 (‰)	-			+
Rata sărăciei relative 2018 (%)	+	-		
Dotarea locuințelor cu apă, canalizare și energie electrică 2011 (%)		-	+	

Tabel 9.9 Disparități teritoriale în cadrul zonelor turistice - matrice simplificată

Sursa datelor: INS, Statistică socială

9.6 Zone urbane funcționale

Zonele urbane funcționale reprezintă arii geografice identificate după metodologia UE-OCDE⁵¹, formate dintr-o reședință de județ, pe de o parte, și grupări contigue de unități administrative locale din care cel puțin 15% din populația activă locală se deplasează zilnic către reședința de județ pentru a munci (sau hinterland⁵²), pe de altă parte.

Harta 9.5 Identificarea zonelor urbane funcționale la nivel național

Sursa datelor: INS, Statistică socială

Zonele urbane funcționale, denumite și regiuni urbane funcționale⁵³, orașe regiuni⁵⁴ sau zone statistice metropolitane⁵⁵, pot fi privite ca aglomerări umane compuse din mai multe municipalități, cu district central de afaceri⁵⁶, piață a muncii și rețea de transport comune, care funcționează ca unități economice singulare, fără a avea neapărat personalitate juridică sau administrație comună, spre deosebire de zonele metropolitane constituite.

⁵¹ OECD 2019

⁵² Definit ca teritoriu care gravitează spre un centru urban.

⁵³ Group for European Metropolitan Areas Comparative Analysis 2001

⁵⁴ Lincoln Institute of Land Policy 1996

⁵⁵ Office of Management and Budget 2010

⁵⁶ Central business district - CBD

DISPARITĂȚI TERITORIALE ÎN ROMÂNIA · MDLPA-DPS

Disparitățile teritoriale în cadrul zonelor urbane funcționale, identificate pe baza indicatorilor din cap. 4, sunt prezentate în tabelul următor.

Indicator	Urban național	Rural național	Urban metro	Rural metro	Centru metro	Hinterland metro
Populația după domiciliu 2020 (total)	12.511.988	9.662.705	9.101.393	3.136.966	8.196.933	4.041.426
Populația după domiciliu 2020 (medie)	39.223	3.376	81.995	4.520	199.925	5.290
Rata de creștere a populației 2011-2020 (%)	-2,04	-2,96	2,85	4,90	-1,14	4,93
Ponderea persoanelor cu vârste între 0 și 14 ani 2019 (%)	14,39	14,93	14,72	15,48	13,48	15,48
Ponderea persoanelor cu vârste peste 65 ani 2019 (%)	15,45	19,34	15,10	17,09	15,32	16,89
Mortalitatea infantilă 2017-2019 (‰)	4,65	6,03	3,82	5,02	3,27	4,94
Ponderea persoanelor cu studii superioare 2011 (%)	12,18	4,08	15,19	5,86	22,77	6,30
Suprafața locuibilă per capita 2019 (mp)	19,25	20,82	20,01	21,68	18,54	21,61
Ponderea șomerilor înregistrați 2018-2020 (%)	1,48	3,13	0,78	1,63	0,63	1,56
Rata sărăciei relative 2018 (%)	17,77	35,22	14,25	28,76	9,01	27,71
Veniturile din impozite și taxe locale per capita 2016-2018 (lei)	490,12	314,79	587,84	365,00	536,15	388,19
Produsul intern brut per capita 2018 (eur)	16.359	5.177	24.543	10.248	31.662	11.176
Cifra de afaceri per capita 2018 (eur)	12.726	3.507	20.814	7.750	21.042	8.934
Dotarea locuințelor cu apă, canalizare și energie electrică 2011 (%)	79,13	36,63	83,93	49,61	97,14	52,06
Autorizații de construire eliberate per 1.000 locuitori 2019 (‰)	2,11	2,58	3,11	5,38	1,32	5,27

Tabel 9.10 Disparități teritoriale în cadrul zonelor urbane funcționale

Sursa datelor: INS, Statistică socială

Zonele urbane funcționale reprezintă 12.238.359 locuitori (55,19% din populația țării), dintre care peste opt milioane sunt concentrați în centrele metropolitane (reședințele de județ), iar peste patru trăiesc în hinterland, însă tendința este de inversare, fapt evidențiat de rata de creștere a populației (-1,14% în centre și +4,93% în hinterland) și numărul autorizațiilor de construire eliberate (1,32‰ în centre și 5,27‰ în hinterland).

Indicator	:	:	Centru metro	Hinterland metro
Rata de creștere a populației 2011-2020 (%)	:	:	-	+
Autorizații de construire eliberate per 1.000 locuitori 2019 (‰)	:	:	-	+
Rata sărăciei relative 2018 (%)	:	:	+	-
Dotarea locuințelor cu apă, canalizare și energie electrică 2011 (%)	:	:	+	-

Tabel 8.10 Disparități teritoriale în cadrul zonelor urbane funcționale - matrice simplificată

Sursa datelor: INS, Statistică socială

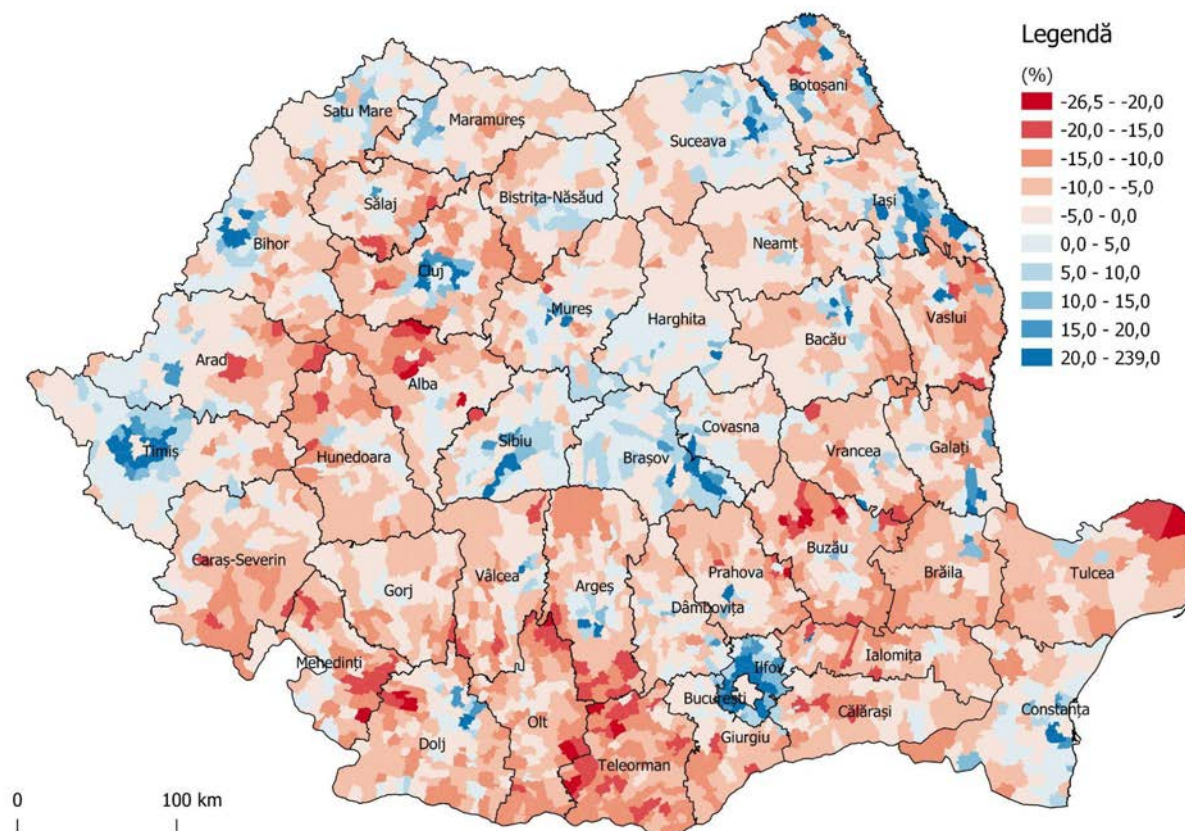
În România procesele de metropolitanizare și suburbanizare se manifestă cu întârziere de câteva decenii față de Europa Occidentală, însă au aceleași cauze (creșterea consumului de spațiu per persoană ca urmare a schimbării stilului de viață) și sunt corelate tot cu creșterea veniturilor populației; totodată, urmează să genereze aceleași probleme sociale și de mediu dacă sunt ignorate în loc să fie gestionate corespunzător, prin adaptarea infrastructurii și serviciilor la noile cerințe ale locuitorilor.

10 DISPARITĂȚI TERITORIALE LA NIVEL LOCAL

10.1 Rata de creștere a populației

Rata de creștere a populației este unul dintre cei doi indicatori de dinamică selectați pentru a fi reprezentați cartografic, celălalt fiind numărul de autorizații de construire eliberate pe 1.000 locuitori.

Deși datele grosiere creează o imagine sumbră la nivel național, cu o valoare medie a indicatorului de -2,86%, o analiză detaliată sugerează o situație mai nuanțată, cu zonele urbane funcționale ale reședințelor de județ în creștere cu 4,62% și zonele rurale izolate în declin cu -5,47%, ceea ce impune abordări diferite adaptate la context.

Harta 10.1 Rata de creștere a populației 2011-2020 (%) la nivel național

Sursa datelor: Institutul Național de Statistică

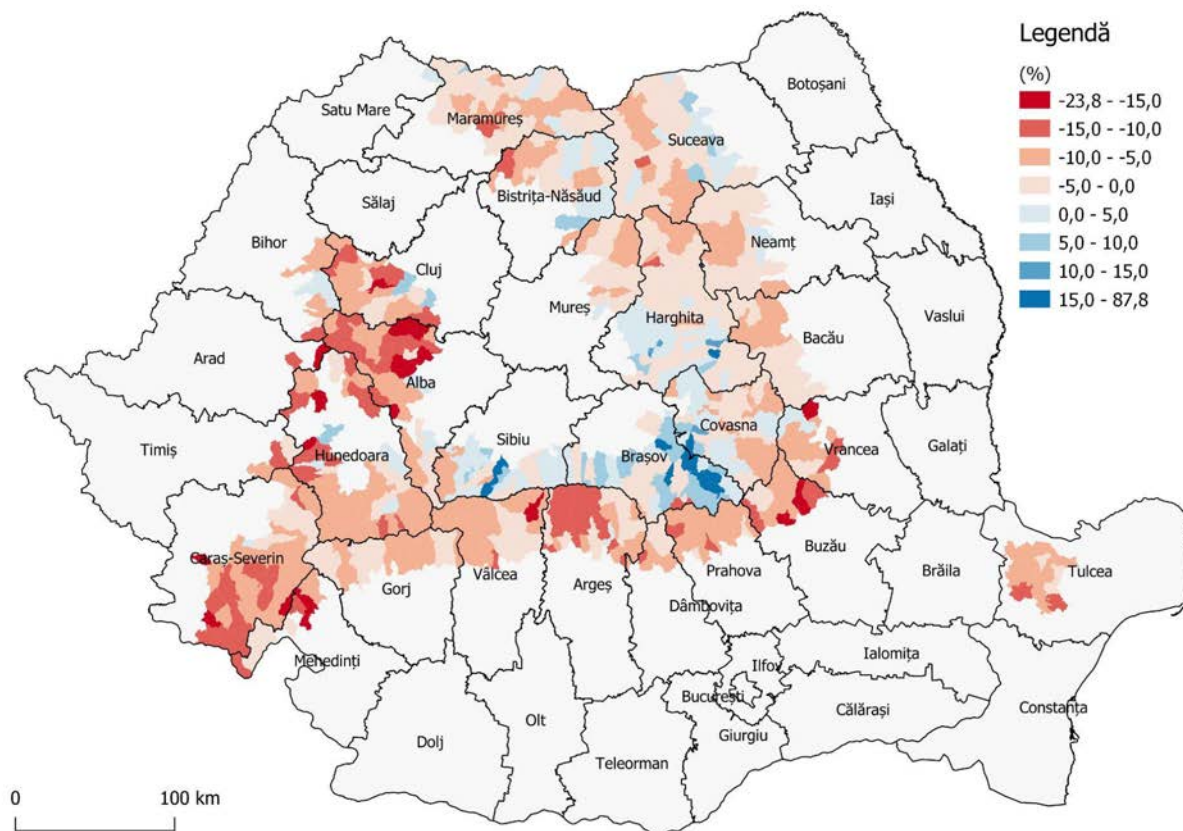
Observații:

- valoarea medie a indicatorului la nivel național este de -2,86% (-2,04% în urban și -2,96% în rural);
- valorile cele mai ridicate ale indicatorului se înregistrează în zonele periurbane ale municipiilor București (8,93%), Timișoara (16,93%), Oradea (4,24%), Cluj-Napoca (2,91%), Brașov (12,28%), Iași (51,52%), Constanța (5,26%) și Sibiu (7,61%);
- valorile cele mai scăzute ale indicatorului se observă în zona Munților Apuseni (-8,18%), nord-estul județului Tulcea, zona de contact a județelor Olt, Argeș și Teleorman și local în județele Mehedinți și Buzău;
- repartitia ratei de creștere a populației la nivel național este dată de fenomenul de urbanizare, pe de o parte, marile orașe fiind cele mai atractive prin prisma oportunităților oferite, și suburbanizare, pe de altă parte, generată de creșterea consumului de spațiu odată cu creșterea veniturilor și schimbarea stilului de viață.

10.1.1 Rata de creștere a populației în zonele montane

Deși în ansamblu Munții Carpați prezintă o rată de creștere negativă și mai mică decât media națională, aceștia concentrează și zone cu o dinamică a populației pozitivă, în principal în partea transilvăneană a curburii: zonele urbane funcționale Brașov, Sfântu Gheorghe, Miercurea-Ciuc și sudul zonei urbane funcționale Sibiu.

Pe de altă parte, Munții Măcin, situați într-o zonă rurală periferică, se caracterizează printr-o rată de creștere a populației exclusiv negativă.

Harta 10.2 Rata de creștere a populației 2011-2020 (%) în zonele montane

Sursa datelor: Institutul Național de Statistică

Observații:

- valoarea medie a indicatorului în zonele montane este de -4,02%, cu 1,16 puncte procentuale (pp) mai mică decât media națională de -2,86% și cu diferențe mari între Munții Carpați și Munții Măcin: -3,94% față de -7,68%;
- mediul rural montan înregistrează valori medii ale indicatorului similare mediului urban montan, ceea ce reprezintă o trăsătură aparte a zonei: -4,02% față de -4,01%;
- în interiorul zonelor urbane funcționale montane, mediul rural înregistrează valori medii ale indicatorului cu 2,79 pp mai mari decât mediul urban: 2,94% față de 0,15%;
- în interiorul zonelor urbane funcționale montane, rata de creștere a populației este pozitivă și cu 7,86 pp mai mare decât cea din afara acestora, care este negativă: 2,39% față de -5,47%;
- față de Munții Carpați, Munții Măcin sunt lipsiți de zone urbane și de zone urbane funcționale, ceea ce explică parțial depopularea accentuată.

10.1.2 Rata de creștere a populației în zona costieră

Rata de creștere a populației în zona costieră prezintă diferențe semnificative între partea nordică, cu valori negative, suprapusă în mare parte județului Tulcea și Deltei Dunării (-9,94%) și partea sudică, cu valori pozitive, suprapusă în mare parte județului Constanța și zonei urbane funcționale Constanța (4,27%).

Harta 10.3 Rata de creștere a populației 2011-2020 (%) în zona costieră

Sursa datelor: Institutul Național de Statistică

Observații:

- valoarea medie a indicatorului în zona costieră este de 1,30%, cu 4,16 pp mai mare decât media națională de -2,86%, dar cu diferențele dintre județele Tulcea și Constanța menționate mai sus;
- mediul rural costier înregistrează valori medii ale indicatorului pozitive și cu 4,71 pp mai mari decât mediul urban costier, unde valorile sunt negative: 2,39% față de -2,32%;
- în interiorul zonelor urbane funcționale costiere, mediul rural înregistrează valori medii ale indicatorului cu 8,47 pp mai mari decât cele din mediul urban: 8,72% față de 0,25%;
- în interiorul zonelor urbane funcționale costiere, rata de creștere a populației este pozitivă și cu 9,31 pp mai mare decât cea din afara acestora, care este negativă: 6,49% față de -2,82%;
- zona costieră aferentă județului Tulcea este mai izolată și lipsită de zone urbane importante și de zone urbane funcționale, ceea ce explică parțial depopularea accentuată.

10.1.3 Rata de creștere a populației în zona deltaică

Rata de creștere a populației în zona deltaică, de -9,76%, este cea mai scăzută dintre zonele cu specificități geografice, situație determinată de localizarea periferică, caracterul rural și accesibilitatea redusă a întregii regiuni.

Singura unitate administrativă locală cu o rată de creștere a populației pozitivă este comuna Ceatalchioi, mai apropiată de municipiul Tulcea.

Harta 10.4 Rata de creștere a populației 2011-2020 (%) în zona deltaică

Sursa datelor: Institutul Național de Statistică

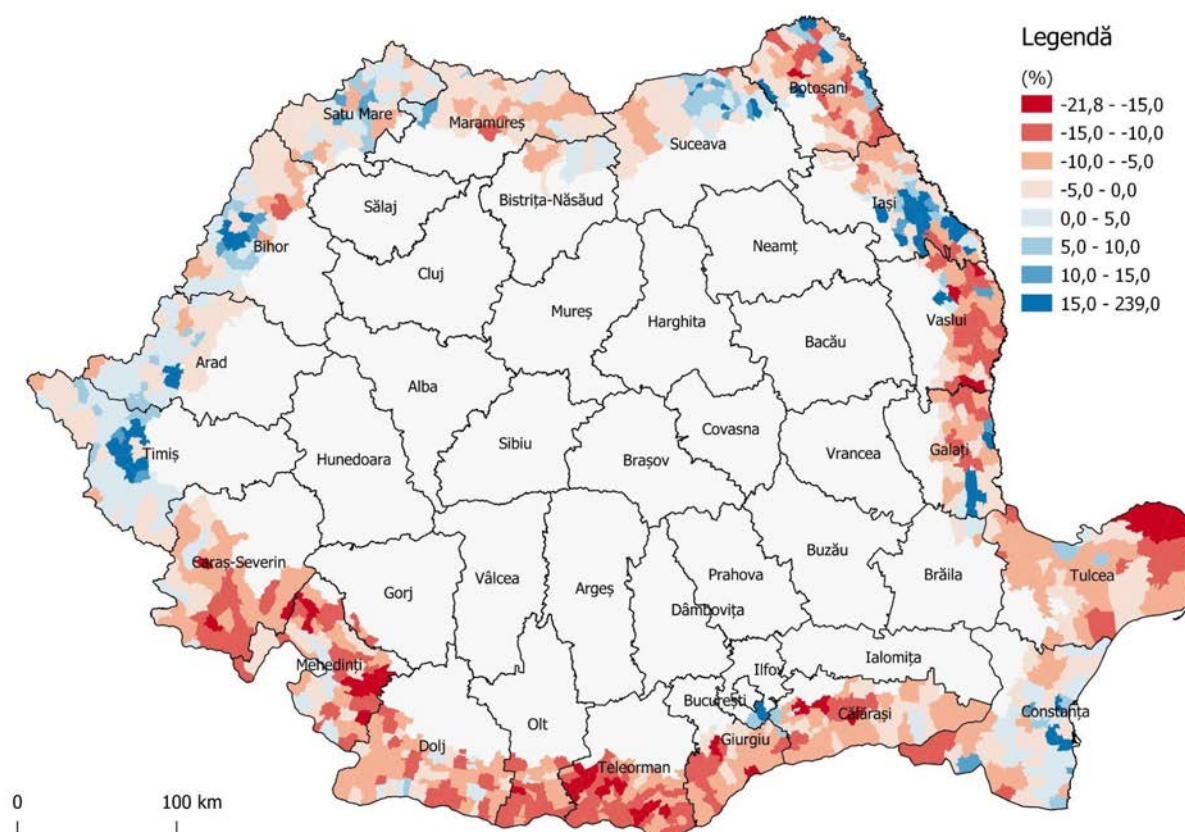
Observații:

- valoarea medie a indicatorului în zona deltaică este de -9,76%, cu 6,9 pp mai mică decât media națională de -2,86%;
- în zona deltaică, mediul rural înregistrează valori medii ale indicatorului cu 4,41 pp mai mici decât mediul urban, reprezentat doar de orașul Sulina (-9,21% față de -13,62%), ambele valori fiind însă puternic negative;
- zona deltaică este lipsită de zone urbane funcționale.

10.1.4 Rata de creștere a populației în zona frontalieră

În zona frontalieră se evidențiază diferențe mari între sudul și estul țării, cu valori mai mici, și nordul și vestul țării, cu valori mai mari.

Această situație se corelează atât cu distribuția și densitatea geografică a marilor orașe, mai numeroase în vest, cât și cu intensitatea relațiilor transfrontaliere, facilitate sau îngreunate de condițiile naturale: Câmpia de Vest și granița UE cu Ungaria și portul Constanța la Marea Neagră, pe de o parte, și fluviul Dunărea la sud, Delta Dunării și frontiera non-UE la est și Munții Carpați la nord, pe de altă parte.

Harta 10.5 Rata de creștere a populației 2011-2020 (%) în zona frontalieră

Sursa datelor: Institutul Național de Statistică

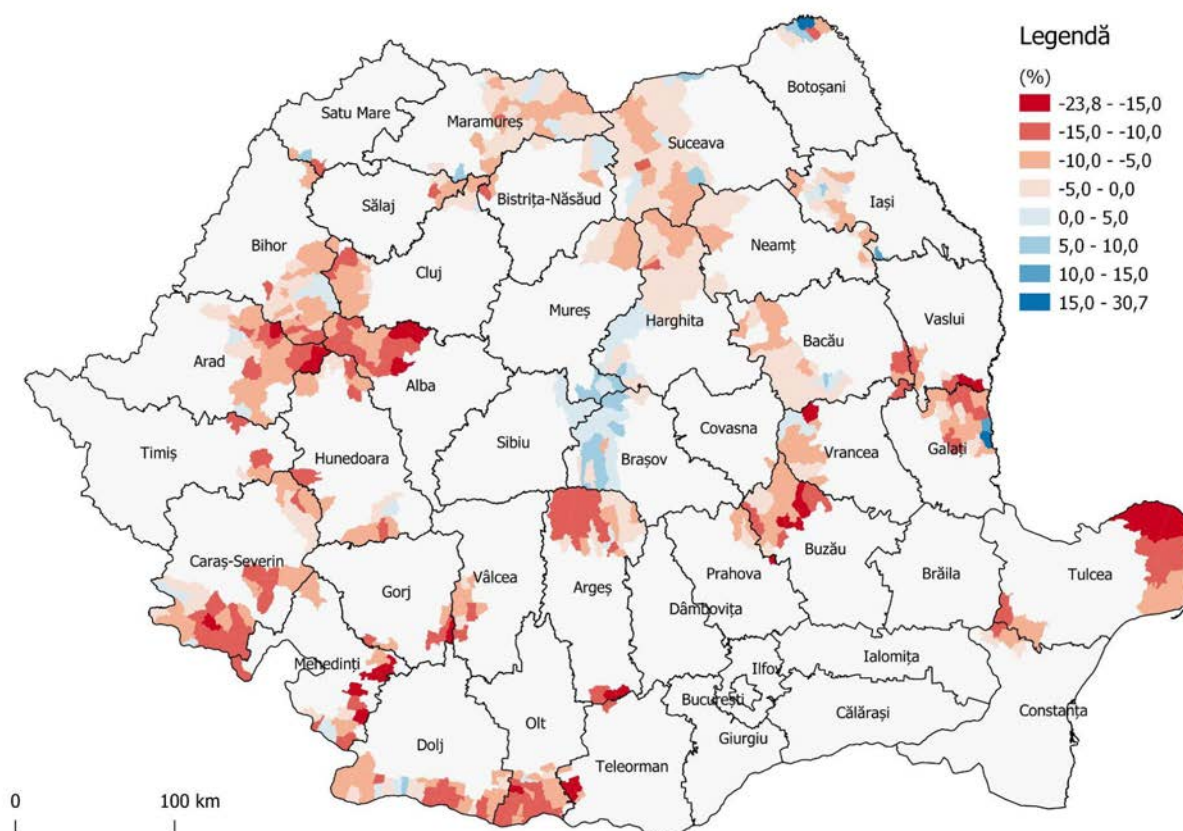
Observații:

- valoarea medie a indicatorului în zona frontalieră este de -1,51%, cu 1,35 pp mai mare decât media națională de -2,86%, dar cu diferențele dintre județele Tulcea și Constanța menționate mai sus;
- mediul rural frontalier înregistrează valori medii ale indicatorului cu 0,59 pp mai mici decât mediul urban frontalier, însă în ambele medii de rezidență valorile sunt negative: -1,58% față de -0,99%;
- în interiorul zonelor urbane funcționale frontaliere, mediul rural înregistrează valori medii ale indicatorului cu 1,11 pp mai mici decât cele din mediul urban: -4,73% față de -3,62%;
- în interiorul zonelor urbane funcționale frontaliere, rata de creștere a populației este pozitivă și cu 12,54 pp mai mare decât cea din afara acestora, care este negativă: +7,90% față de -4,64%.

10.1.5 Rata de creștere a populației în zonele periferice

Zonele periferice prezintă, prin natura distanței față de orașe și localizarea în afara zonelor urbane funcționale, valori mai slabe ale tuturor indicatorilor, rata de creștere a populației nefiind o excepție.

Singura zonă periferică cu o oarecare concentrare a valorilor pozitive este zona de contact a județelor Sibiu, Brașov și Mureș, cu o medie de 1,59%.

Harta 10.6 Rata de creștere a populației 2011-2020 (%) în zonele periferice

Sursa datelor: Institutul Național de Statistică

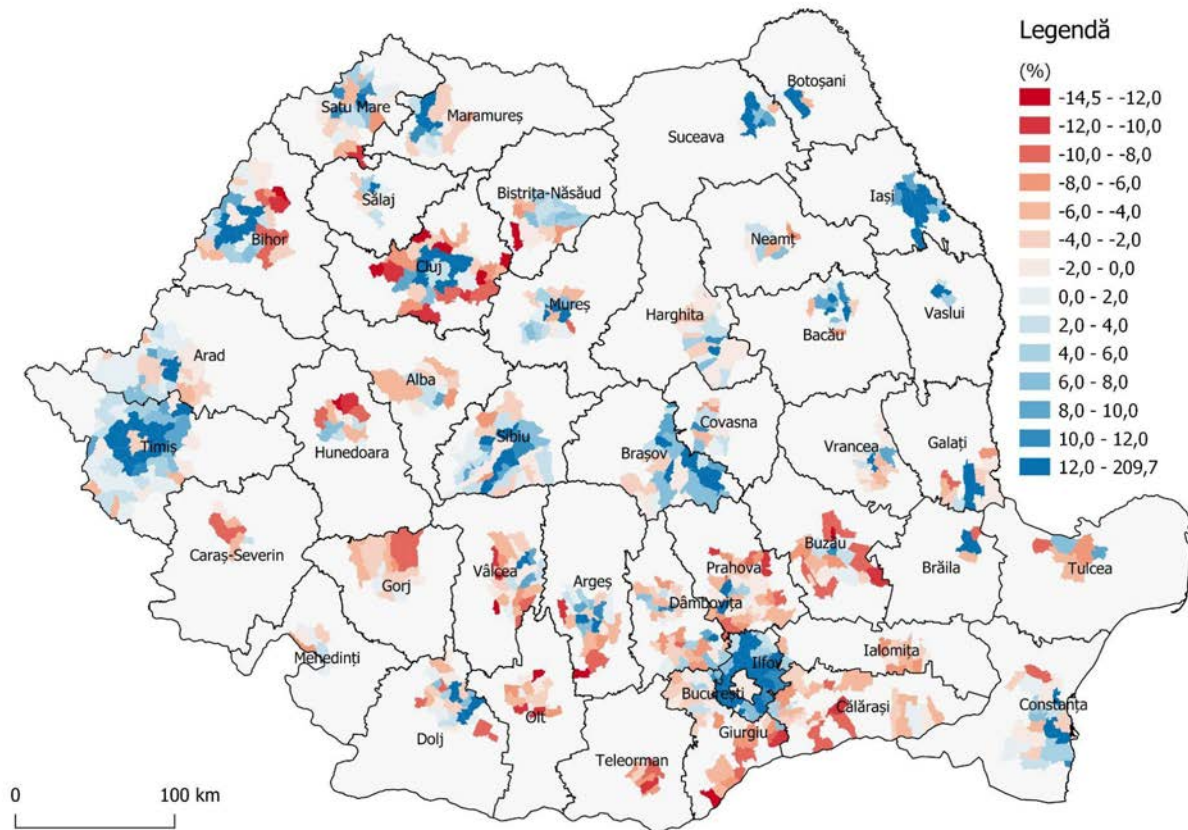
Observații:

- valoarea medie a indicatorului în zonele periferice este de -6,23%, cu 3,37 pp mai mică decât media națională de -2,86%, și cu o distribuție geografică relativ uniformă la nivelul zonei;
- în zonele periferice, mediul rural înregistrează valori medii ale indicatorului similare celor ale mediului urban: -6,25% față de -6,09%, sugerând o depopulare relativ uniformă pe medii de rezidență;
- zonele periferice cu cea mai mare concentrare a unităților administrative locale cu depopulare accentuată sunt Munții Apuseni, Delta Dunării, sudul Carpaților Occidentali, sudul Olteniei și Subcarpații de Curbură;
- zonele periferice sunt prin definiție lipsite de orașe mari și de zone urbane funcționale, ceea ce explică în mare parte depopularea accentuată.

10.1.6 Rata de creștere a populației în zonele urbane funcționale

Rata de creștere a populației în zonele urbane funcționale este în general pozitivă și crescătoare din centrele urbane înspre periurban, apoi descrescătoare spre perimetrul exterior al zonei.

Cea mai mare rată de creștere a populației (49,29%) o are zona urbană funcțională Iași.

Harta 10.7 Rata de creștere a populației 2011-2020 (%) în zonele urbane funcționale

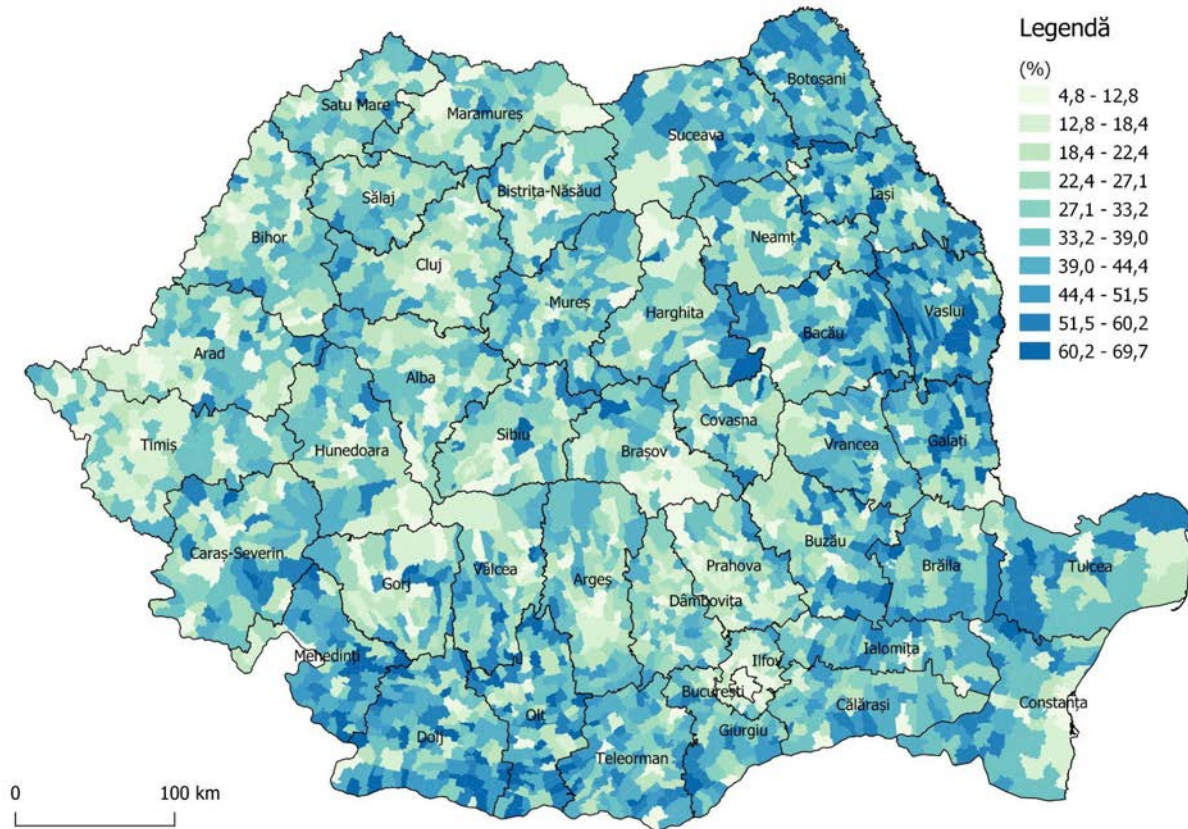
Sursa datelor: Institutul Național de Statistică

Observații:

- valoarea medie a indicatorului în zonele urbane funcționale este de +4,62%, cu 7,48 pp mai mare decât media națională de -2,86%;
- în interiorul zonelor urbane funcționale se înregistrează valori medii ale indicatorului pozitive, însă cu o diferență de 2,05 pp între mediul rural (4,90%) și mediul urban (2,85%);
- hinterlandul zonelor urbane funcționale înregistrează valori medii ale indicatorului pozitive și cu 6,07 pp mai mari decât cele ale centrelor zonelor urbane funcționale: +4,93% față de -1,14%;
- față de dinamica populației din afara zonelor urbane funcționale, cea din interiorul zonelor urbane funcționale este pozitivă și cu 10,02 pp mai mare: +4,62% față de -5,40%;
- rata de creștere a populației în zonele urbane funcționale ale orașelor cu peste 200.000 locuitori este de 8,74% (+9,03% în hinterland și -0,98% în centre).

10.2 Rata sărăciei relative

Rata sărăciei relative este unul dintre cei doi indicatori de stare selectați pentru a fi reprezentați cartografic, celălalt fiind gradul de dotare a locuințelor cu apă, canalizare și energie electrică. În general, cei doi indicatori se corelează invers proporțional.

Harta 10.8 Rata sărăciei relative 2018 (%) la nivel național

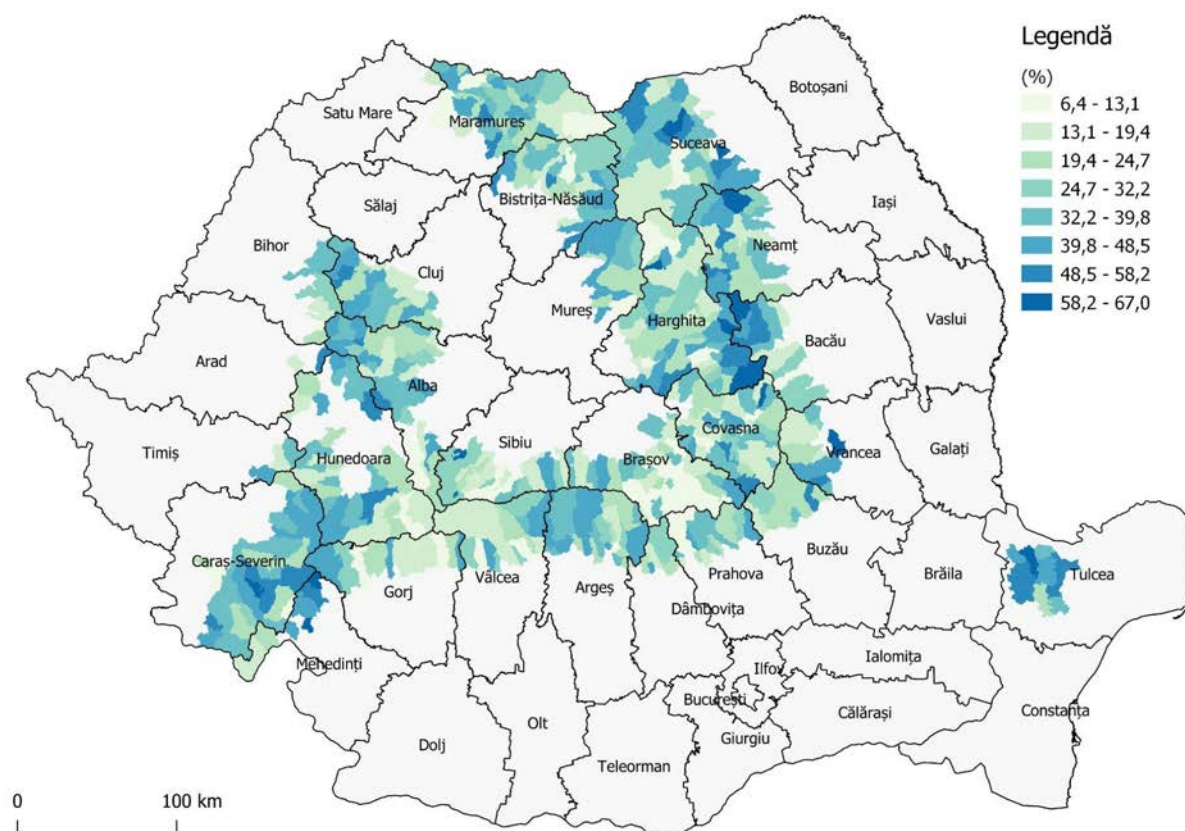
Sursa datelor: Ministerul Muncii și Protecției Sociale

Observații:

- valoarea medie a indicatorului la nivel național este de 33,37% (16,77% în urban și 35,22% în rural);
- valorile medii cele mai mici ale indicatorului se înregistrează în reședințele de județ și în mediul urban în general, astfel: 9,01% în reședințele de județ, 11,92% în municipii, 19,63% în orașe și 35,22% în comune;
- valorile medii cele mai mari ale indicatorului (peste 65%) se observă în sudul Olteniei (județele Dolj, Olt și Mehedinți) și estul Moldovei (județul Vaslui) și în mediul rural în general;
- rata sărăciei relative este în general invers proporțională cu gradul de urbanizare, motiv pentru care apar diferențe și între provinciile istorice, cu 29,02% în Transilvania, 33,76% în Dobrogea, 35,06% în Muntenia (dar 20,29% în zona Capitalei) și 38,72% în Moldova.

10.2.1 Rata sărăciei relative în zonele montane

Rata sărăciei relative în zonele montane prezintă valori sub media națională, fiind cea mai scăzută dintre zonele cu specificități geografice și având o dispunere teritorială mozaicată, fără concentrări semnificative, cu o singură excepție: ca efect al izolării și ruralității, rata sărăciei relative în Munții Măcin este cu 15,82 pp mai mare decât cea din Munții Carpați.

Harta 10.9 Rata sărăciei relative 2018 (%) în zonele montane

Sursa datelor: Ministerul Muncii și Protecției Sociale

Observații:

- valoarea medie a indicatorului în zonele montane este de 30,45%, cu 2,92 pp mai mică decât media națională de 33,37%, și cu diferențe mari între Munții Carpați (30,12%) și Munții Măcin (45,94%);
- Munții Apuseni prezintă valori apropiate de media montană (30,74%);
- mediul rural montan înregistrează valori medii ale indicatorului cu 17,76 pp mai mari decât mediul urban montan, păstrând tendința națională: 32,60% față de 14,84%;
- în interiorul zonelor urbane funcționale, mediul rural înregistrează valori medii ale indicatorului cu 13,81 pp mai mari față de mediul urban: 26,75% față de 12,94%;
- rata sărăciei relative din interiorul zonelor metropolitane montane este cu 7,86 pp mai mică decât cea din afara zonelor metropolitane montane: 24,04% față de 31,90%;
- față de Munții Carpați, Munții Măcin sunt lipsiți de zone urbane și de zone urbane funcționale, ceea ce explică parțial rata sărăciei relative mai accentuate.

10.2.2 Rata sărăciei relative în zona costieră

Rata sărăciei relative în zona costieră prezintă valori sub media națională, dar cu diferențe semnificative între județul Constanța, cu unități administrative locale cu valori sub 10% concentrate în zona metropolitană Constanța, și județul Tulcea, în care unele comune înregistrează valori peste 40%.

Discrepanțele dintre cele două județe în zona costieră sunt cauzate în principal de accesibilitatea diferită dată de caracteristicile Deltei Dunării în nord.

Harta 10.10 Rata sărăciei relative 2018 (%) în zona costieră

Sursa datelor: Ministerul Muncii și Protecției Sociale

Observații:

- în zona costieră, valoarea medie a indicatorului este cu 9,01 pp mai mică decât media națională (24,36% față de 33,37%), dar cu diferențele menționate mai sus între Tulcea (32,43%) și Constanța (22,22%);
- în zona costieră, mediul rural înregistrează valori medii ale indicatorului cu 13,55 pp mai mari decât mediul urban: 27,51% față de 13,96%;
- în interiorul zonelor urbane funcționale costiere, mediul rural înregistrează valori medii ale indicatorului cu 13,81 pp mai mari decât mediul urban: 26,75% față de 12,94%;
- în interiorul zonelor urbane funcționale costiere, rata sărăciei relative este cu 7,42 pp mai mică decât în afara acestora: 20,22% față de 27,64%;
- zona costieră aferentă județului Tulcea este mai izolată și lipsită de zone urbane importante și de zone urbane funcționale, ceea ce explică parțial rata mai mare a sărăciei relative.

10.2.3 Rata sărăciei relative în zona deltaică

Rata sărăciei relative în zona deltaică prezintă valori peste media națională. Limitările date de condițiile geografice și accesibilitatea scăzută fac din Delta Dunării o zonă cu sărăcie concentrată, cu cinci din cele opt unități administrative locale componente înregistrând valori peste 35%, iar două - peste 50%.

Harta 10.11 Rata sărăciei relative 2018 (%) în zona deltaică

Sursa datelor: Ministerul Muncii și Protecției Sociale

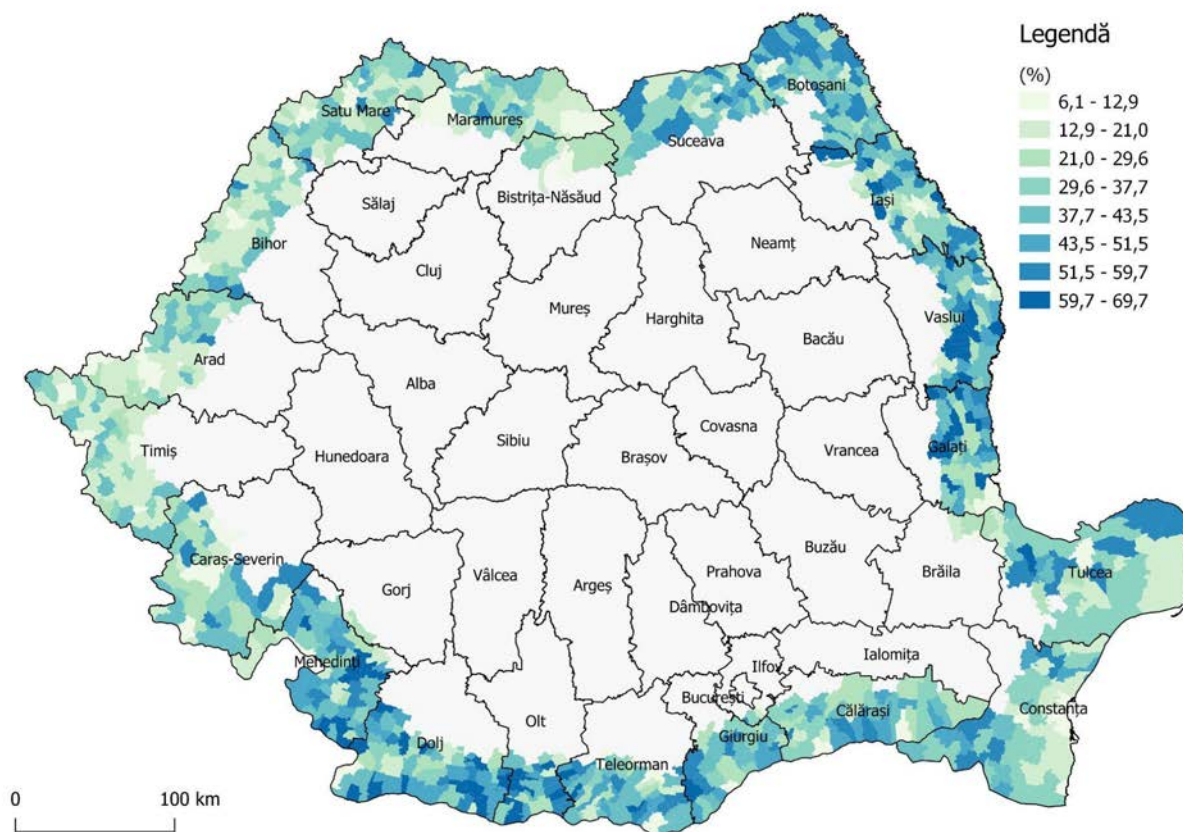
Observații:

- în zona deltaică, valoarea medie a indicatorului este cu 3,41 pp mai mare decât media națională: 36,78% față de 33,37%;
- în zona deltaică, mediul rural înregistrează valori medii ale indicatorului cu 22,83 pp mai mari decât mediul urban (reprezentat doar de orașul Sulina): 39,63% față de 16,80%;
- în interiorul zonelor urbane funcționale costiere, mediul rural înregistrează valori medii ale indicatorului cu 13,81 pp mai mari decât mediul urban: 26,75% față de 12,94%;
- zona deltaică este foarte izolată și lipsită de zone urbane importante și de zone urbane funcționale, ceea ce explică rata mai mare a sărăciei relative.

10.2.4 Rata sărăciei relative în zona frontalieră

Rata sărăciei relative în zona frontalieră evidențiază aceeași situație teritorială ca și în cazul ratei de creștere a populației, dar cu valori invers proporționale. Se remarcă deci aceleași diferențe mari între sudul și estul țării, cu valori mai mari, și nordul și vestul țării, cu valori mai mici.

Și în acest caz există o corelare (inversă) cu distribuția și densitatea geografică a marilor orașe, mai numeroase în vest, cât și cu intensitatea relațiilor transfrontaliere, facilitate sau îngreunate de condițiile naturale: Câmpia de Vest și granița UE cu Ungaria și portul Constanța la Marea Neagră, pe de o parte, și fluviul Dunărea la sud, Delta Dunării și frontieră non-UE la est și Munții Carpați la nord, pe de altă parte.

Harta 10.12 Rata sărăciei relative 2018 (%) în zona frontalieră

Sursa datelor: Ministerul Muncii și Protecției Sociale

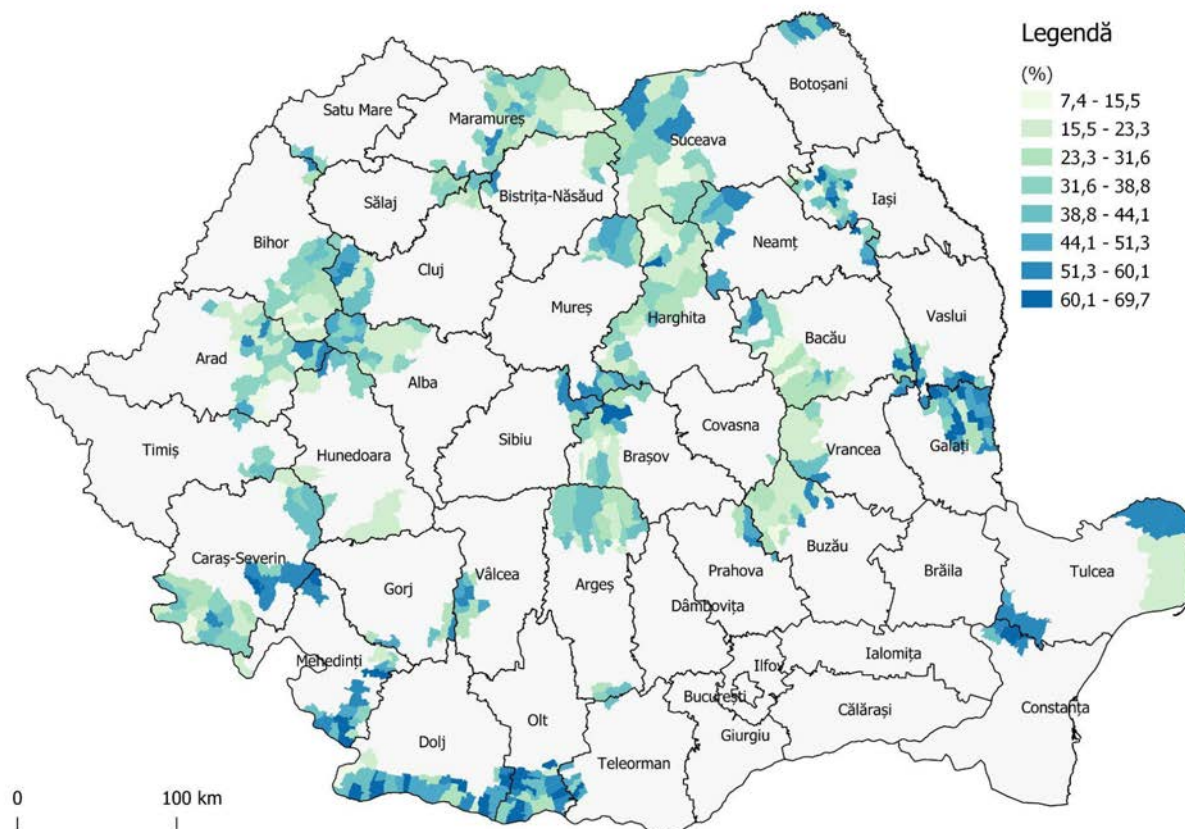
Observații:

- valoarea medie a indicatorului în zona frontalieră este de 35,86%, cu 0,92 pp mai mică decât media națională de 36,78%;
- mediul rural frontalier înregistrează valori medii ale indicatorului cu 20,54 pp mai mari decât mediul urban frontalier: 37,93% față de 17,39%;
- în interiorul zonelor urbane funcționale frontaliere, mediul rural înregistrează valori medii ale indicatorului cu 15,85 pp mai mari decât cele din mediul urban: 29,59% față de 13,74%;
- în interiorul zonelor urbane funcționale frontaliere, rata sărăciei relative este cu 11,34 pp mai mică decât în afara acestora: 27,34% față de 38,68%.

10.2.5 Rata sărăciei relative în zonele periferice

Zonele periferice prezintă, prin natura distanței față de orașe și localizarea în afara zonelor urbane funcționale, valori mai slabe ale tuturor indicatorilor, însă rata sărăciei relative este o excepție.

Astfel, exceptând câteva zone din sudul județelor Mehedinți, Dolj și Olt, zona de contact dintre județele Tulcea și Constanța și nord-estul județului Galați, distribuția teritorială a valorilor este relativ uniformă, fără concentrări semnificative.

Harta 10.13 Rata sărăciei relative 2018 (%) în zonele periferice

Sursa datelor: Ministerul Muncii și Protecției Sociale

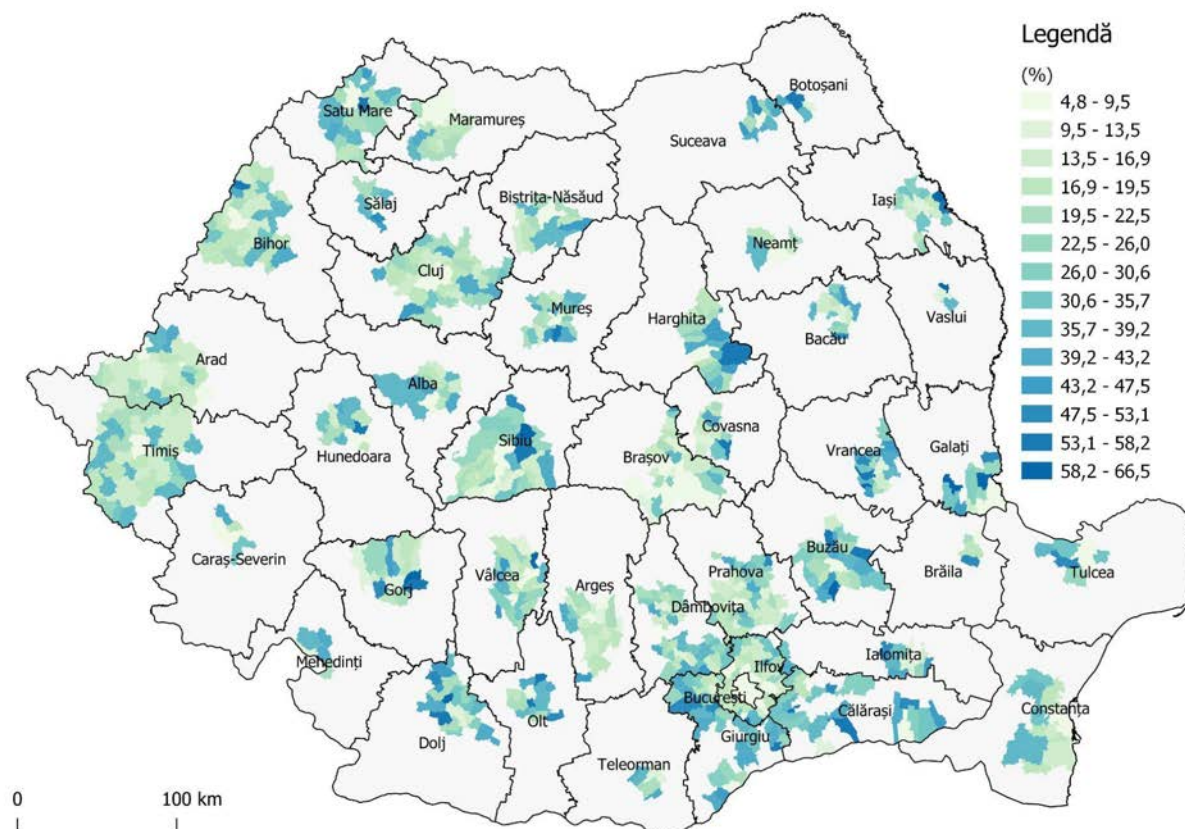
Observații:

- valoarea medie a indicatorului în zonele periferice este de 36,64%, cu 3,25 pp mai mare decât media națională de 33,37%, și cu o distribuție geografică relativ uniformă la nivelul zonei, exceptând concentrările menționate mai sus;
- în zonele periferice, mediul rural înregistrează valori medii ale indicatorului cu 18,45 pp mai mari decât cele ale mediului urban (35,22% față de 16,77%), ceea ce indică totuși disparități semnificative pe medii de rezidență, chiar dacă per total valorile medii la nivelul zonei sunt atenuate;
- ca o concluzie, lipsa orașelor mari și a zonelor urbane funcționale în zonele periferice constituie în continuare elemente defavorizante pentru dezvoltarea teritoriului.

10.2.6 Rata sărăciei relative în zonele urbane funcționale

Rata de creștere a populației în zonele urbane funcționale este în general descrescătoare dinspre centrele urbane înspre periurban, apoi descrescătoare înspre perimetrul exterior al zonei.

Doar opt zone urbane funcționale (Vaslui, Botoșani, Focșani, Călărași, Galați, Suceava, Craiova și Slatina) înregistrează valori ale indicatorului peste media națională.

Harta 10.14 Rata sărăciei relative 2018 (%) în zonele urbane funcționale

Sursa datelor: Institutul Național de Statistică

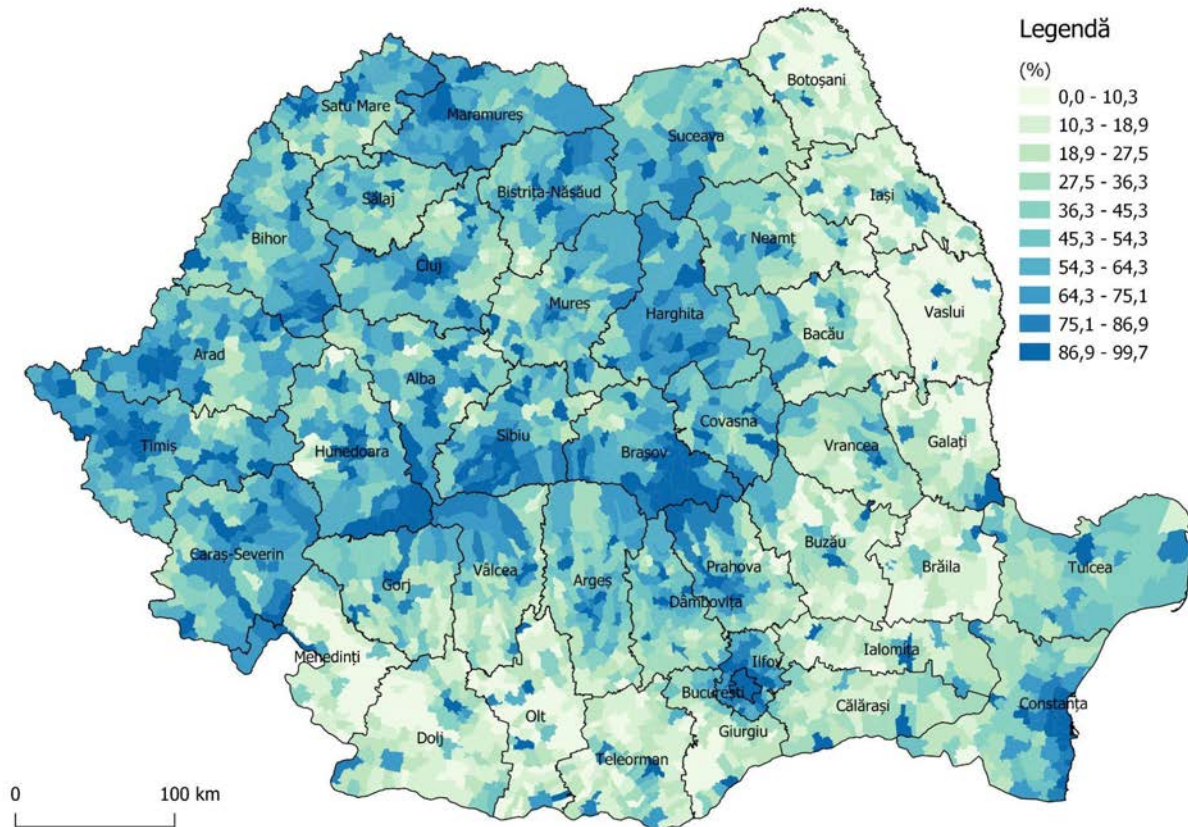
Observații:

- valoarea medie a indicatorului în zonele urbane funcționale este de 26,76%, cu 6,61 pp mai mică decât media națională de 33,37%;
- în interiorul zonelor urbane funcționale se înregistrează valori medii ale indicatorului cu 14,51 pp mai mari în mediul rural (28,76%) față de mediul urban (14,25%);
- hinterlandul zonelor urbane funcționale înregistrează valori medii ale indicatorului cu 18,70 pp mai mari decât cele ale centrelor zonelor urbane funcționale: 27,71% față de 9,01%;
- rata sărăciei relative în interiorul zonelor urbane funcționale este de 26,76%, cu 8,85 pp mai mică decât cea din afara acestora (35,61%);
- rata sărăciei relative în zonele urbane funcționale ale orașelor cu peste 200.000 locuitori este de 25,77% (26,28% în hinterland și 8,55% în centre).

10.3 Dotarea locuințelor cu apă, canalizare și energie electrică

Dotarea locuințelor cu apă, canalizare și energie electrică este unul dintre cei doi indicatori de stare selectați pentru a fi reprezentați cartografic, celălalt fiind rata sărăciei relative. În general, cei doi indicatori se corelează invers proporțional.

Gradul de dotare a locuințelor cu apă, canalizare și energie electrică este strâns legat de gradul de urbanizare, existând diferențe majore (42,54 pp) între cele două medii de rezidență în favoarea urbanului.

Harta 10.15 Dotarea locuințelor cu apă, canalizare și energie electrică 2011 (%) la nivel național

Sursa datelor: Institutul Național de Statistică

Observații:

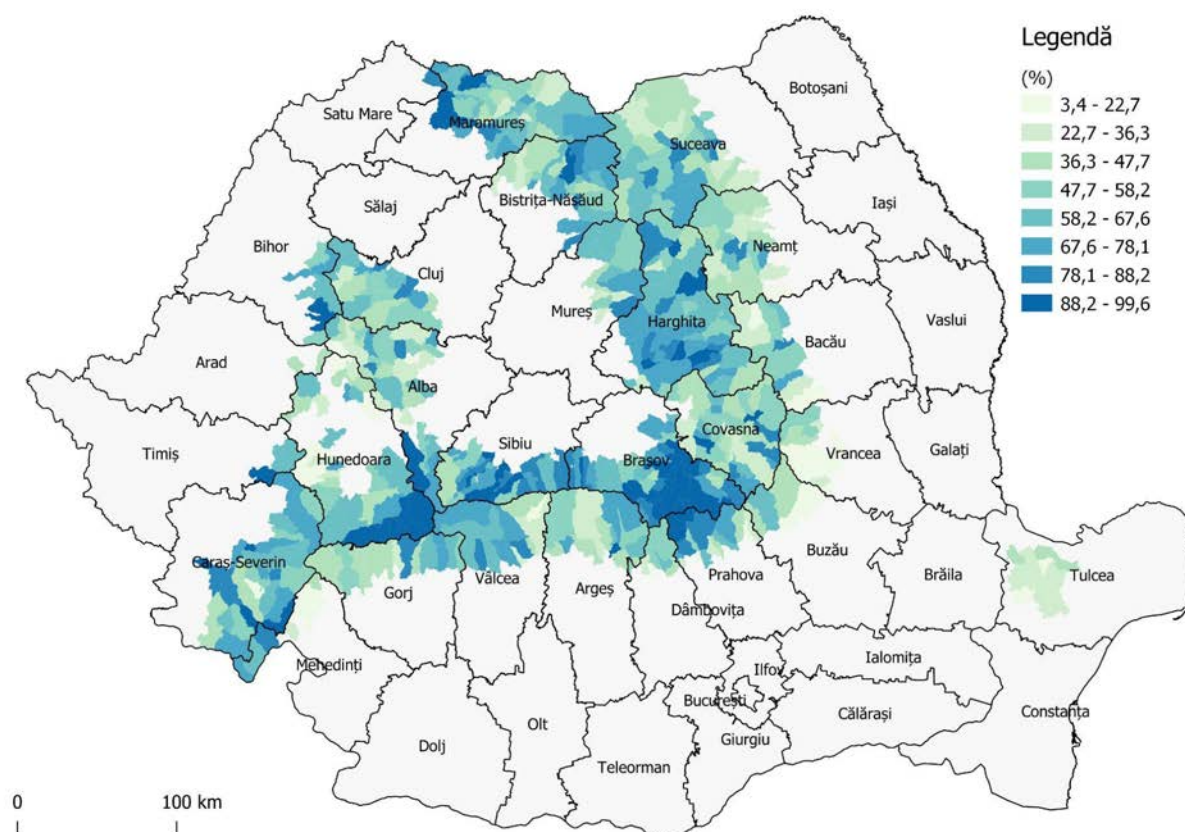
- valoarea medie a indicatorului la nivel național este de 40,85% (79,13% în urban și 36,59% în rural);
- valorile cele mai ridicate ale indicatorului se înregistrează în centrul și vestul țării (arcul carpatic, Transilvania, Banat) și regiunea Capitalei;
- valorile cele mai scăzute ale indicatorului se observă în sudul și estul țării (Muntenia și Moldova);
- asigurarea accesului locuințelor la apă, canalizare și energie electrică este un demers necesar atât pentru situația existentă cât și pentru anticiparea necesarului zonelor periurbane de expansiune.

10.3.1 Dotarea locuințelor cu apă, canalizare și energie electrică în zonele montane

Munții Carpați prezintă o valoare medie a indicatorului cu 16,11 pp peste media națională, cu două concentrări de unități administrative locale cu valori peste 80% în zona urbană funcțională Brașov și zona Văii Jiului.

În general, valorile indicatorului sunt mai ridicate în partea transilvăneană a arcului carpat și mai scăzute în exteriorul acestuia, în Munții Apuseni și Munții Măcin.

Munții Măcin, situați într-o zonă rurală periferică, se caracterizează printr-o valoare medie cu 26,20 pp sub media națională.

Harta 10.16 Dotarea locuințelor cu apă, canalizare și energie electrică 2011 (%) în zonele montane

Sursa datelor: Institutul Național de Statistică

Observații:

- valoarea medie a indicatorului în zonele montane este de 56,96%, cu 16,11 pp mai mare decât media națională de 40,85%, și cu o diferență de 26,76 pp între Munții Carpați (57,52%) și Munții Măcin (30,76%);
- în zonele montane, mediul urban înregistrează valori medii ale indicatorului cu 31,67 pp mai mari decât mediul rural: 84,80% față de 53,13%;
- în interiorul zonelor urbane funcționale montane, mediul urban înregistrează valori medii ale indicatorului cu 22,64 pp mai mari decât mediul rural: 88,45% față de 65,81%;
- în zonele montane, valoarea indicatorului în interiorul zonelor urbane funcționale montane este cu 16,32 pp mai mare decât cea din afara acestora: 70,26% față de 53,94%;
- slaba dotare a locuințelor cu apă, canalizare și energie electrică în Munții Măcin față de Munții Carpați se explică prin ruralitate, izolare și accesibilitate scăzută.

10.3.2 Dotarea locuințelor cu apă, canalizare și energie electrică în zona costieră

Dotarea locuințelor cu apă, canalizare și energie electrică în zona costieră prezintă diferențe semnificative între partea nordică, suprapusă în mare parte județului Tulcea și Deltei Dunării (43,70%), și partea sudică, suprapusă în mare parte județului Constanța și zonei urbane funcționale Constanța (71,30%).

Harta 10.17 Dotarea locuințelor cu apă, canalizare și energie electrică 2011 (%) în zona costieră

Sursa datelor: Institutul Național de Statistică

Observații:

- valoarea medie a indicatorului în zona costieră este de 65,52%, cu 24,67 pp mai mică decât media națională de 40,85%, dar cu diferențele dintre județele Tulcea și Constanța menționate mai sus;
- mediul rural costier înregistrează valori medii ale indicatorului cu 32,09 pp mai mici decât mediul urban costier: 58,06% față de 90,15%;
- în interiorul zonelor urbane funcționale costiere, mediul rural înregistrează valori medii ale indicatorului cu 21,19 pp mai mici decât cele din mediul urban (72,29% față de 93,48%), dar mult peste media națională;
- în interiorul zonelor urbane funcționale costiere, valoarea medie a indicatorului este cu 22,11 pp mai mare decât cea din afara acestora: 77,86% față de 55,75%;
- zona costieră aferentă județului Tulcea este mai izolată și lipsită de zone urbane majore și de zone urbane funcționale, ceea ce explică slaba dotare a locuințelor cu apă, canalizare și energie electrică.

10.3.3 Dotarea locuințelor cu apă, canalizare și energie electrică în zona deltaică

Dotarea locuințelor cu apă, canalizare și energie electrică în zona deltaică este relativ slabă, situație determinată de localizarea periferică, caracterul rural și accesibilitatea redusă a întregii regiuni.

Singura unitate administrativă locală cu o valoare rezonabilă a indicatorului (și în același timp singura urbană) este orașul Sulina.

Harta 10.18 Dotarea locuințelor cu apă, canalizare și energie electrică 2011 (%) în zona deltaică

Sursa datelor: Institutul Național de Statistică

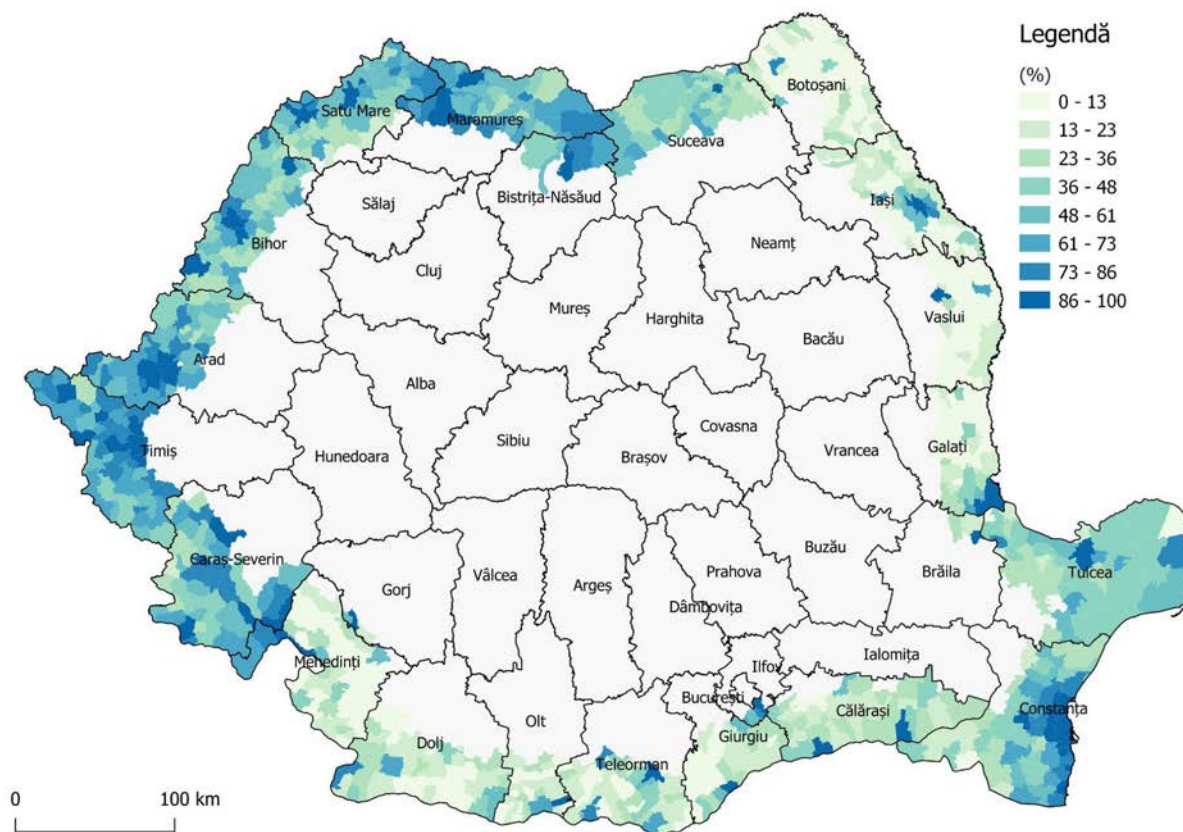
Observații:

- valoarea medie a indicatorului în zona deltaică este de 41,84%, cu doar 0,99 pp mai mare decât media națională de 40,85%;
- în zona deltaică, mediul rural înregistrează valori medii ale indicatorului cu 44,48 pp mai mici decât mediului urban, reprezentat de orașul Sulina (36,28% față de 80,76%);
- zona deltaică este lipsită de zone urbane funcționale.

10.3.4 Dotarea locuințelor cu apă, canalizare și energie electrică în zona frontalieră

Zona frontalieră evidențiază aceleași diferențe mari între sudul (delimitat de județele Mehedinți și Călărași) și estul (delimitat de județele Tulcea și Suceava) țării, cu valori mai mici, și nordul și vestul țării (delimitat de județele Bistrița-Năsăud și Caraș-Severin), la care se adaugă județul Constanța, cu valori mai mari.

Această situație se corelează atât cu distribuția și densitatea geografică a marilor orașe, mai numeroase în vest, cât și cu intensitatea relațiilor transfrontaliere, facilitate sau îngreunate de condițiile naturale: Câmpia de Vest și granița UE cu Ungaria și portul Constanța la Marea Neagră, pe de o parte, și fluviul Dunărea la sud, Delta Dunării și frontiera non-UE la est și Munții Carpați la nord, pe de altă parte.

Harta 10.19 Dotarea locuințelor cu apă, canalizare și energie electrică 2011 (%) în zona frontalieră

Sursa datelor: Institutul Național de Statistică

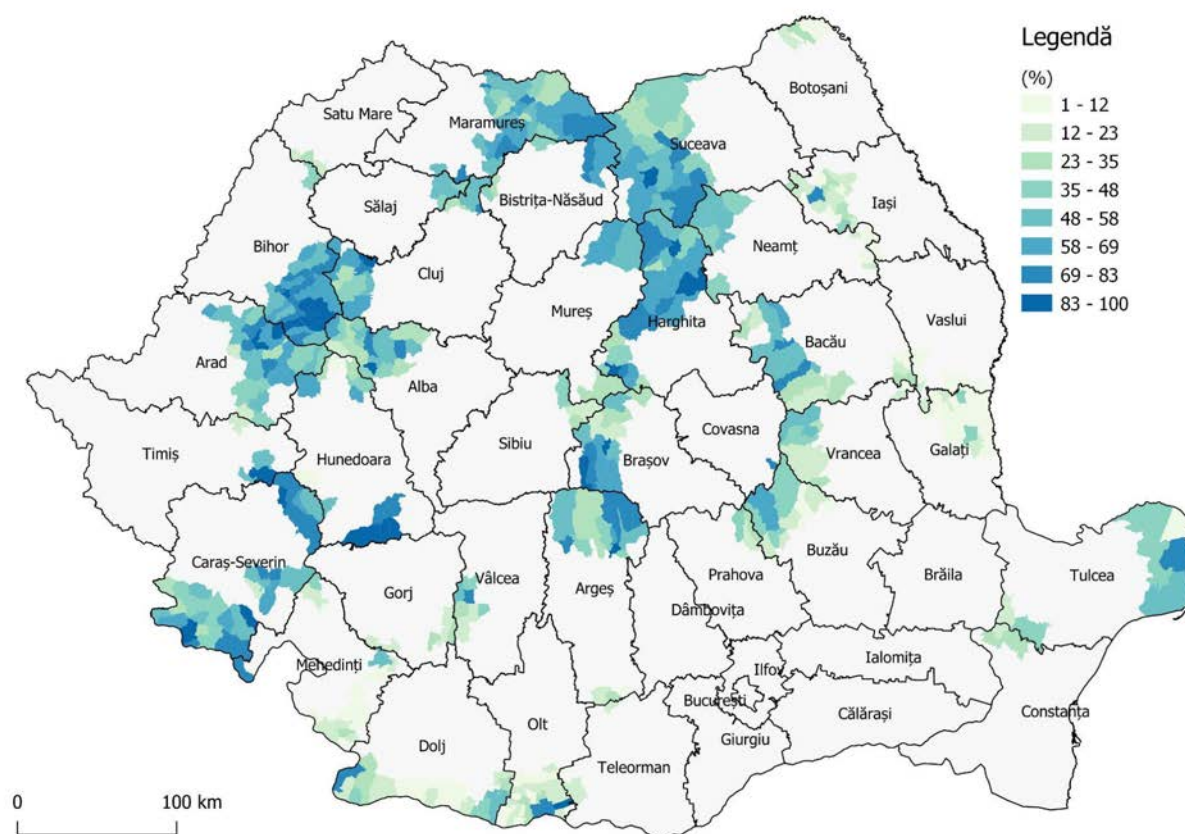
Observații:

- valoarea medie a indicatorului în zona frontalieră este de 37,71%, cu 3,14 pp mai mică decât media națională de 40,85%;
- mediul rural frontalier înregistrează valori medii ale indicatorului cu 41,88 pp mai mici decât mediul urban frontalier: 33,48% față de 75,36%;
- în interiorul zonelor urbane funcționale frontaliere, mediul rural înregistrează valori medii ale indicatorului cu 29,59 pp mai mici decât cele din mediul urban (55,95% față de 85,54%);
- în interiorul zonelor urbane funcționale frontaliere, valoarea medie a indicatorului este cu 24,17 pp mai mare decât cea din afara acestora: 55,87% față de 31,70%.

10.3.5 Dotarea locuințelor cu apă, canalizare și energie electrică în zonele periferice

Zonele periferice prezintă, prin natura distanței față de orașe și localizarea în afara zonelor urbane funcționale, valori mai slabe ale tuturor indicatorilor, dotarea locuințelor cu apă, canalizare și energie electrică nefiind o excepție.

Totuși, remarcăm o diferențiere teritorială a valorilor, astfel că zonele periferice din interiorul arcului carpatic (în principal, Transilvania și Banat) prezintă valori mai crescute, iar cele din exterior (sudul Olteniei și tot estul țării) prezintă valori mai scăzute.

Harta 10.20 Dotarea locuințelor cu apă, canalizare și energie electrică 2011 (%) în zonele periferice

Sursa datelor: Institutul Național de Statistică

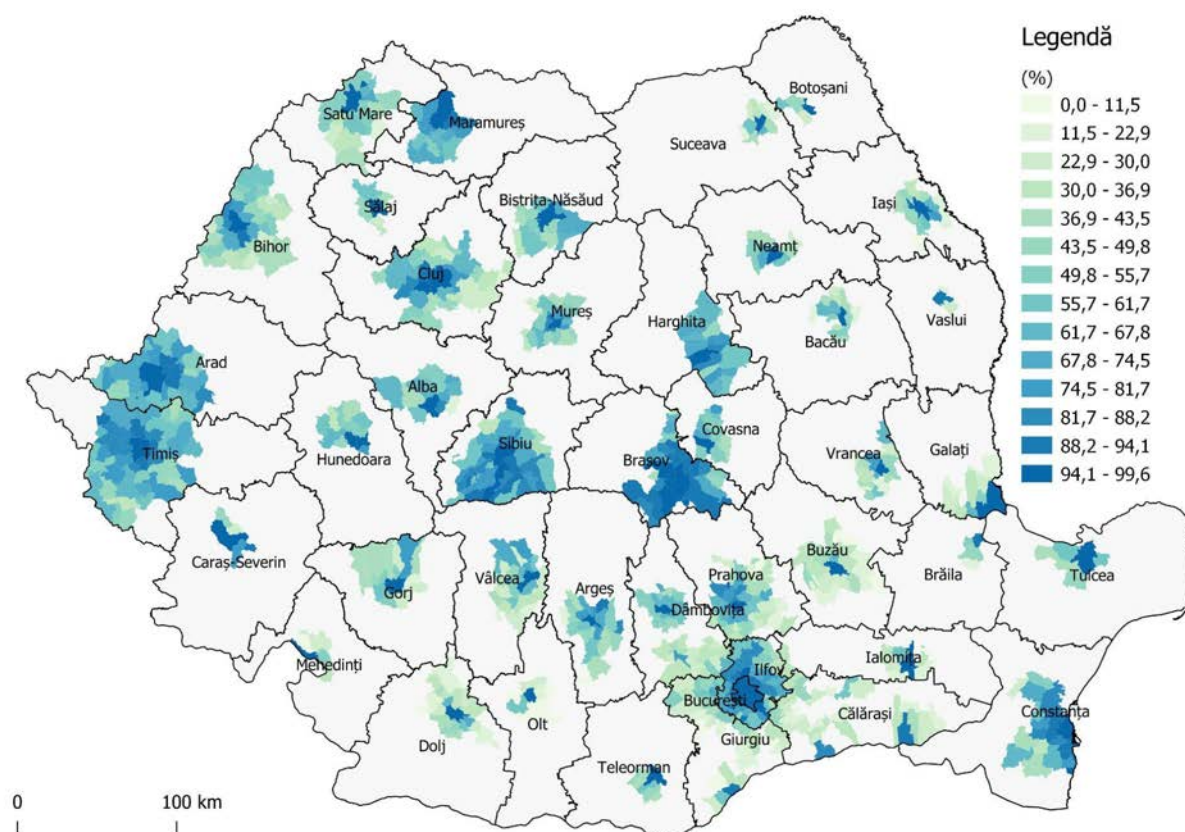
Observații:

- valoarea medie a indicatorului în zonele periferice este de 41,37%, cu doar 0,52 pp mai mare decât media națională de 40,85%;
- mediul rural periferic înregistrează valori medii ale indicatorului cu 36,92 pp mai mici decât mediul urban periferic: 38,27% față de 75,19%;
- zonele periferice sunt prin definiție lipsite de orașe mari și de zone urbane funcționale, ceea ce explică în mare parte slaba dotare a locuințelor cu apă, canalizare și energie electrică.

10.3.6 Dotarea locuințelor cu apă, canalizare și energie electrică în zonele urbane funcționale

Gradul de dotare a locuințelor cu apă, canalizare și energie electrică în zonele urbane funcționale este în general descrescătoare dinspre centrele urbane înspre periurban, apoi înspre perimetrul exterior al zonelor.

Per total, se observă aceeași diferențiere teritorială între centrul și vestul țării (Transilvania), cu o mai bună acoperire a locuințelor cu apă, canalizare și energie electrică la nivelul zonelor urbane funcționale, și sudul și estul țării, cu o mai mare concentrare în reședințele de județ și eventual prima coroană de unități administrative locale, urmată de o scădere a valorilor înspre perimetrul exterior al zonelor.

Harta 10.21 Dotarea locuințelor cu apă, canalizare și energie electrică 2011 (%) în zonele urbane funcționale

Sursa datelor: Institutul Național de Statistică

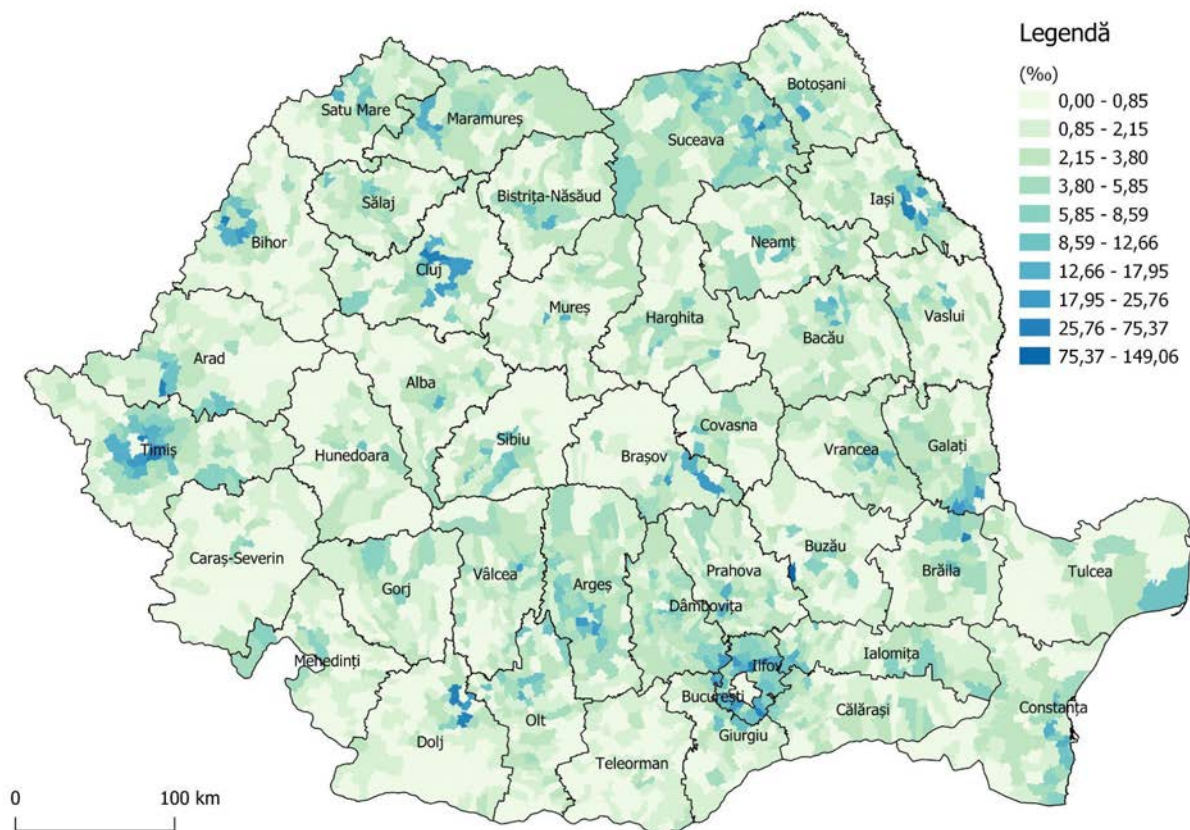
Observații:

- valoarea medie a indicatorului în zonele urbane funcționale este de 54,22%, cu 13,37 pp mai mare decât media națională de 40,85%;
- în interiorul zonelor urbane funcționale, mediul rural înregistrează valori medii ale indicatorului de 49,47%, cu 34,46 pp mai mici decât cele din mediul urban de 83,93%;
- hinterlandul zonelor urbane funcționale înregistrează valori medii ale indicatorului cu 45,22 pp mai mici decât cele ale centrelor zonelor urbane funcționale: 51,92% față de 97,14%;
- gradul de dotare a locuințelor cu apă, canalizare și energie electrică în interiorul zonelor urbane funcționale este de 54,22%, cu 17,90 pp mai mare decât cea din afara acestora (36,32%);
- gradul de dotare a locuințelor cu apă, canalizare și energie electrică în zonele urbane funcționale ale orașelor cu peste 200.000 locuitori este de 54,12% (52,82% în hinterland și 98,25% în centru).

10.4 Autorizații de construire eliberate per 1.000 locuitori

Numărul autorizațiilor de construire eliberate per 1.000 locuitori este unul dintre cei doi indicatori de dinamică selectați pentru a fi reprezentați cartografic, celălalt fiind rata de creștere a populației. În general, cei doi indicatori sunt direct proporționali.

Dinamica autorizațiilor de construire reflectă o evoluție pozitivă sau negativă a sectorului de construcții rezidențiale și nerezidențiale și a pieței imobiliare pe fondul creșterii sau descreșterii veniturilor populației și a accesului la finanțări a locuitorilor și antreprenorilor.

Harta 10.22 Autorizații de construire eliberate per 1.000 locuitori 2019 (‰) la nivel național

Sursa datelor: Institutul Național de Statistică

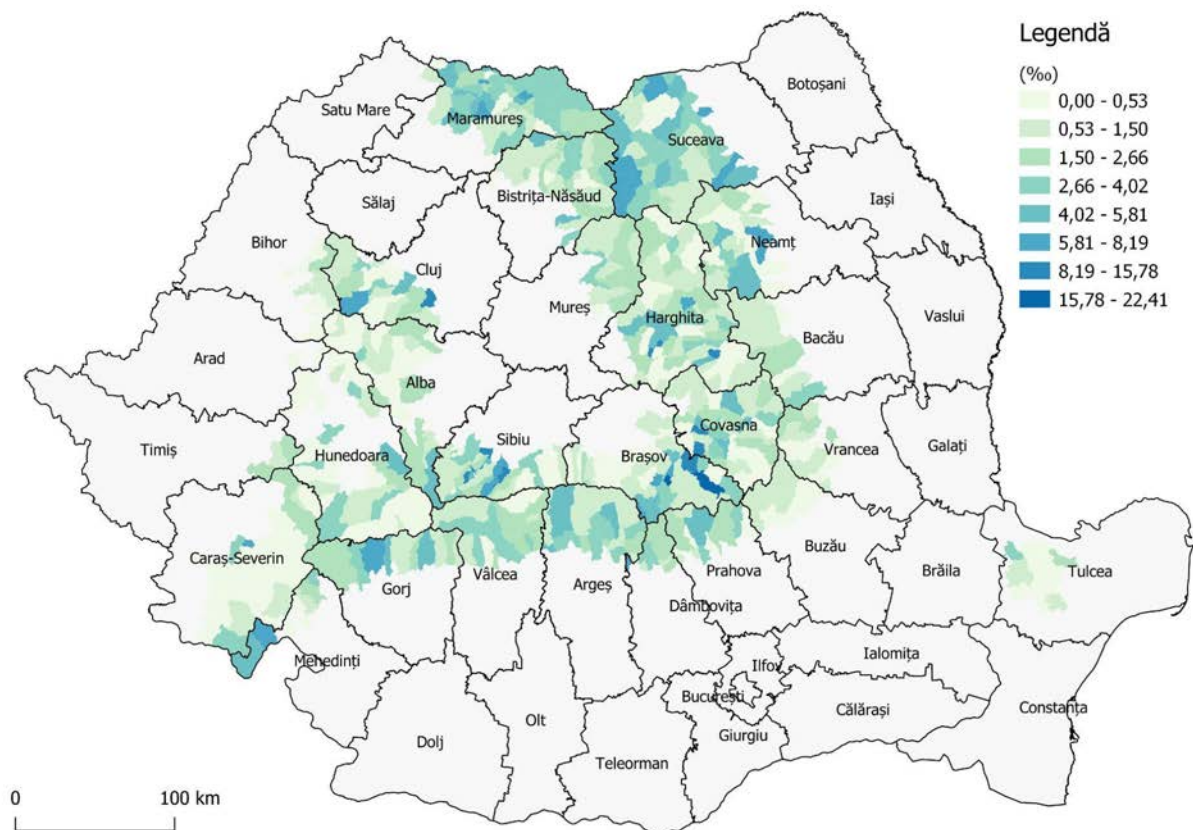
Observații:

- la nivel național, valoarea medie a indicatorului este de 2,54‰;
- mediul rural înregistrează valori medii ale indicatorului cu 0,47 pp mai mari decât mediul urban: 2,58‰ față de 2,11‰;
- în interiorul zonelor urbane funcționale, mediul rural înregistrează valori medii ale indicatorului cu 2,27 pp mai mari decât mediul urban: 5,38‰ față de 3,11‰;
- în interiorul zonelor urbane funcționale dinamica imobiliară este cu 3,39 pp mai mare decât cea din afara acestora: 5,07‰ față de 1,68‰.

10.4.1 Autorizații de construire eliberate per 1.000 locuitori în zonele montane

Autorizațiile de construire eliberate în zona Munților Carpați se concentrează în special în zonele urbane funcționale Brașov, Sfântu Gheorghe, Miercurea-Ciuc, sudul zonei urbane funcționale Sibiu, nordul zonei urbane funcționale Târgu Jiu și vestul zonelor urbane funcționale Alba Iulia și Cluj-Napoca.

Prin urmare, există o diferență semnificativă între numărul autorizațiilor de construire eliberate în zona Munților Carpați, presărată cu centre urbane mari și zonele periurbane aferente, cu o medie de 2,01‰, și zona Munților Măcin, mai periferică și rurală, cu o medie de doar 0,57‰.

Harta 10.23 Autorizații de construire eliberate per 1.000 locuitori 2019 (‰) în zonele montane

Sursa datelor: Institutul Național de Statistică

Observații:

- valoarea medie a indicatorului în zonele montane este de 1,98‰, cu 0,56 pp mai scăzută decât media națională de 2,54‰;
- mediul rural montan înregistrează valori medii ale indicatorului cu 0,18 pp mai mari decât mediul urban montan: 2,00‰ față de 1,82‰;
- în interiorul zonelor urbane funcționale montane, mediul rural înregistrează valori medii ale indicatorului cu 1,44 pp mai mari decât mediul urban: 3,75‰ față de 2,31‰;
- dinamica imobiliară din interiorul zonelor urbane funcționale montane este cu 1,83 pp mai mare decât cea din afara acestora: 3,47‰ față de 1,64‰.

10.4.2 Autorizații de construire eliberate per 1.000 locuitori în zona costieră

Autorizațiile de construire eliberate în zona costieră se concentrează, în județul Constanța, în zona urbană funcțională Constanța (5,11‰), iar în județul Tulcea în comuna Sfântu Gheorghe (12,50‰ față de media județeană de 2,51‰).

Harta 10.24 Autorizații de construire eliberate per 1.000 locuitori 2019 (‰) în zona costieră

Sursa datelor: Institutul Național de Statistică

Observații:

- valoarea medie a indicatorului în zona costieră este de 4,14‰, cu 1,60 pp mai mare decât media națională de 2,54‰;
- mediul rural costier înregistrează valori medii ale indicatorului cu 1,70 pp mai mari decât mediul urban costier: 4,53‰ față de 2,83‰;
- în interiorul zonelor urbane funcționale costiere, mediul rural înregistrează valori medii ale indicatorului cu 2,31 pp mai mari decât mediul urban: 6,26‰ față de 3,95‰;
- dinamica imobiliară din interiorul zonelor urbane funcționale este mai mare decât cea din afara acestora, cu un număr de autorizații de construire eliberate cu 2,73 pp mai mare: 5,66‰ față de 2,93‰.

10.4.3 Autorizații de construire eliberate per 1.000 locuitori în zona deltaică

Autorizațiile de construire eliberate în zona deltaică se concentrează în principal în comuna Sfântu Gheorghe, TL, cu 12,50‰ față de 2,41‰ media zonei și 2,51‰ media județului Tulcea, ceea ce sugerează un interes turistic local, însă o lipsă de atractivitate imobiliară a zonei deltaice în ansamblu.

Harta 10.25 Autorizații de construire eliberate per 1.000 locuitori 2019 (‰) în zona deltaică

Sursa datelor: Institutul Național de Statistică

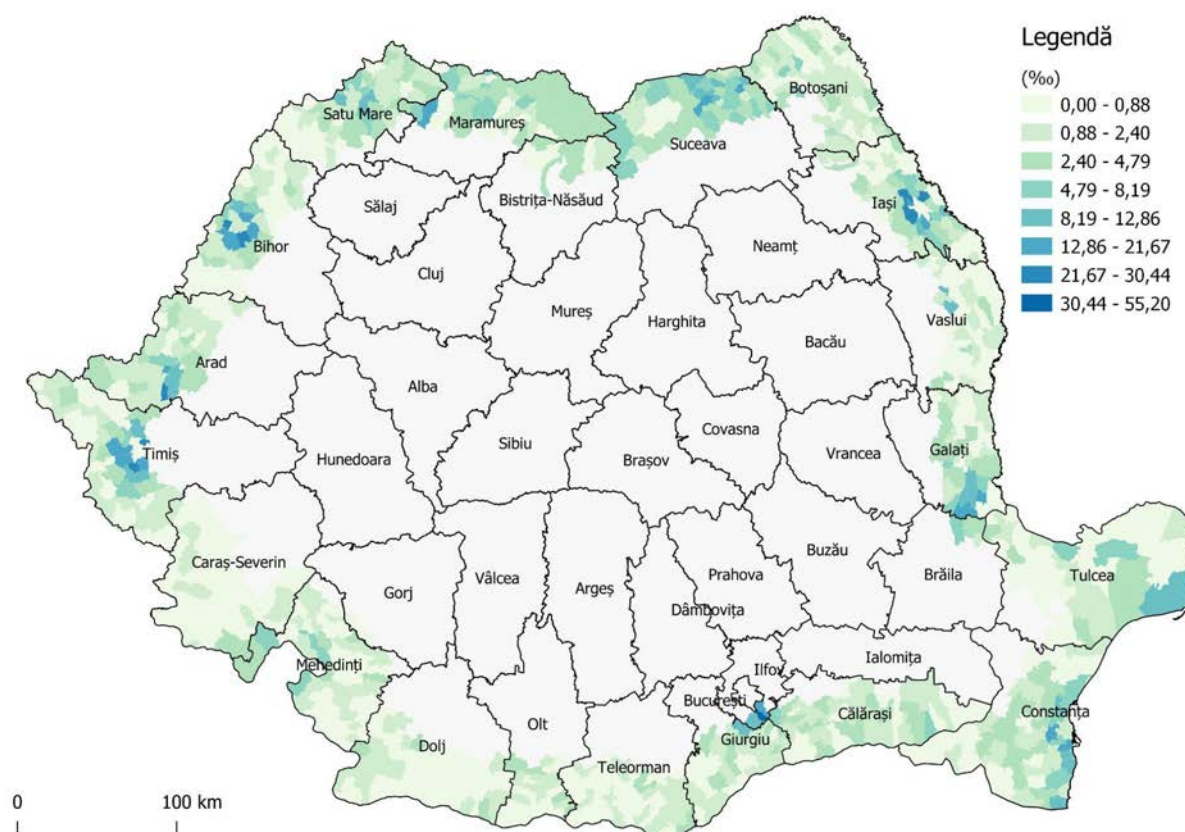
Observații:

- valoarea medie a indicatorului în zona deltaică este de 2,41‰, apropiată mediei naționale de 2,54‰;
- mediul rural deltaic înregistrează valori medii ale indicatorului mai mari decât mediul urban deltaic (compus doar din orașul Sulina): 2,75‰ față de 0,00‰;
- în zona deltaică nu au fost identificate zone urbane funcționale.

10.4.4 Autorizații de construire eliberate per 1.000 locuitori în zona frontalieră

Autorizațiile de construire eliberate în zona frontalieră se concentrează în special în zonele urbane funcționale Timișoara, Arad, Oradea, Satu Mare, Suceava, Iași, Galați, Constanța și București.

Prin urmare, distribuția spațială a indicatorului se corelează cu numărul și dimensiunea centrelor urbane importante, de care se leagă fenomenul de suburbanizare și care amplifică dinamica imobiliară periurbană, și explică diferența dintre granița de nord-vest (cu valori mai mari), pe de o parte, și granițele de est, sud-est și sud (cu valori mai mici), pe de altă parte.

Harta 10.26 Autorizații de construire eliberate per 1.000 locuitori 2019 (‰) în zona frontalieră

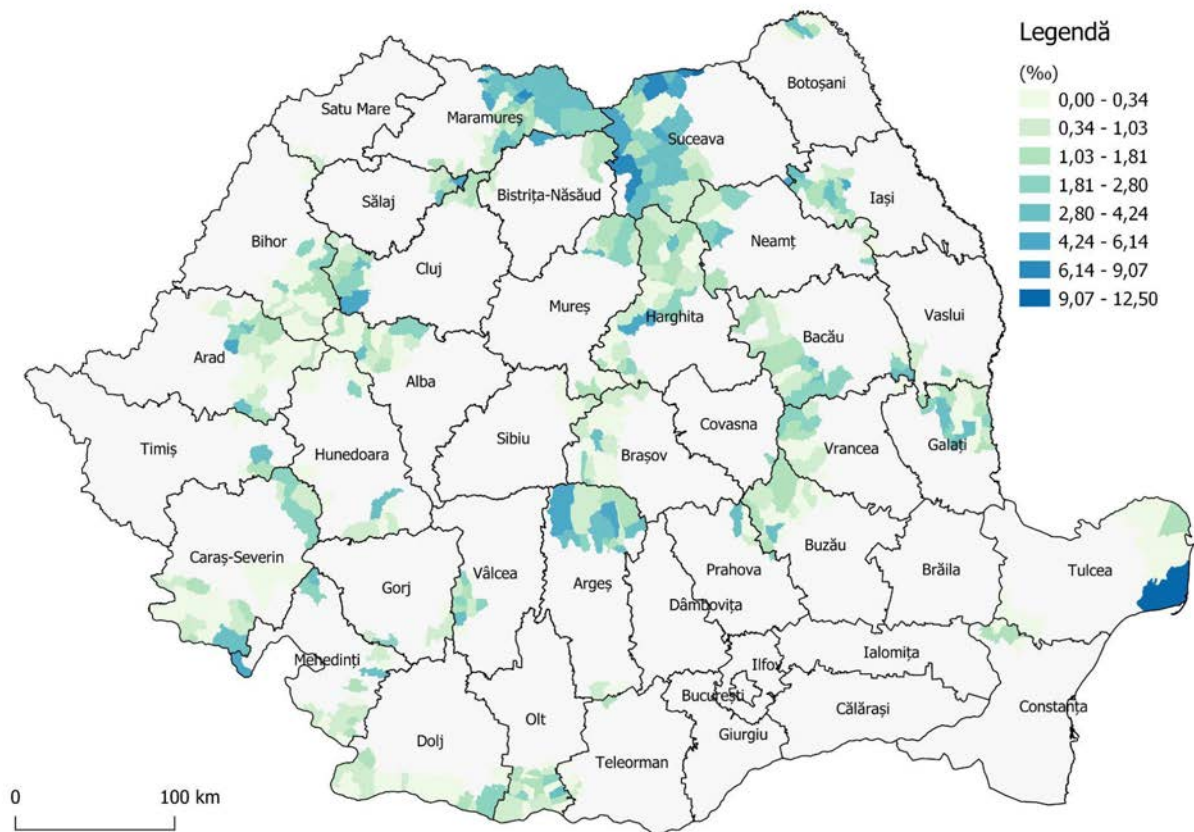
Sursa datelor: Institutul Național de Statistică

Observații:

- valoarea medie a indicatorului în zona frontalieră este de 2,51‰, similară mediei naționale de 2,54‰;
- mediul rural frontalier înregistrează valori medii ale indicatorului cu 0,31 pp mai mari decât mediul urban frontalier: 2,55‰ față de 2,24‰;
- în interiorul zonelor urbane funcționale frontaliere, mediul rural înregistrează valori medii ale indicatorului cu 2,77 pp mai mari față de mediul urban: 5,72‰ față de 2,95‰;
- în interiorul zonelor urbane funcționale frontaliere, dinamica imobiliară este mai mare decât cea din afara acestora, cu un număr de autorizații de construire eliberate cu 3,75 pp mai mare: 5,33‰ față de 1,58‰.

10.4.5 Autorizații de construire eliberate per 1.000 locuitori în zonele periferice

Autorizațiile de construire eliberate în zonele periferice se concentrează în nordul Munților Carpați - în județele Suceava și Maramureș (3,06‰) și local în comuna Sfântu Gheorghe, TL (12,50‰).

Harta 10.27 Autorizații de construire eliberate per 1.000 locuitori 2019 (‰) în zonele periferice

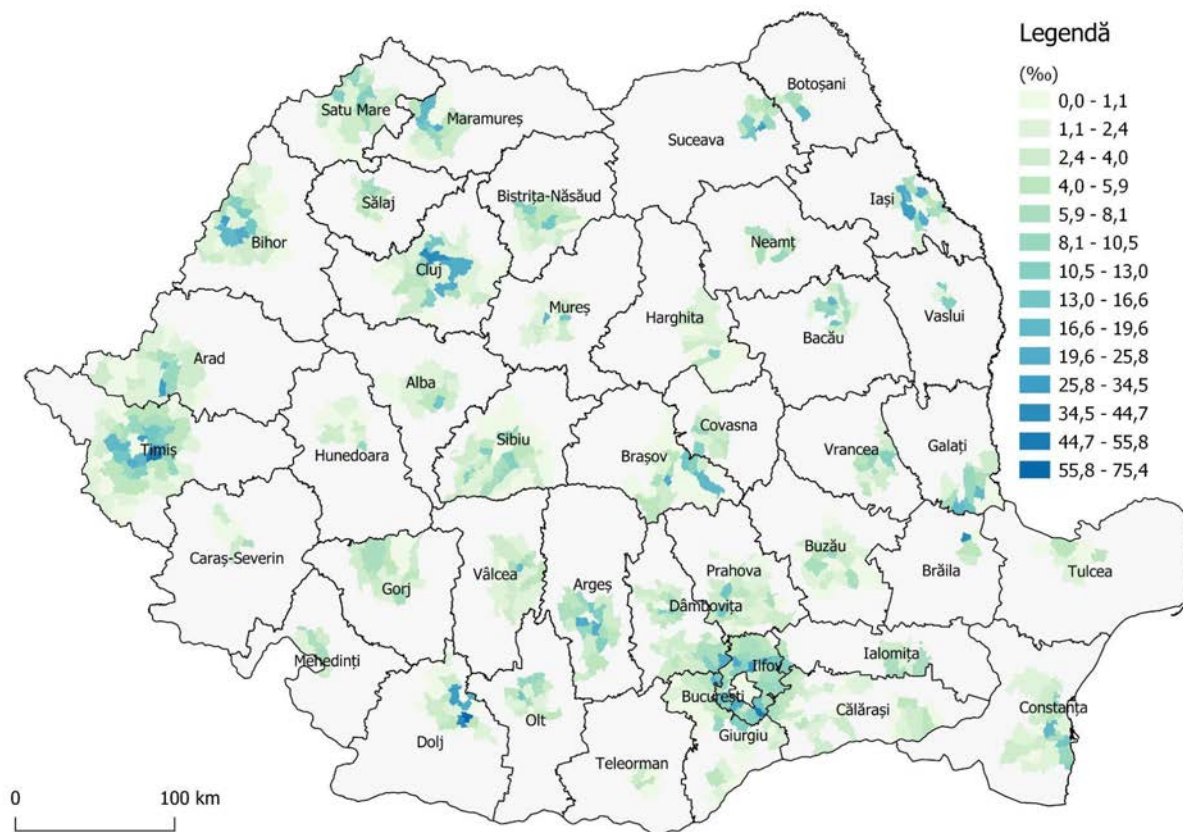
Sursa datelor: Institutul Național de Statistică

Observații:

- valoarea medie a indicatorului în zonele periferice este de 1,28‰, cu 1,26 pp mai mică decât media națională de 2,54‰ și cea mai scăzută dintre zonele cu specificități geografice;
- mediul rural periferic înregistrează valori medii ale indicatorului cu 0,18 pp mai mici decât mediul urban periferic: 1,27‰ față de 1,45‰;
- în zonele periferice nu au fost identificate zone urbane funcționale.

10.4.6 Autorizații de construire eliberate per 1.000 locuitori în zonele urbane funcționale

Urbanizarea și creșterea veniturilor populației duc la o creștere a cererii și consumului de spațiu⁵⁷, ceea ce explică numărul mare al autorizațiilor de construire eliberate în zonele urbane funcționale ale reședințelor de județ mai dinamice, în special Cluj-Napoca, Timișoara, Oradea, Iași și București.

Harta 10.28 Autorizații de construire eliberate per 1.000 locuitori 2019 (‰) în zonele urbane funcționale

Sursa datelor: Institutul Național de Statistică

Observații:

- valoarea medie națională a indicatorului în zonele urbane funcționale este de 5,07‰, cu 2,53 pp mai mare față de media națională de 2,54‰;
- mediul rural înregistrează valori medii ale indicatorului de 5,38‰, cu 2,27 pp mai mari decât cele din mediul urban de 3,11‰, ceea ce reflectă fenomenul de suburbanizare;
- hinterlandul zonelor urbane funcționale înregistrează valori medii ale indicatorului cu 3,95 pp mai mari decât cele ale centrelor zonelor urbane funcționale: 5,27‰ față de 1,32‰;
- numărul autorizațiilor de construire eliberate per 1.000 locuitori în interiorul zonelor urbane funcționale este de 5,07‰, cu 3,39 pp mai mare decât cea din afara acestora (1,68‰);
- numărul autorizațiilor de construire eliberate per 1.000 locuitori în zonele urbane funcționale ale orașelor cu peste 200.000 locuitori este de 6,08‰ (6,22‰ în hinterland și 1,12‰ în centre).

⁵⁷ Sowell 2011

- valorile maxime la nivel de zonă urbană funcțională se înregistrează în Brăila (13,48%), Iași (10,40%), Suceava (9,22%), Craiova (9,13%) și Vaslui (8,73%);
- valorile minime la nivel de zonă urbană funcțională se înregistrează în Buzău (2,22%), Deva (2,05%), Miercurea-Ciuc (1,96%), Giurgiu (1,82%) și Alexandria (1,66%);
- valorile maxime la nivel de unitate administrativă locală se înregistrează în Cârcea, DJ (75,37%), Moșnița Nouă, TM (55,81%), Berceni, IF (55,20%) Cazasu, BR (44,66%) și Malu Mare, DJ (44,03%);
- valorile minime la nivel de unitate administrativă locală se înregistrează în 54 comune și orașul Plopeni, PH (0,00%).

11 CONCLUZII

Zone cu specificități geografice

- zonele cu specificități geografice prezintă mai multă omogenitate internă decât cele cu specificități socioeconomice, în sensul în care caracteristicile locale sunt similare pe teritorii mai extinse și permit generalizări relevante (spre exemplu, în zona costieră, atât indicatorii de dinamică, cât și cei de stare sunt corelați, atât pe urban-rural, cât și pe metro-non-metro);
- în toate zonele cu specificități geografice care includ zone metropolitane, unitățile administrative locale cuprinse în zonele metropolitane au valori superioare atât ale indicatorilor de dinamică (rata de creștere a populației și numărul autorizațiilor de construire eliberate per 1.000 locuitori), cât și ale indicatorilor de stare (rata sărăciei relative și dotarea locuințelor cu apă, canalizare și energie electrică) celor din afara acestora, subliniind disparitățile între metropolitan și non-metropolitan;
- în toate zonele cu specificități geografice care nu includ zone metropolitane, unitățile administrative locale urbane au valori ale indicatorilor de stare (rata sărăciei relative și dotarea locuințelor cu apă, canalizare și energie electrică) superioare celor rurale;
- în zonele cu specificități geografice care nu includ zone metropolitane, valorile indicatorilor de dinamică (rata de creștere a populației și numărul autorizațiilor de construire eliberate per 1.000 locuitori) variază, în unele cazuri fiind superioare în urban, iar în altele - în rural.

Zone cu specificități socioeconomice

- zonele cu specificități socioeconomice prezintă mai multă eterogenitate internă decât cele cu specificități geografice, în sensul în care caracteristicile locale sunt mai variate și mai dificil de pus în șabloane (spre exemplu, în zonele extractive, nici indicatorii de dinamică și nici cei de stare nu se corelează, nici între ei și nici pe medii de rezidență);
- în zonele agricole, comunele metropolitane au valori ale indicatorilor de dinamică (rata de creștere a populației și numărul autorizațiilor de construire eliberate per 1.000 locuitori) superioare celor non-metropolitane, și valori ale indicatorilor de stare (rata sărăciei relative și dotarea locuințelor cu apă, canalizare și energie electrică) care variază, uneori fiind superioare în ruralul metropolitan, altele - în ruralul non-metropolitan;
- dintre toate zonele cu specificități socioeconomice, zonele extractive au cele mai bune valori ale indicatorilor de stare (rata sărăciei relative și dotarea locuințelor cu apă, canalizare și energie electrică) și cele mai slabe valori ale indicatorilor de dinamică (rata de creștere a populației și numărul autorizațiilor de construire eliberate per 1.000 locuitori);
- în zonele defavorizate, unitățile administrative locale urbane cuprinse în zonele metropolitane au valori mai bune atât ale indicatorilor de stare (rata sărăciei relative și dotarea locuințelor cu apă, canalizare și energie electrică), cât și ale indicatorilor de dinamică (rata de creștere a populației și numărul autorizațiilor de construire eliberate per 1.000 locuitori), în timp ce valorile cele mai slabe se regăsesc fie în ruralul metropolitan, fie în cel non-metropolitan;
- în zonele turistice, unitățile administrative locale rurale cuprinse în zonele metropolitane au valori mai bune ale indicatorilor de dinamică (rata de creștere a populației și numărul autorizațiilor de construire eliberate per 1.000 locuitori), în timp ce valorile indicatorilor de stare (rata sărăciei relative și dotarea locuințelor cu

apă, canalizare și energie electrică) variază, uneori fiind superioare în urbanul metropolitan, altele în cel non-metropolitan;

- în toate zonele metropolitane identificate, unitățile administrative locale urbane cuprinse în zonele metropolitane au valori mai bune ale indicatorilor de stare (rata sărăciei relative și dotarea locuințelor cu apă, canalizare și energie electrică) decât cele rurale cuprinse în zonele metropolitane;
- în toate zonele metropolitane identificate, unitățile administrative locale rurale cuprinse în zonele metropolitane au valori mai bune ale indicatorilor de dinamică (rata de creștere a populației și numărul autorizațiilor de construire eliberate per 1.000 locuitori) superioare celor urbane cuprinse în zonele metropolitane.

La nivel național, exceptând decalajul dintre municipiile reședință de județ, care înregistrează valorile cele mai ridicate ale indicatorilor, și comune, care înregistrează valorile cele mai scăzute ale indicatorilor, nu există o corelare între statutul administrativ și calitatea indicatorilor: orașele au valori mai bune ale indicatorilor de dinamică (rata de creștere a populației și numărul autorizațiilor de construire eliberate per 1.000 locuitori), iar municipiile au valori mai bune ale indicatorilor de stare (rata sărăciei relative și dotarea locuințelor cu apă, canalizare și energie electrică), însă, în cazul multora dintre ceilalți indicatori, valorile sunt suficient de apropiate încât diferențierea să fie irelevantă.

Eterogenitatea zonelor cu specificități geografice și socioeconomice, exprimată prin diversitatea disparităților, atât în ceea ce privește provocările, cât și oportunitățile, evidențiată în cadrul acestui studiu, sugerează că acestea nu constituie o scară teritorială adecvată pentru propunerea de politici și măsuri pentru reducerea disparităților la nivel local, impunându-se o abordare mai granulară și configurată specific pentru anumite concentrări de unități administrative locale abordate dintr-o perspectivă complexă.

Deși disparitățile urban-rural sunt evidente și persistă în favoarea mediului urban, modul corespunzător de evidențiere a disparităților și de gestionare a provocărilor nu este acela care opune mediul urban celui rural, ci acela care ia în considerare faptul că aglomerările umane sunt compuse din unități administrative locale multiple (urbane și rurale), între care există relații constante economice, demografice, comerciale, sociale și culturale și care funcționează ca unități economice unitare sub forma zonelor metropolitane, în cadrul unor regiuni mai extinse.

În acest context, având în vedere efectele pozitive ale marilor centre urbane asupra teritoriului înconjurător, prin oportunitățile economice și sociale generate de economiile de scară și economiile de aglomerație rezultate din concentrarea spațială a oamenilor în cadrul zonelor metropolitane, pe de o parte, și efectele negative ale izolării, evidențiate prin poziția orașelor mici și comunelor din afara zonelor metropolitane în ierarhia localităților, considerăm că, de principiu, pentru reducerea disparităților teritoriale ar trebui considerate următoarele direcții principale⁵⁸:

- **zonele urbane mari** - Rolul teritorial al urbanului mare trebuie întărit prin facilitarea cooperării la nivel de zonă metropolitană, pe de o parte, și prin investiții în infrastructură publică de transport, educație, sănătate și recreere, pe de altă parte. Scopul acestor intervenții este de a rezolva problemele generate de dinamica demografică și imobiliară accentuată cu care se confruntă zonele periurbane, momentan cele mai active la nivel național. În plus, este necesară anticiparea și planificarea necesarului de infrastructură pentru viitoarea creștere a acestor zone.
- **zonele urbane mici și zonele rurale** - Creșterea accesibilității teritoriale a urbanului mic și a ruralului este esențială pentru creșterea nivelului de trai și reducerea sărăciei în aceste zone. În acest scop, se impune

⁵⁸ Termenii de „zonă urbană mare” și „zonă urbană mică” trebuie înțelese în sens general (descriptiv și nu normativ), tocmai pentru a sugera că indiferent de criteriile alese pentru a stabili un prag între ele, acesta nu poate fi decât difuz.

extinderea ariei de influență a centrelor urbane mari înspre zonele mai izolate prin investiții în infrastructură conectivă care să faciliteze mobilitatea populației în interiorul zonelor metropolitane. Suplimentar, rămân necesare și tipurile de investiții în infrastructura publică de bază menționate mai sus.

- **zonele periferice** - În zonele izolate, limitate de factori fizicogeografici și socioeconomiци, care nu pot beneficia de proximitatea unui centru urban (precum Munții Apuseni, Delta Dunării sau sudul Olteniei), și unde propunerile de mai sus nu sunt aplicabile, este necesară identificarea unor măsuri specifice pe bază de analize detaliate. Cu toate acestea, având în vedere numeroasele programe deja încercate în astfel de zone problematice, fără rezultate semnificative, orice inițiativă nouă trebuie atent fundamentată și ulterior monitorizată.

12 REFERINȚE

1. Agenția Națională de Cadastru și Publicitate Imobiliară (2021), *Descărcare limite administrative* [online], disponibil la: <https://geoportal.ancpi.ro/portal/apps/webappviewer/index.html?id=faeba2d173374445b1f13512bd477bb2>, accesat 21 februarie 2021.
2. Angel, S. (2012), *Planet of Cities* [Kindle Edition], Lincoln Institute of Land Policy.
3. Banca Națională a României (2019), *Investițiile străine directe în România în anul 2019* [online], disponibil la: <https://www.bnr.ro/DocumentInformation.aspx?idInfoClass=9403&idDocument=35274&directLink=1>, accesat 9 august 2021.
4. Bertaud, A. (2018), *Order without Design: How Markets Shape Cities* [Kindle Edition], The MIT Press.
5. Comisia Europeană (2021), *European Semester* [online], disponibil la: <https://www.consilium.europa.eu/en/policies/european-semester/>, accesat 9 august 2021.
6. Comisia Europeană (2020), *Raportul de țară din 2020 privind România*, disponibil la: https://ec.europa.eu/info/sites/default/files/2020-european-semester-country-report-romania_en.pdf, accesat 15 iunie 2021.
7. Comisia Europeană (2019), *Raportul de țară din 2019 privind România*, disponibil la: https://ec.europa.eu/info/sites/default/files/file_import/2019-european-semester-country-report-romania_ro.pdf, accesat 9 august 2021.
8. Comisia Europeană (2017), *Catching up regions* [online], disponibil la: https://ec.europa.eu/regional_policy/ro/policy/how/improving-investment/lagging-regions/, accesat 9 august 2021.
9. CONREG (2013), *Fundamentele procesului actual de regionalizare în România*, disponibil la: <http://regionalizare.mdrap.ro/wp-content/uploads/2013/04/Raport-CONREG-I-final.pdf>, accesat 9 august 2021.
10. Consiliul European (2021), *Pactul verde european*, disponibil la: <https://www.consilium.europa.eu/ro/policies/green-deal/>, accesat 9 august 2021.
11. European Economic and Social Committee (2007), *Opinion of the European Economic and Social Committee on European metropolitan areas: socio-economic implications for Europe's future*, disponibil la: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:52007AE0600>, accesat 9 august 2021.
12. Institutul Național de Statistică (2011), *Recensământul populației și locuințelor 2011* [online], disponibil la: <http://www.recensamantromania.ro/rezultate-2/>, accesat 9 august 2021.
13. Institutul Național de Statistică (2020), *Statistică socială* [online], disponibil la: <http://statistici.insse.ro:8077/tempo-online/>, accesat 15 iunie 2021.
14. IPCC (2018), *Special Report: Global Warming of 1.5°C - Summary for Policymakers*, disponibil la: https://www.ipcc.ch/site/assets/uploads/sites/2/2019/05/SR15_SPM_version_report_LR.pdf, accesat 15 iunie 2021.
15. IPCC (2021), *Climate Change 2021: The Physical Science Basis - Summary for Policymakers*, disponibil la: https://www.ipcc.ch/report/ar6/wg1/downloads/report/IPCC_AR6_WGI_SPM.pdf, accesat 11 august 2021.
16. Lincoln Institute of Land Policy (1996), *Global City Regions* [online], disponibil la: <https://www.lincolnst.edu/es/publications/articles/global-city-regions>, accesat 4 august 2021.
17. Mereuță, C., Pandelică, I. (2013), *Repartiția teritorială a companiilor-noduri pe principalele activități ale economiei naționale. Compendiu*, Editura Economică.
18. OECD (2019), *The EU-OECD definition of a functional urban area*, disponibil la: <https://www.oecd-ilibrary.org/docserver/d58cb34d-en.pdf?expires=1610275704&id=id&accname=guest&checksum=0F4C9399079498C895AA00E75D2F30EC>, accesat 17 mai 2021.
19. Office of Management and Budget (2010), *2010 Standards for Delineating Metropolitan and Micropolitan Statistical Areas* [online], disponibil la: <https://www.govinfo.gov/content/pkg/FR-2010-06-28/pdf/2010-15605.pdf>, accesat 9 august 2021.

20. Posea, G. și colab. (2005), *Geografia României, v: Câmpia Română, Dunărea, Podișul Dobrogei, Litoralul românesc al Mării Negre și Platforma Continentală*, Editura Academiei Române.
21. PwC (2021), *Strategia pentru dezvoltarea economică, socială și de mediu a Văii Jiului (2021-2030)*, disponibil la: <https://mfe.gov.ro/wp-content/uploads/2021/05/63dfa96be2cce2d51941a0390e2ec19d.pdf>, accesat 9 august 2021.
22. Quattro Design (2014), *Zone cu specific geografic* [studiu de fundamentare pentru Strategia de dezvoltare teritorială a României].
23. Sowell, T. (2011), *Economic Facts and Fallacies, ed. a 2-a* [Kindle Edition], Basic Books.
24. Guvernul României (1998), *Ordonanța de urgență nr. 24/1998 privind regimul zonelor defavorizate*, disponibil la: <http://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocument/15775>, accesat 9 august 2021.
25. Guvernul României (2000), *Ordonanța de urgență nr. 75/2000 pentru modificarea Ordonanței de urgență a Guvernului nr. 24/1998 privind regimul zonelor defavorizate, republicată*, disponibil la: <http://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocumentAfis/22911>, accesat 9 august 2021.
26. Guvernul României (2001), *Ordonanța de urgență nr. 105/2001 privind frontiera de stat a României*, disponibil la: <http://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocument/29296>, accesat 9 august 2021.
27. Guvernul României (2008), *Hotărârea nr. 852/2008 pentru aprobarea normelor și criteriilor de atestare a stațiunilor turistice*, disponibil la: <http://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocument/96733>, accesat 9 august 2021.
28. Guvernul României (2011), *Hotărârea nr. 1016/2011 privind acordarea statutului de stațiune balneară și balneoclimatică pentru unele localități și areale care dispun de factori naturali de cură*, disponibil la: <http://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocument/132357>, accesat 9 august 2021.
29. Guvernul României, Comisia Europeană (1997), *Carta Verde. Politica de dezvoltare regională în România* [program PHARE].
30. Ministerul Economiei, Antreprenoriatului și Turismului (2017), *Strategia minieră a României 2017-2035*, disponibil la: <http://www.economie.gov.ro/images/resurse-minerale/STRATEGIE%20MINIERA%20draft%20final%2024%20OC T%202016.pdf>, accesat 9 august 2021.
31. Parlamentul României (1968), *Legea nr. 2/1968 privind organizarea administrativă a teritoriului României*, disponibil la: <http://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocument/189>, accesat 9 august 2021.
32. Parlamentul României (2001), *Legea nr. 351/2001 privind aprobarea Planului de amenajare a teritoriului național, Secțiunea a IV-a: Rețeaua de localități*, disponibil la: <http://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocument/29780>, accesat 9 august 2021.
33. Parlamentul României (2004), *Legea nr. 315/2004 privind dezvoltarea regională în România*, disponibil la: <http://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocument/53040>, accesat 9 august 2021.
34. Parlamentul României (2004), *Legea nr. 346/2004 privind stimularea înființării și dezvoltării întreprinderilor mici și mijlocii*, disponibil la: <http://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocument/53946>, accesat 9 august 2021.
35. Parlamentul României (2009), *Legea nr. 190/2009 pentru aprobarea Ordonanței de urgență a Guvernului nr. 142/2008 privind aprobarea Planului de amenajare a teritoriului național, Secțiunea a VIII-a: Zone cu resurse turistice*, disponibil la: <http://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocumentAfis/106688>, accesat 9 august 2021.
36. Parlamentul României (2018), *Legea muntelui nr. 197/2018*, disponibil la: <http://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocumentAfis/203223>, accesat 9 august 2021.